

**T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİMDALI**

**TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIM POLİTİKALARININ MISIR
ÜRETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ**

YUSUF ŞAMİL GÖZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. İclal ÜNÜVAR

TEMMUZ- 2024

T.C.
KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIM POLİTİKALARININ MISIR
ÜRETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yusuf Şamil GÖZEL

Enstitü Anabilim Dalı: İKTİSAT
Sosyal Bilimler Enstitü Bilim Dalı: İktisat

“Bu tez 29/07/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri
bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. İclal ÜNÜVAR	Başarılı
Prof. Dr. Bülent DARICI	Başarılı
Prof. Dr. Nazım ÇATALBAŞ	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından uygulama esasları çerçevesinde alınan benzerlik raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

YUSUF ŞAMİL GÖZEL

Savunma Tarihi

29.07.2024

ÖNSÖZ

Tarım, insanlık tarihinin en temel faaliyetlerinden biri olmuştur. Bu temel faaliyet, insan topluluklarının yerleşik hayata geçişinin ve medeniyetlerin gelişiminin temel taşıdır. Tarımsal üretimin artırılması ve sürdürülebilir hale getirilmesi, günümüzde küresel nüfus artışı ve iklim değişikliği gibi zorluklar karşısında daha da önem kazanmıştır. Bu bağlamda, mısır üretimi, dünya tarımında stratejik bir ürün olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'de Karaman ili mısır üretiminin tarımsal politikalar çerçevesinde incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın temel hedefi, mısır üreticilerinin karşılaştığı sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Aynı zamanda, tarımsal politikaların mısır üretimi üzerindeki etkilerini analiz ederek, politika yapıcılara ve çiftçilere rehberlik edecek bilgiler sunulması hedeflenmektedir. Çalışmamın gerçekleşmesinde büyük katkıları olan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. İclal Ünüvar'a, zamanını, bilgi ve birikimini benimle cömertçe paylaşarak her adımda rehberlik ettiği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, bu süreç boyunca bana maddi manevi her zaman destek olan ve cesaret veren değerli aileme de minnettarım. Araştırmamın sahada gerçekleştirilmesine katkı sağlayan Tarım ve Orman Bakanlığı'ndaki değerli çalışanlara ve anket çalışmamda gönüllü olarak yer alan tüm çiftçilere de teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yusuf Şamil GÖZEL

29.07.2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	3
TARIM ve TARIM ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	3
1.1. Tarımın Tanımı, Önemi ve İşlevleri.....	4
1.2. Tarım Sektörü ve Tarım Politikaları	6
1.3. Tarım Politikalarının Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi	10
1.4. Tarım Politikası Çeşitleri	12
1.4.1. Fiyat Politikaları.....	13
1.4.2. Vergi Politikaları	14
1.4.3. Destekleme Politikaları	14
1.4.4. Tarımsal Kredi ve Sigorta Uygulamaları.....	16
1.4.5. Sübvansiyon Politikaları	17
1.4.6. Kooperatif Politikaları	18
1.4.7. Kredi Politikaları.....	19
1.4.8. İstihdam Politikaları	20
1.4.9. Sulama Politikaları.....	21
1.5. Tarım Ekonomisi ile İlgili İktisat Teoremleri	21
1.5.1. Ricardocu Model	22
1.5.2. Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonu	22
1.5.3. Hotelling Teoremi.....	23
1.5.4. Stolper-Samuelson Teoremi	23
1.5.5. Malthusian Büyüme Modeli	24
1.5.6. King Yasası.....	24
1.5.7. Örümcek Ağı (Cobweb) Teoremi.....	25

1.6.	Türk Tarım Sektörünün Ekonomik ve Toplumsal Önemi	26
1.7.	Sürdürülebilir Tarım ve Ekolojik Politikaların Önemi	27
1.8.	Yerel ve Organik Tarımın Desteklenmesi	27
1.9.	Tarihsel Süreçte Türkiye Tarım Politikalarının Genel Değerlendirmesi. 28	
1.10.	Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Tarım Politikaları ve Sistemleri . 29	
1.10.1.	Osmanlı İmparatorluğu'nda Tarımın Ekonomik Yapısı	31
1.11.	Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Tarım Politikaları	32
1.11.1.	Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarım Sektörüne Yönelik Yapısal Değişimler	33
1.11.2.	Çok Partili Dönem Tarım Politikaları	33
1.11.3.	1950 Sonrası Politikalar ve Liberal Tarım Politikaları.....	34
1.11.4.	Günümüzde Tarım Politikaları	37
1.11.5.	AB Uyum Süreci ve Tarım Politikalarındaki Değişiklikler	37
2.BÖLÜM		40
MISIR BİTKİSİNİN ÖNEMİ ve KARAMAN İLİNİN DEMOGRAFİK ve TARIMSAL YAPISI		40
2.1.	Mısır Bitkisi ve Mısır Bitkisinin Ekonomik Önemi	40
2.1.1.	Temel Gıda Maddesi	41
2.1.2.	Sanayi Ürünü	41
2.1.3.	Hayvan Yemi.....	41
2.1.4.	Beslenme ve Gıda Güvenliği	42
2.2.	Karaman'ın Demografik ve Tarımsal Yapısı.....	42
2.3.	Karaman İlinde Uygulanan Tarımsal Teşvik Politikaları	49
2.3.1.	KDV İstisnası	49
2.3.2.	Vergi İndirimi	50
2.3.3.	Kar Payı veya Faiz Desteği	50
2.3.4.	Yatırım Yeri Tahsisi	51
2.3.5.	Gümrük Vergisi Muafiyeti	51
2.3.6.	Sigorta Primi Desteği.....	52
2.3.7.	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	52
2.4.	2023 Yılı Destekleme Tebliği.....	53
2.5.	Türkiye'de Tarımsal Üretimin Planlanmasına Yönelik Yönetmelik.....	54
2.6.	Türkiye'de Tarımsal Ürünlerin Yeterlilik Düzeyi.....	55
2.7.	Ürünlerin Su İhtiyaçları	64

2.8. Desteklerin Düşük Olmasına Rağmen Mısır Ekimindeki Artışın Nedenleri	66
2.9. Stratejik Amaçlar ve Hedefler	66
2.10. Kurumsal Kapasiteyi Geliştirmek	68
3. BÖLÜM	69
TARIM POLİTİKALARININ MISIR ÜRETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ	
KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ.....	69
3.1. Literatür Taraması	69
3.2. Yöntem	72
3.2.1. Araştırmanın Modeli	73
3.2.2. Kişisel Bilgi Formu	73
3.2.3. Tarım Politikalarının Tarım Verimliliği Maliyeti ve Ekonomi Büyüme Üzerindeki Etkisini Belirleme Anketi	73
3.2.4. Evren ve Örneklem.....	74
3.2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi	77
3.3. Bulgular	78
3.3.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular	78
3.3.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular.....	78
3.3.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular.....	79
3.3.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular	80
3.3.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular	81
3.3.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular	81
3.3.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular.....	82
3.3.8. Uzman Görüşünde İstatistiksel Sonuçlar	83
SONUÇ	85
KAYNAKÇA.....	87
EK	95
ÖZGEÇMİŞ	96

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AET:	Avrupa Ekonomi Topluluğu
ARIP:	Tarım Reformu Uygulama Projesi
ÇKS:	Çiftçi Kayıt Sistemi
DIS:	Direct Income Support, Doğrudan Gelir Destekleri
DTÖ:	Dünya Ticaret Örgütü
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
OTP:	Ortak Tarım Politikası
TDK:	Türk Dil Kurumu
TMO:	Toprak Mahsulleri Ofisi
TUİK:	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Karaman İli ve İlçeleri Nüfus Bilgileri (2023).....	43
Tablo 2: Karaman İline İlişkin Bazı Göstergeler.....	45
Tablo 3: Karaman İli Arazi Kullanımı ve ÇKS Sistemine Kayıtlı Çiftçi Sayısı	46
Tablo 4: Karaman İli Nüfusu.....	48
Tablo 5: Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Yeterlilik Düzeyleri 2023 Yılı Verileri.....	57
Tablo 6: Karaman İli Bitkisel Üretim Alanı, Miktarı ve Verimi.....	58
Tablo 7: Karaman İli Bitkisel Üretim Sıralaması Türkiye Bazında	61
Tablo 8 : Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Su ihtiyaçları.....	64
Tablo 9: Çalışma grubundaki katılımcıların demografik verileri.....	74
Tablo 10: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistik Sonuçları ..	78
Tablo 11: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Medeni Durum Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05).....	79
Tablo 12: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Çiftçiliği Baba Mesleği Olduğu İçin Yapma Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)	79
Tablo 13: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Yaş Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)	80
Tablo 14: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)	81
Tablo 15: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Tarımla Uğraşım Yılı Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)	81
Tablo 16: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Arazinin Büyüklüğü Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)	82

ÖZET	
Başlık: TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIM POLİTİKALARININ MISIR ÜRETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ: KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ	
Yazar: Yusuf Şamil GÖZEL	
Danışman: Doç. Dr. İclal ÜNÜVAR	
Kabul Tarihi: 29.07.2024	Sayfa Sayısı:
Tarım sektörü, dünya genelinde stratejik bir öneme sahip olup, Türkiye için de özel olarak desteklenmesi ve korunması gereken bir alandır. Türkiye, Cumhuriyet'in ilanından itibaren tarım sektöründe çeşitli destekleme politikaları uygulayarak, toplumun ihtiyacı olan tarımsal ürünlerin teminini sağlamayı ve tarımsal ürünlerin ihracatını artırmayı hedeflemektedir. Ancak, tarım sektörünün yapısal sorunları ile yeterince bağlantılı olmayan destekleme uygulamaları, tarım gelirlerinin artırılması hedefini gerçekleştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu tez, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının mısır üretiminde tarımsal verimlilik üzerindeki etkilerini, Karaman ili örneği üzerinden incelemektedir. Araştırma, Karaman ilinin merkez ve köylerinde tarım işi ile uğraşan çiftçi kayıt sistemine kayıtlı çiftçilik yapan 362 kişi üzerinde 5'li likert ölçeğine göre anket yapılarak veriler toplanmıştır. Yöntem olarak anket ve uzman görüşü alınarak karma bir yöntem kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, 45 yaş üzeri, evli ve baba mesleği olarak çiftçilik yapan tarım üreticileri, devletin sunduğu desteklerden memnun olup, çocukları için tarımı bir gelecek olarak görmektedirler. 45 yaş altındakiler ise devletin verdiği desteği yetersiz bularak tarım sektörünün geleceğine ilişkin kaygı duymaktadırlar. Küresel ısınmayla beraber meydana gelen iklim değişikliğinin getirdiği su sorunu tarım sektörünü büyük oranda etkilemektedir ve çiftçiler devletin vermiş olduğu sulama ile ilgili destekleri yetersiz bulmaktadır. Anket sonuçlarının bir kısmı uzman görüşü ile desteklenmiştir. Elde edilen bulgular Türkiye'nin tarım politikalarının genel olarak etkili olduğunu, ancak daha fazla iyileştirme ve güncelleme ihtiyacı duyulduğunu göstermektedir. Bu kapsamda eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması, bürokratik süreçlerin sadeleştirilmesi ve destekleme politikalarının daha kapsamlı hale getirilmesi, mısır üretiminin sürdürülebilirliğini ve verimliliğini artırmak için oldukça önerilmektedir. Çalışmamızın bulguları, tarım sektöründe uygulanacak politikaların, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir tarımsal üretim açısından kritik olduğunu göstermektedir. Özellikle mısır üretimi gibi stratejik ürünlerde, etkin destekleme politikaları ve verimli üretim tekniklerinin benimsenmesi hem ulusal ekonomiye hem de kırsal kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, tarım politikalarının bilimsel ve ekonomik analizler ışığında sürekli olarak güncellenmesi, sektördeki yapısal sorunların çözülmesine ve üreticilerin refahının artırılmasına olanak tanıyacaktır. Özellikle çevre kirliliği, su sorunu ve kuraklıkla mücadelede, kapsamlı ağaçlandırma çalışmaları yapılarak doğal su döngüsünün desteklenmesi, toprak erozyonunun önlenmesi ve bölgesel mikroklima oluşumunun teşvik edilmesi, tarım sektörünün sürdürülebilirliğine açısından son derece önemli politikalar.	
Anahtar Kelimeler: Tarım Politikaları, Mısır Üretimi, Karaman.	

ABSTRACT	
Title of Thesis: THE EFFECTS OF AGRICULTURAL POLICIES IMPLEMENTED IN TURKEY ON CORN PRODUCTION: THE CASE OF KARAMAN PROVINCE	
Author of Thesis: Yusuf Şamil GÖZEL	
Supervisor: Assoc. Prof. İclal ÜNÜVAR	
Accepted Date: 29.07.2024	Number of Pages:
The agricultural sector holds strategic importance worldwide and is particularly significant for Turkey, requiring special support and protection. Since the proclamation of the Republic, Turkey has implemented various support policies in the agricultural sector with the aim of ensuring the supply of agricultural products needed by society and increasing the export of these products. However, support practices that are not sufficiently linked to the structural problems of the agricultural sector fall short of achieving the goal of increasing agricultural incomes. This thesis examines the effects of agricultural policies implemented in Turkey on agricultural productivity in corn production, using the province of Karaman as a case study. Data were collected through surveys conducted on 362 farmers registered in the Agricultural Registration System (ÇKS) in the center and villages of Karaman, using a 5-point Likert scale. A mixed-method approach was used, incorporating both surveys and expert opinions. According to the research findings, agricultural producers over the age of 45, who are married and have farming as a paternal occupation, are satisfied with the support provided by the state and see agriculture as a future for their children. Those under the age of 45, however, find the state support insufficient and have concerns about the future of the agricultural sector. The water problem caused by climate change due to global warming significantly affects the agricultural sector, and farmers find the irrigation-related support provided by the state insufficient. Some of the survey results were supported by expert opinions. The findings indicate that Turkey's agricultural policies are generally effective, but there is a need for further improvement and updates. In this context, increasing education and information activities, simplifying bureaucratic processes, and making support policies more comprehensive are strongly recommended to enhance the sustainability and productivity of corn production. The findings of our study demonstrate that policies to be implemented in the agricultural sector are critical for economic development and sustainable agricultural production. Especially for strategic products like corn, adopting effective support policies and efficient production techniques will contribute both to the national economy and rural development. Thus, continuously updating agricultural policies in light of scientific and economic analyses will allow for the resolution of structural problems in the sector and the improvement of producers' welfare. Comprehensive reforestation efforts to support the natural water cycle, prevent soil erosion, and promote regional microclimate formation are extremely important policies for the sustainability of the agricultural sector, particularly in combating environmental pollution, water scarcity, and drought.	
Keywords: Agricultural Policies, Corn Production, Karaman.	

GİRİŞ

Tarım sektörü, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana medeniyetlerin ekonomik sistemlerinin omurgasını oluşturmuş ve toplumsal refahın en temel kaynağı olmuştur. Neolitik Devrim'den bu yana tarım, ekonomik faaliyetlerin merkezinde yer almış ve zaman içinde ekonominin diğer sektörlerine de yön vermiştir. Ancak sanayileşme süreciyle birlikte, küresel ekonomik rekabette sanayi sektörü ön plana çıkmış ve tarım sektörünün göreceli önemi azalmıştır. Bu dönüşüm, tarıma yönelik uygun politikaların geliştirilmesinde gecikmelere yol açmış ve özellikle az gelişmiş ülkelerde ekonomik kalkınmanın sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu bağlamda, tarım sektörüne yönelik stratejik ve sürdürülebilir politikaların önemi gün geçtikçe daha belirgin hale gelmiştir.

Türkiye tarım sektörü, mevcut ekonomik ve çevresel zorluklara rağmen, önemli bir üretim potansiyeline sahiptir ve ülkenin kalkınma sürecine çeşitli kanallardan katkı sağlamaktadır. Tarım sektörü, geniş istihdam imkânları sunmakta, nüfusun gıda ihtiyacını karşılamakta ve sanayi sektörüne hammadde sağlamaktadır. Artan nüfusun gıda taleplerini karşılamak ve bunu yaparken kaliteli ve güvenilir ürünler sunmak, tarım politikalarının temel amaçlarından biridir. Uygun girdi kullanımı ile verimli ve sürdürülebilir üretim sağlamak hem ekonomik hem de sağlık açısından büyük önem taşımaktadır. Tarım sektörü, sanayiye hammadde tedarikinde kritik bir rol oynarken, aynı zamanda gıda güvenliğini sağlamada da stratejik bir sektör olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkilerini analiz etmek, Türkiye bağlamında genel bir değerlendirme yapmak ve Karaman ili örneği üzerinden spesifik bir inceleme gerçekleştirmektir. Tarım sektörü, yapısal özellikleri ve ekonomik dinamikleri açısından karmaşık bir yapı arz etmektedir. Türkiye ekonomisinin gelişim sürecine tarım sektörü çeşitli kanallardan katkıda bulunmaktadır. Tarihsel olarak ülke nüfusunun büyük bir kısmı tarım sektöründe istihdam edilmiş, ancak bu oran günümüzde azalma eğilimi göstermiştir. Tarım sektörü, nüfusun beslenmesi için gerekli olan gıda hammaddelerini üretmenin yanı sıra sanayi sektörü için de kritik girdiler sağlamaktadır.

Bu çalışmada, tarım sektörünün önemi vurgulanmış, desteklemelerin araçları ve amaçları detaylandırılmış, ekonomiye olan katkıları analiz edilmiştir. Türkiye'nin tarımsal yapısı ve uygulanan tarım politikaları incelenmiştir. Türkiye'de tarım desteklemelerinin tarihsel gelişimi ele alınarak, günümüzde uygulanan tarımsal destekleme politikaları araştırılmıştır. Tarımsal desteklemelerde çiftçilere destek sağlayan kurumlar, üstlendikleri sorumluluklar ve görevleri de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, tarım sektörü ve tarımsal destekleme politikalarının teorik çerçevesini oluşturmaktadır. İkinci bölümde, Türkiye'de 1923'ten günümüze kadar tarım sektörünün ekonomik içindeki payı ve izlenen tarımsal politikalar incelenmiştir. Üçüncü bölüm ise çalışmanın Karaman ili özelinde uygulamalı kısmını içermektedir. Bu bağlamda, Karaman ili merkezinde ve köylerinde yaşayan Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) kaydı olan çiftçiler üzerinde anket çalışması yapılmış ve tarımda uygulanan politikaların üreticiler üzerindeki memnuniyeti araştırılmıştır. Anket ve uzman görüşlerine dayanan araştırma sonuçları, mısır üreticilerinin karşılaştığı sorunları ve mevcut tarım politikalarının etkinliğini ortaya koymaktadır. Karaman ili özelinde gerçekleştirilen bu çalışma, mısır üretiminin geliştirilmesine yönelik politika önerileri sunmakta ve bu politikaların ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Sonuç olarak tarım politikalarının mısır üretimine yönelik etkili ve sürdürülebilir stratejiler geliştirilmesinin, Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini artırmada önemli bir rol oynayacağı vurgulanmıştır.

1. BÖLÜM

TARIM ve TARIM ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, tarımın tanımı ve önemi, tarım sektörü ve tarım politika ilişkisi, tarım politikası çeşitleri, tarım ekonomisi ile ilgili iktisat teoremler ve geçmişten günümüze tarım politikalarının gelişim süreci üzerinde durulmaktadır.

Bu bölüm on iki başlıktan oluşmakta olup tarımın tanımı ve önemi başlığı altında, tarımın bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetlerini kapsayan ve insan yaşamının sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşıyan bir sektör olduğu vurgulanmaktadır. Gıda güvenliği, kırsal kalkınma ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi kritik konular ele alınarak tarımın ekonomik büyüme, istihdam ve gelir dağılımındaki rolü incelenmektedir.

Tarım sektörü ve tarım politikaları kısmında, tarım sektörünün ekonomik ve sosyal boyutları ele alınmaktadır. Ayrıca, tarım politikalarının, bu sektörün gelişimini sağlamak, verimliliği artırmak ve sürdürülebilirliği temin etmek amacıyla hükümetler tarafından uygulanan düzenlemeler ve destekler olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda, tarım ile ilgili politikalar üzerinde durulmaktadır.

Tarım sektörü ve tarım-politika ilişkisi kısmında, tarım sektörü ile tarım politikaları arasındaki güçlü ilişki incelenmektedir. Etkili tarım politikalarının, tarım sektörünün verimliliğini ve rekabet gücünü artırdığı, çiftçilerin gelir düzeyini yükselttiği ve kırsal kalkınmayı desteklediği açıklanmaktadır. Bu politikaların başarısının, tarım sektörünün sürdürülebilir gelişimini sağladığı vurgulanmaktadır.

Tarım politikası çeşitleri başlığı altında, tarım politikalarının farklı amaçlara hizmet eden çeşitli stratejileri ve araçları açıklanmaktadır. Bu kapsamda doğrudan destekleme politikaları, girdi sübvansiyonları, fiyat destekleri, tarım sigortaları ve çevre dostu tarım uygulamaları gibi politikalar ele alınmaktadır. Her bir politika türünün, tarım sektörünün farklı ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlandığı açıklanmaktadır.

Tarım Ekonomisi ile ilgili iktisat teoremleri bölümünde; tarım ekonomisinin tarım sektöründeki ekonomik faaliyetlerin iktisadi teoremler ile desteklendiği belirtilmektedir.

Ricardo'nun Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi, Schultz'un İnsan Sermayesi Teorisi ve Cobweb Teoremi gibi iktisat teoremlerinin, tarım sektörünün dinamiklerini anlamamıza yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Bu teoremlerin, tarım politikalarının etkilerini değerlendirmek ve sektörün geleceğini şekillendirmek için önemli araçlar sunduğu vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak bu bölümde tarımın tanımı ve önemi, tarım sektörü ve tarım politikaları arasındaki ilişki, tarım politikası çeşitleri ve iktisadi temeller üzerine yapılan değerlendirmeler açıklanmaktadır. Tarım politikalarının çeşitliliği ve iktisat teoremleriyle desteklenen analizler, tarım sektörünün sürdürülebilir gelişimi için stratejik yaklaşımlar geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bütüncül bakış açısı, tarım sektörünün mevcut durumunu değerlendirirken, gelecekteki politika önerileri için de sağlam bir temel oluşturmaktadır.

1.1. Tarımın Tanımı, Önemi ve İşlevleri

Tarım, insan varlığının en temel unsurlarından biridir; zira beslenme, sağlıklı bir yaşamın temel taşıdır ve bu temeli sağlayan da tarımsal ürettir. Tarımın özünde, insanların hayatta kalması ve geçimlerini sağlaması yatar. Ancak, tarım sadece insanların fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda kültürel ve ekonomik bir öneme sahiptir. Geleneksel tarım uygulamaları, toplumların kimliklerini şekillendirirken, modern tarım teknolojileri ekonomik kalkınmayı tetikleyerek toplumları güçlendirir. Dolayısıyla, tarım sadece yiyecek ürettirine hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda bir toplumun sosyal dokusunu oluşturan önemli bir bileşendir. Görüldüğü gibi tarım insan ve toplumlarının gelişmesine ve insanlar arasında ticaretin yapılmasına da olanak sağlar. Bu sayede insanlar, kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen bağımsız bir toplum oluşturabilirler. Bitkisel ve hayvansal mamullerin üretimi, nitelik ve veriminin artırılması, elverişli şartlarda muhafazası, işlenerek değere dönüştürülmesi ve pazarlanması süreçleri; tarım, kültür olarak adlandırılır (URL-1, TDK, 2024).

Tarım ve sağlık arasında sıkı bir ilişki vardır. İlk olarak tarım sağlık için hayati öneme sahiptir: Dünya çapında gıda, lif ve barınma malzemelerinin üretimini sağlar. Ayrıca, birçok ülkede tarım, yoksullar arasında yaşam standartlarını iyileştirmek ve geçim kaynağı sağlamak için önemli bir rol oynar. Bu nedenle, tarımın sürdürülebilirliği ve

verimliliği, toplumların sağlık ve refahı için kritik bir faktör olmaktadır (Hawkes ve Ruel, 2006:984).

Tarım, insanlığın en temel faaliyetlerinden biridir. Bir toprak kaynağından gıda ve lif üretimi, yalnızca biyolojik ve fiziksel bilimlerin uygulanmasının bir örneği olarak görülebilir ve çiftçiliğin ilerlemesi bu şekilde açıklanabilmektedir. Ancak çiftçilik, politik, ekonomik ve sosyal bir ortamda gerçekleşmektedir ve aslında toplumun tüm bu yönlerinde meydana gelen değişikliklerden etkilenmekte ve bu değişikliklere yanıt vermektedir (Blaxter, 1983: 2).

Tarım, bir ülkenin ekonomisini ve insanların geçimini etkileyen hayati bir sektördür. Aynı zamanda sanayi ve hizmet sektörlerinin gelişimi için de kritik bir faktördür ve ülke ekonomisinin her alanında önemli bir rol oynamaktadır. Yeni yüzyılın başından itibaren, bilim ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte devlet, çiftçilere ve güçlü çiftçilere fayda sağlamak amacıyla çeşitli politikaları hayata geçirmektedir. Bu politikalar, tarımsal kalkınmayı desteklemek ve çiftçilerin gelirlerini artırmak için kritik öneme sahiptir. Ancak, ekonominin büyümesi, insanların yaşam standartlarının yükselmesi ve çevre bilincinin artmasıyla birlikte tarımsal yapı da değişmektedir. Ekolojik geri dönüşüm tarımı ve tarımsal turizme odaklanılarak, tarımsal kalkınmanın öncelikleri yeniden şekillenmektedir. Tarımın gelişmesi, güçlü finansal destekten ayrı düşünülemez. Özellikle kırsal finans kuruluşlarının, tarımsal kalkınma için önemli alanlara daha fazla kaynak tahsis etmek ve sürdürülebilir kalkınma için hizmet sunmak amacıyla tarıma yönelik hizmetlerini güçlendirmesi gerekmektedir (Yan, 2020: 21).

Tarım hem bir bilim hem de bir sanat olarak kabul edilir. Bilimsel açıdan, toprağın bileşimi, verimliliği, bakımı ve kullanımı incelenmekte; bunun yanı sıra üzerinde yetişen bitkiler ve yaşayan hayvanlar da araştırılmaktadır. Sanatsal açıdan ise bitki ve hayvan yaşamının geliştirilmesi ve kültür yoluyla topraktan elde edilen ürünlerin bilimsel prensiplere ve bilgiye dayalı bir şekilde yetiştirilmesi işlenmektedir. Dolayısıyla, genel olarak tarım, toprak ve onun yönetimi temelinde, insanlar için faydalı bitkilerin ve hayvanların üretilmesi ve kullanılmasına dair teori ve uygulamaları kapsamaktadır. Tarım, tıp ve hukuk gibi sağlam temellere sahip bir bilimdir ve insanlığa en yararlı olacak şekilde hızla geliştirilmektedir. Bu alandaki tarihsel gelişimi veya nasıl bu noktaya ulaştığını ayrıntılı olarak ele almamız gerekmemektedir (French, 1908: 186).

Meyve yetiştiriciliği, kümes hayvanları yetiştiriciliği, arıcılık, mantar yetiştiriciliği gibi faaliyetlerin yanı sıra bugün tarım sektörü, tarım ürünlerinin işlenmesi, pazarlanması, dağıtımı ve tedariki gibi çeşitli bileşenleri içermektedir. Tarımın kapsamını dar ve geniş perspektiften değerlendirmek, sektörün ekonomideki rolünü anlamak için esastır. Geleneksel yaklaşımda tarım sadece birincil üretimle sınırlı görülse de çağdaş ekonomik analizler bu bakışın yetersizliğini ortaya koymaktadır. Modern yaklaşım, tarımı ekonominin çeşitli katmanlarıyla etkileşim halinde olan kompleks bir sistem olarak ele alır. Bu bağlamda, geniş kapsamlı tarım tanımı; üretimden girdi teminine, ürün işlemeden pazarlamaya kadar uzanan bütünleşik bir değer zincirini kapsar. Ayrıca AR-GE, finansal hizmetler, politika oluşturma ve çevresel yönetim stratejileri de bu tanıma dahildir. Bu çok boyutlu yaklaşım, tarımın makroekonomik dengeler, istihdam ve teknolojik inovasyon üzerindeki etkilerini daha kapsamlı analiz etme imkanı sunar. Sonuç olarak, tarımın geniş perspektiften ele alınması, sektörün ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir büyüme üzerindeki çarpan etkisini daha iyi anlamlandırmamıza ve buna yönelik bütüncül politikalar geliştirmemize olanak sağlar. Bu nedenle, tarım, sadece tarım ürünlerinin üretilmesinden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Tarımın kapsamı, tarım ürünlerinin tüm süreçlerini kapsayarak ürünlerin başlangıcından tüketime kadar olan her adımı içerir. Bu süreçte, ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi, depolanması, taşınması ve pazarlanması gibi çeşitli aşamalar bulunmaktadır. Dolayısıyla, tarım sadece bir ekonomik faaliyet değil, aynı zamanda bir tedarik zinciri ve yaşam tarzıdır. Tarım, bir ekonominin temel direği olarak kabul edilir, çünkü bir ülkenin gıda güvenliği, istihdamı, ticareti ve gelir dengesi üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bu nedenle, tarımın sürdürülebilirliği ve verimliliği, bir toplumun refahı ve kalkınması için kritik öneme sahiptir (Malik, 2020: 1).

1.2. Tarım Sektörü ve Tarım Politikaları

Tarım, temelde yerleşik yaşam ve kültür anlamına gelir. Bu terim en temelde çiftçilik pratiğini ifade eder. Çiftçiler, küçük arazilerinden yüksek verim elde etmek için kimyasal yöntemleri ve teknolojiyi tarıma dahil etmişlerdir. Ekonomik tarih boyunca, tarım en eski ve en yaygın ekonomik faaliyet olarak kabul edilmiştir. Tarımı daha geniş bir anlamda ifade etmek gerekirse, bu arazide gerçekleştirilen her türlü etkinlik

demektir. Yani, toplumun ekonomik ve sosyal açıdan geliştirdiği faaliyetlerin tümünü kapsar (Doğanay ve Alım, 2016: 25).

Tarım sektörünün düzenlenmesine odaklanan devlet politikası, gıda güvenliği programlarının uygulanması, tarım işletmelerine finansman olanaklarının artırılması, vergilendirme rejimlerinin optimize edilmesi, sübvansiyonlar, kredilendirme, tohum üretimi ve ırkçılıkta inovatif projelere destek gibi konuları içermektedir. Alimkulova ve Aitmukhanbetova yazmış oldukları makalede kırsal üreticilere yönelik modern kredi sistemlerinden bahsedilmektedir; tahıl satın alma, tarım makineleri ve ekipmanlarının kiralama, hayvansal ürünlerin üretimi ve satın alınması gibi konular ele alınmaktadır. Devletin iç pazardaki rekabet düzenlemesinin önemi vurgulanırken, Tarımsal İşletmeleri uzun vadeli ve ucuz kredi kaynaklarıyla sağlamaya yönelik finansal kuruluşlar pazarının etkili olduğuna inanmaktadır. Üretimin teşviki, tohum satışı, sertifikasyon ve diğer kurumsal önlemler ile tohum üretiminin desteklenmesi önem taşımaktadır (Alimkulova ve Aitmukhanbetova, 2020: 47).

Tarım, sosyal ve ekonomik açıdan stratejik bir sektör olarak değerlendirilir. Beslenme gibi toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında kilit bir rol oynayan tarım sektörü, geniş toplum kesimlerini etkileyen bir yapıya sahiptir. Bu sektörü diğerlerinden ayıran en belirgin özellik, tarımsal üretimin doğal koşullara bağımlı olmasıdır, bu da tarımda risk ve belirsizliğin yüksek olmasına yol açar.

Doğal koşullara bağımlılık, tarım sektörünü çeşitli zorluklarla karşı karşıya bırakır; üretim, pazarlama, fiyat oluşumu, tüketim ve tarımsal gelir gibi alanlarda sorunlar ortaya çıkar. Tarım ürünleri talebi ile arzı, diğer sektörlerle kıyasla farklı özellikler taşır; talep, fiyat ve gelir esnekliği açısından düşüktür. Ayrıca, tarım ürünlerinin arzı doğal koşullardan etkilenir ve bu da fiyatlarda gecikmeli tepkilere neden olur. Bu dönemsel dalgalanmalar, arz-talep dengesizlikleriyle sonuçlanarak fiyat istikrarsızlığına ve üretici gelirinde dalgalanmalara yol açar. Fiyat istikrarsızlığı, tarımsal üretimdeki azalan verimlerin etkisiyle katma değer azalmasına, tarımsal ürünlerin organik yapılarından dolayı diğer sektörlerle kıyasla dezavantajlı bir konuma gelmesine ve tarımın temel ihtiyaçların karşılanmasındaki kritik rolü göz önünde bulundurularak devlet müdahalelerine ve destek politikalarına neden olur (Kazgan, 2003: 21-23).

Politika planlayıcıları, etkili politika oluşturma ve başarılı büyüme ve gelişme stratejilerinin uygulanması için ekonominin çeşitli sektörleri arasındaki kanıtlanmış deneysel bağlantıları kullanmaya etmektedirler. Tarım sektörü; ham madde temini, gıda sağlama ve istihdam oluşturma açısından, sürekli büyüyen nüfusa ve diğer sektörlerle katkıda bulunan en önemli sektör olarak görülmektedir. Etkin politika yönetimleri sektörün diğer sektörlerle zincir bağlantısı olduğunu, bizlere göstermektedir (Kelikume ve Nwani, 2020: 2-3).

Tarım sektörünün ekonomideki kritik rolü ve diğer sektörlerle olan bağlantıları göz önüne alındığında, bu sektörde rekabet politikalarının uygulanması ve küresel ekonomiyle uyumlu hale getirilmesi, sürdürülebilir büyüme ve gelişme için önem arz etmektedir.

Küreselleşme, geleneksel olarak ticaret ve rekabet politikaları arasındaki ayrımın yapay olmadığını, aksine uluslararası ekonomiyle uyumsuz olduğunu açıkça göstermektedir. Tarım sektörü ile rekabet politikası arasındaki ilişkiyi serbest ticaret bağlamında ele almaktadır. Bu sektöre rekabet politikasının uygulanması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Çünkü bu, tarımsal gelişim için kritik olan teknolojik değişim süreçlerinin iyileştirilmesi için en elverişli koşulları sağlar. Ayrıca, tarımsal sektörlerin piyasa yapısı özelliklerinin dikkate alındığı sıkı bir rekabet politikasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Arguello, 2006: 229).

Ekonomi politikası, mevcut stratejik odaklı düzenlemeler ve vergi yasalarının tarım sektörünün büyümesini desteklemesinden kaynaklı olarak tarım sektörünün ilerlemesini sağlayabilir. Tarım sektörünün sürdürülebilirliği ile ekonominin büyümesi arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Sürdürülebilir tarım uygulamaları, uzun vadede ekonomik istikrarı destekler ve büyümeye katkıda bulunur.

Tarım, toplumun gıda gereksinimlerini karşılayanın yanı sıra iş gücü sağlayan ve ulusal gelire potansiyel katkıda bulunan bir sektördür. Bu nedenle, devletin ekonomik politikası, tarım sektörünün büyümesini teşvik etmek için etkili bir araç olabilmektedir. Mevcut stratejik odaklı düzenlemeler ve vergi yasaları, sektörü belirleyen ve etkileyen mali araçlar olarak hizmet vermektedir. Ancak, bütçe düzenlemelerinin vergi sistemini değiştirmek için kullanılması, vergilendirmenin yasama süreci olmadan

gerçekleşemeyeceğini göz önünde bulundurulmalıdır. Bütçe düzenlemelerinin yasallaştırılması, Tarım Arazi Kullanımı Yasası'nın düzenlenmesi ve tarımsal araştırma ile vergi politikası reformunun uyumlu hale getirilmesi dünya genelindeki tarım politikalarının başlıca öncelikleri arasında yer almaktadır (Aniyie, 2015: 162).

Sanayileşmiş ülkelerdeki tarım politikaları, değişime karşı direnç gösteren sosyal tutumlar ile ekonomik sistem ve sürekli olarak gelişen tarım teknolojisi arasındaki çatışmalardan kaynaklanmaktadır. Bu çatışmalar, çiftlik desteğinin artan miktarlarına ve karmaşıklığına yol açmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, tarım politikalarının şekillenmesi sadece ekonomik faktörlerle sınırlı kalmamaktadır. Tarım politikalarının oluşturulması ve uygulanması aynı zamanda tarımın geleneksel değerlerine ve toplumsal beklentilere de uyum sağlamayı gerektirir. Bu durum, farklı etkilerin ve çelişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Winters, 1987: 285).

İthalat giderlerinin azaltılması çiftlik sektörüne gelir transferini arttırabilmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik dengeyi korurken çiftçilerin refahını artırmak için etkili bir yol olabilir. Örnek olarak, tarım sektörüne yönelik teşviklerle birlikte ithalatı kontrol altında tutmak hem yerel üretimi destekleyebilir hem de dış ticaret dengesini koruyabilir. Eksiklik ödeme politikası (Deficiency payments, Amerika Birleşik Devletlerinde 1996 yılında yürürlükten kaldırıldı) gibi araçlar, çiftçilerin gelirlerini sabit tutarak piyasa dalgalanmalarına karşı koruma sağlayabilmektedir. Bu şekilde, karma bir stratejiyle ekonomik büyümeyi teşvik ederken sektörel istikrarı da sağlamak mümkün olabilmektedir (Josling, 1969: 175).

Sonuç olarak tarım politikası, ekonomi politikası bağlamında geniş bir perspektiften ele alınması gerekmektedir. Tarım sektörünün üretimi, geliri, gıda arzı, ticaret dengesi ve finansman yöntemleri üzerinde önemli etkilere sahip olmakla birlikte tarım politikalarının analizinde, sadece tarım sektörünün üretim ve geliri üzerindeki etkileri değil, aynı zamanda gıda arzı ve bunun ticaret dengesi üzerindeki sonuçları da göz önünde bulundurmak gerekir. Ayrıca, çiftlik desteğinin finansman yönteminin, gelir dağılımı üzerindeki etkileri de değerlendirilmelidir. Bu şekilde, tarım politikalarının bütünsel bir değerlendirmesi yapılabilir ve ekonomik etkileri daha iyi anlaşılabilir (Josling, 1976: 209).

1.3. Tarım Politikalarının Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi

Tarımın kalkınmadaki rolü uzun zamandır bilinmektedir. Ancak küreselleşme, teknolojik yenilikler ve çevresel kısıtlamalar, tarımın rolünü değiştirdi. Tarımın ekonomik büyümeyi teşvik etme, yoksulluğu azaltma, gelir eşitsizliklerini daraltma, gıda güvenliği sağlama ve çevresel hizmetler sunma gibi işlevlerini tanıyan yeni bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Ancak, tarımın bu işlevleri ihmal edilmiş, bu da tarımsal büyümeyi azaltmış, yoksulluk oranlarını artırmış, gelir eşitsizliklerini derinleştirmiş, gıda güvensizliği artmış ve çevresel bozulma sürdürülebilirliği tehlikeye atmıştır. Bu işlevleri harekete geçirmek için ekonomi politikasını değiştirmek, tarım yönetimini güçlendirmek ve öncelikleri ülke koşullarına göre uyarlamak gerekmektedir (Byerlee ve diğ., 2009: 15).

Tarımsal kalkınma, gelişmekte olan ülkeler için sürdürülebilir ekonomik büyüme için kritik önem taşır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda tarım, gelir, istihdam ve döviz sağlayan en önemli ekonomik faaliyettir. Verimli bir tarım sektörü olmadan, bir ülkenin kendi kendini besleme veya iç tüketim ve kalkınma için yabancı ürünleri ithal etme yeteneği ciddi şekilde kısıtlanır. Tarımsal teknolojiye İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu ilerlemeler, tarımsal üretimde önemli değişikliklere neden olmuş ve aynı zamanda çiftçilere bilgiyi hızlı ve etkin bir şekilde aktarmanın önemini vurgulamıştır. Ancak, tarımsal teknolojiye ilişkin bilgiler genellikle kamu yararına olduğundan bilgiyi sağlayan kişi diğer potansiyel kullanıcıları bilgiye ücretsiz erişimden hariç tutamaz ve bilginin değeri kullanıcı sayısından doğrudan etkilenmez (Birkhaeuser ve diğ., 1991: 607).

Tarım politikasının gelişimi ve geleceği konusundaki literatür taramaları, dünya çapında tarım politikalarının önemli değişimlere doğru ilerlediğini vurgulamaktadır. Amerika'da 1930'lardan bu yana çiftlik programlarının oluşturulmasıyla birlikte, tarım politikasının genel olarak öngörülebilir bir seyir izlediği belirtilmektedir. Ancak, 1980'li yıllarda politikanın piyasa odaklı bir yöne kaydığı, ancak hedefler ve politika araçlarının hala geçmiş dönemlerle benzerlik gösterdiği ifade edilir. Küresel ekonomik koşullar ve federal bütçe kısıtlamalarının etkisiyle, tarım politikasının geleceğinin belirsiz olduğu vurgulanır. Araştırmalar, tarım politikasının uluslararası rekabet, beslenme biçimlerinin iyileştirilmesi, doğal kaynakların korunması ve kırsal ekonomik fırsatların artırılması

gibi dört ana hedef etrafında şekillenmesi gerektiğini belirtir. Literatürde, mevcut tartışmaların genellikle mevcut durumun sürdürülüp sürdürülmeyeceğine odaklandığı ve yeni bir vizyonun eksik olduğu üzerinde durulur. Bütçe zorunluluğunun tartışılması ve politikanın yeniden yönlendirilmesini destekleyen ekonomik argümanların sunulması önemlidir. Sonuç olarak tarım politikasının evrimi ve geleceği hakkındaki araştırmalar, küresel tarım politikalarının değişen koşullara uyum sağlamak için yeniden şekillenmeye başladığını ve politika yapıcılara yol gösterebileceğini vurgular (Drabenstott ve Barkema, 1995: 63).

Gıda fiyatlarının istikrarı, üretkenlik artışı ve yoksulluğun azaltılması gibi piyasa dışı katkıların, piyasa güçleri tarafından yeterince iyi ele alınmadığı göz önüne alındığında, tarımın ekonomik kalkınmada en uygun teşvik edici rolünü oynaması için hükümetin politik açıdan dikkatli müdahaleler yapması gerekmektedir (Timmer, 1992: 33).

Tarımın ekonomik büyümeye olan potansiyel katkısı göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir orana sahip olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede, piyasalar tarafından etkin bir şekilde yönetilmeyen olumlu bağlantıların var olabileceği kilit alanlara işaret etmektedir. Politika tartışmaları özellikle tarımsal büyümenin yoksulluğun azaltılmasındaki rolüne ve bu büyümeyi teşvik edecek piyasa koşullarının oluşmasına ön ayak olmaktadır. Kırsal kesimdeki eğitim seviyesini yükseltmek, tarımsal gelişmeyi ve birbirini etkileyen faktörler olarak sonuç olarak ekonomik kalkınmayı etkilemektedir (Timmer, 2002: 1488).

Ekonomik kalkınma üzerine yapılan çalışmalarda tarım sektörünün rolü tartışmalı olmuştur. İkili modeller tarımın önemini vurgulamakta iken, ana akım literatür daha çok modern bir endüstriyel sektörün oluşturulmasına odaklanmaktadır. Yakın zamanda ise tarımda teknolojinin önemini vurgulayan çeşitli çoklu sektör büyüme modelleriyle birlikte tekrar ortaya çıkmaktadır. Tarımsal teknolojinin ekonomik kalkınmadaki rolünü önemli ölçüde fazla olduğu görülmektedir. Özellikle, test edilen hipotez tarımsal teknolojideki iyileştirmelerin uzun vadeli ekonomik büyüme üzerinde önemli bir etkiye sahip olup olmadığıdır. Tarımsal modernizasyonun ekonomik büyüme ve insan gelişimi ölçütlerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Self ve Grabowski, 2007: 395).

Tarım ekonomisi, ülkenin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına katkıda bulunarak bir dizi önemli faktörü etkiler. Bu faktörler arasında yatırım, istihdam, ticaret, döviz kazancı, hükümet geliri, gıda güvenliği, teknolojik yenilik ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) yer almaktadır. Tarım sektörü, ülke içinde ve dışında yapılan yatırımlarla büyümeyi desteklerken, tarım işletmelerinde istihdamı artırır ve böylece işsizlik oranlarının azalmasına yardımcı olur. Aynı zamanda, tarım ürünlerinin ticareti, ülkenin dış ticaret dengesine katkı sağlayarak döviz kazancını artırır. Bu da ulusal ekonomiye güç kazandırır ve hükümet gelirlerini artırarak kamu hizmetlerinin finansmanında önemli bir rol oynar. Tarımın güçlendirilmesi ayrıca gıda güvenliğini sağlar, toplumun temel beslenme ihtiyaçlarını karşılar ve böylece sağlıklı bir nüfusun oluşmasına katkıda bulunur. Teknolojik yenilikler, tarım verimliliğini artırır ve daha sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesini teşvik ederek sektörün uzun vadeli büyümesini destekler. Son olarak tarımın GSYİH'ye olan katkısı, ülkenin ekonomik büyümesine doğrudan etki eder ve bu da genel kalkınma sürecine olumlu yönde yansımaktadır (Chukwueloke, 2019: 298).

1.4. Tarım Politikası Çeşitleri

Tarım politikaları arz düzenleyici ve talep yaratıcı politikalarlardır. Tarım sektöründe üretim süreci uzun, verimlilik düşük, parasal geri dönüşüm hızı küçük, sermaye birikimi yetersiz ve yatırımlar az olduğundan destekleme ve teşviklerin önemi artar. Tarımsal destekleme politikaları, bir ülkenin ekonomisi ve tarım sektörünün kendine özgü sorunlarının çözümüne yöneliktir. Tarımsal destekleme politikalarındaki amaçlar ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Ancak, düşük üretim, düşük verim, düşük gelir gibi ortak özellikleri sektöre özgüdür. Tarımsal destekleme politikaları, tarım kesiminin gelir düzeyini iyileştirmek, yeterli bir yaşam standardı sağlamak, üretim ve verimlilik artışı sağlamak, gıda güvencesini sağlamak, tüketicilere uygun fiyatla yeterli ürün arzının garanti edilmesi, kırsal kalkınma ve doğal kaynakların dengeli kullanımını gerçekleştirmek için devletin tarım sektörünü genel ekonomik hedefler doğrultusunda yönlendirmesi amacıyla izlediği politikalar.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, nüfusun önemli bir bölümü hala tarım sektöründe istihdam edildiği ve ülke nüfusunun gereksinim duyduğu temel tüketim mallarının üretiminin büyük ölçüde sektörde karşılandığı düşünülürse, sektörün

istikrarlı bir yapıya kavuşturulması için devletin müdahalesi ve tarım destekleme politikaları izlemeyi kaçınılmaz kılmaktadır. Devlet, yaptığı müdahalelerle bir yandan tarım dışı mal ve hizmetlerin fiyatlarının yükselmesini (tüketiciyi koruma amacıyla) önleyici bir politika izlerken, aynı zamanda tarımsal ürün fiyatlarını genel düzeyde yükseltici veya tarımsal ürünlerin maliyetini düşürücü (üreticiyi koruma amacıyla) politikalar izlemektedir. Tarım politikaları aynı zamanda diğer sektörel politikalarla etkileşim içerisinde. Ulusal ekonomilerin bir parçası olarak dünya ekonomisiyle etkileşimde bulunan bir tarım sektörü için uluslararası piyasalarla bağlantı dünya fiyatları, dış ticaret rejimleri ve dış ticaret aracılığıyla (Çakmak ve diğ., 1999: 34).

1.4.1. Fiyat Politikaları

Gelişmiş ülkelerin çoğunda tarım politikaları, fiyat destek unsurları içermektedir. Başlıca amaç, çiftçi gelirlerinin korunması gibi görünse de politikaların etkileri daha geniş kapsamlıdır. Fiyat desteğinin tarımsal girdi piyasaları üzerindeki etkisi ve çiftlik fiyatlarının artırılmasının temel etkilerinin toprak sahiplerinin servetini artırmak, sermaye yoğunluğunu artırmak, istihdamı ve işe alınan iş gücünün ücretlerini düşürmek olduğu gösterilmektedir. Bunlar genellikle tarım politikasının birincil hedefleri olarak kabul edilmemektedir. İngiliz hükümetinin sermaye hibe oranlarını makul bir şekilde azaltarak bu etkilerin bir kısmını telafi edebileceği öne sürülmektedir (Traill, 1984: 111).

Fiyat politikaları, ekonomi yönetiminde kullanılan temel araçlardan biridir. Örneğin, tarım sektöründe uygulanan fiyat destek politikaları, çiftçilerin gelir seviyelerini koruma amacını taşıırken, piyasa dinamikleri üzerinde derinlemesine etkilere sahip olabilmektedir. Fiyat destekleri sayesinde çiftlik fiyatları yapay olarak yükseltilmekte, bu durum arz-talep dengesini etkileyerek piyasa fiyatlarının stabilizasyonuna katkıda bulunmaktadır. Ancak bu politikaların, toprak sahiplerinin servetinde artış, sermaye yoğunluğunun yükselmesi gibi yan etkileri de bulunmaktadır. Sermaye yoğunluğunun artması, teknolojik yatırımları teşvik ederek verimliliği artırabilirken, iş gücü piyasası üzerinde olumsuz baskılar yaratarak düşük ücretler ve azalan istihdam fırsatlarına yol açabilir. İngiltere’de hükümet sermaye hibe oranlarını makul bir şekilde azaltarak olası negatif etkileri hafifletmeye yönelik adımlar atarak hem piyasa dengelerini sağlamakta hem de tarımsal gelişimi de desteklemektedir (Traill, 1984: 111). Bu tür politik

düzenlemeler, geniş çaplı ekonomik etkileri olan, derinlemesine stratejik planlama gerektiren kararlar olarak ön plana çıkmaktadır.

1.4.2. Vergi Politikaları

Tarım, yüksek bir vergi potansiyeline sahip bir sektördür ve tarımsal kazancın vergilendirilmesi, aynı zamanda tarım politikalarının bir aracı olarak kullanılabilir. Stopaj usulü, tarımsal kazancın vergilendirilmesinde en yaygın kullanılan yöntem olmasına rağmen, kayıt tutma zorunluluğu getirmemesi nedeniyle çiftçilerin kayıt tutma eğilimini azaltmıştır. Bu durum, tarımsal girdiler için ödenen KDV'nin geri alınamamasına ve maliyetlerin artmasına yol açmaktadır. Gerçek usulde vergilendirmenin yaygınlaştırılmasıyla birlikte çiftçilerin girdi maliyetlerinin kayıt altına alınması sağlanabilir. Ancak, çiftçilerin kayıt tutma konusundaki yetersizlikleri ve bilgi eksiklikleri dikkate alındığında, bu sürecin ziraat mühendislerinin sorumluluk alanına dahil edilmesi önem taşır. Bu düzenleme, doğru ve güvenilir verilerin elde edilmesini sağlayacak ve aynı zamanda ziraat mühendislerine istihdam fırsatları sunacaktır.

Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın birçok köyde ziraat mühendisleri istihdam ettiği göz önüne alındığında, bu mühendislerin kayıt tutumu konusunda da görevlendirilmesi mümkündür. Mevcut yasal düzenlemelerde yapılacak değişikliklerle, halihazırda kayıt tutumu konusunda çalışan mühendislerden de yararlanılabilir. Bu sayede, tarımsal sektördeki kayıt tutumu ve vergilendirme süreçleri daha etkin hale getirilebilir, dolayısıyla tarım politikalarının daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesi ve uygulanması mümkün olabilir (Hayran, 2013: 71-72).

1.4.3. Destekleme Politikaları

Tarım, temel gıda ihtiyaçlarının karşılanması ve diğer sektörlerle hammadde sağlama, istihdam yaratma, ihracat ve ekonomik kalkınma gibi faktörlerle birlikte, neredeyse tüm dünya ülkelerinin desteklediği ve koruduğu bir sektördür. Dünya genelinde uygulanan tarım politikaları, üretim, gelir, ticaret ve fiyatlar üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Tarım politikaları, devletin tarım sektörünü geliştirmek için uyguladığı tüm faaliyetlerin toplamını ifade eder. Bu politikalar, gıda güvenliği, ekonomik büyüme, kırsal istihdam, tarım sektöründe modernleşme, tarım üreticilerinin gelirlerinin artırılması ve tarım

üreticilerinin korunması gibi amaçları hedefler. Devlet, tarımsal üretimdeki sorunları çözmek için fiyat destekleme politikaları, altyapı yatırımları, girdi sübvansiyonları, araştırma ve geliştirme (AR-GE) hizmetleri, sosyal politika destekleri ve aşırı stok ürünlerin üretiminin azaltılması için doğrudan ödemeler gibi araçlara başvurmaktadır (Kaya ve Kalaycı, 2021: 24).

Tarım, dünya çapında stratejik bir sektördür, Türkiye de dahil olmak üzere. Ancak, doğal koşulların etkisiyle risklerle karşı karşıya kalan dezavantajlı bir sektördür. Bu yüzden, tarım çeşitli destek politikalarıyla korunmaktadır. Türkiye'deki tarım politikaları, Cumhuriyet döneminde başlamış ve zamanla çeşitli reformlara tabi tutulmuştur. 2000'li yılların başında Tarımsal Destekler ve Reform Uygulama Projesi (Agricultural Reform Implementation Project-ARIP) çerçevesinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Ancak, bu politikaların etkinliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Son araştırmalar, Türkiye'nin tarım politikalarının genellikle alan bazlı destekler, yan ödemeler, kırsal kalkınma ve tarım sigortası destekleri üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Ancak, tarıma ayrılan bütçe ve tarımsal desteklerin Türkiye'nin GSYİH içindeki payının zaman içinde çok fazla değişmediği gözlemlenmektedir. Diğer gelişmiş ülkeler ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerindeki tarım politikaları göz önüne alındığında, Türkiye'nin tarımsal desteklerin toplam bütçe içindeki payını artırması gerektiği önerilmektedir (Tan ve diğ., 2016: 237).

Tarım sektörü, doğa koşullarına fazlasıyla bağımlı bir yapı sergilemektedir, bu da onu negatif arz şoklarına karşı oldukça savunmasız hale getirmektedir. Bu bağlamda, sektörde risk ve belirsizlik unsurları oldukça yüksektir. İklim değişiklikleri, doğal afetler ve mevsimsel değişimler tarımsal üretimde ani düşüşlere yol açabilmektedir. Bu tür şoklar hem üretim seviyelerini doğrudan etkileyerek arzı azaltmakta hem de piyasa fiyatlarını olumsuz yönde etkileyerek tüketici refahını düşürebilmektedir. Dolayısıyla, tarımsal üretimdeki bu kırılgan yapı, tarımın sürdürülebilirliği açısından büyük bir zorluk teşkil etmektedir.

Ayrıca, tarım arazilerinin yapısı genellikle çok parçalı ve dağınık bir karaktere sahiptir. Bu durum, tarımsal üretimde ölçek dezavantajı yaratmaktadır. Küçük ve dağınık araziler, modern tarım tekniklerinin verimli bir şekilde uygulanmasını zorlaştırmakta ve üretim maliyetlerini artırmaktadır. Bu da, tarım işletmelerinin rekabet gücünü

zayıflatmakta ve verimlilik artışını sınırlamaktadır. Parçalı arazi yapısı, aynı zamanda tarımsal reformların ve arazi toplulaştırma çabalarının etkinliğini de azaltmaktadır.

Tarımsal ürünlerin arz ve talep esneklikleri genel olarak düşük seviyelerde seyretmektedir. Talep esnekliğinin düşük olması tüketicilerin fiyat değişikliklerine tepkisinin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Bu durum, tarımsal piyasaların istikrarını sağlama konusunda zorluk yaratmakta ve piyasa fiyatlarının dalgalanmasına neden olmaktadır.

Son olarak, tarımsal ürünlerin saklanması ve pazarlanması, diğer sektörlerle kıyasla hem daha zor hem de daha maliyetlidir. Tarımsal ürünler, genellikle bozulabilir nitelikte olduğu için uygun saklama koşullarına ihtiyaç duymakta ve bu da depolama maliyetlerini artırmaktadır. Aynı şekilde, tarımsal ürünlerin pazarlanması da mevsimsel arz dalgalanmaları ve ürünlerin bozulma riski nedeniyle daha karmaşık bir süreç gerektirmektedir. Bu durum, tarımsal ürünlerin piyasaya sunulmasında ek maliyetler ve lojistik zorluklar doğurmakta, dolayısıyla tarım sektörünün genel karlılığını olumsuz yönde etkilemektedir (AÖF, 2019:106,126).

1.4.4. Tarımsal Kredi ve Sigorta Uygulamaları

Tarım sigortası, genellikle özel veya kamu sektörü sigorta şirketleri tarafından, genellikle devletin destek tedbirleriyle piyasa bazlı bir faaliyet olarak sunulmaktadır. Tarımsal yatırımı ve krediye erişimi teşvik etmek ve çiftçilere ve tarımsal değer zincirindeki diğer aktörlere finansal istikrar sağlamak için risk yönetimi ve sigorta talebi artmaktadır. Tarım sigortasını kolaylaştırmak için hükümetlerin yaptığı çeşitli müdahaleler, Dünya Bankası tarafından gerçekleştirilen uluslararası bir araştırmanın sonuçlarına gözden geçirilmektedir. Prim sübvansiyonu en yaygın müdahale olsa da yasal ve düzenleyici çerçeve, reasürans, teknik ve idari yardım ve tarım, hayvan sağlığı veya meteoroloji alanlarındaki devlet yayım hizmetleriyle bağlantılar gibi diğer kolaylaştırıcı önlemler de önemlidir. Gelişmekte olan ülkelerdeki ürün ve hayvancılık sigortasına yönelik sigorta ürün türleri, tehlikeler, hassasiyet ve organizasyonu ve dağıtımı destekleyebilecek kırsal kurumlar gibi temel kısıtlamalar ve fırsatlar dikkate alınmaktadır. Uygun dağıtım kanallarının geliştirilmesi ve sigortanın tarımsal verimliliği artırabilecek kredi, çiftlik girdileri ve hizmetleri gibi önlemlerle

ilişkilendirilmesi, sigortanın çiftçilere fayda sağlayabileceği bir fırsat sunmaktadır. Sigorta tek başına çok az talep çekebilir ve bir değer teklifi olarak görülmeyebilir. Tarım sigortası genellikle yalnızca istisnai olaylar için uygun maliyetlidir ve hane halkı veya topluluk düzeyindeki geleneksel risk başa çıkma yöntemlerini dışlamamalı ve sık görülen risk olaylarını yönetmek için resmi tasarrufları tamamlayabilir. Tarım sigortası teknik, kurumsal ve mali açıdan karmaşık olup, sigorta piyasası için birçok zorluğa ve hükümetin uygun müdahale kararlarına yol açmaktadır (Dick, 2010: 4).

1.4.5. Sübvansiyon Politikaları

Ekonomik sübvansiyonlar, devletlerin belirli bir sektörde üretimi teşvik etmek, ürün maliyetlerini düşürmek veya tüketicilere daha uygun fiyatlar sunmak amacıyla gerçekleştirdikleri mali desteklerdir. Tarım sübvansiyonlarının dağıtımı, çiftçilere yapılan doğrudan ödemeler, kırsal kalkınma ve pazar önlemleri olmak üzere üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bu sübvansiyonların büyük bir kısmı doğrudan çiftçilere yapılan yardımlar şeklindedir ve bu yardımlar, çiftçilerin gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle kırsal kalkınma sübvansiyonları, çiftçilere yeni teknolojilerin benimsenmesi, çevresel sürdürülebilirlik ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi konularında destek sağlamaktadır (Babić ve diğ., 2015: 696-697).

Tarım sübvansiyonlarının ekonomik politikaların vazgeçilmez bir parçası olduğunu ve tarımsal üretimin teşvik edilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Sübvansiyonların tarımsal üretim kapasitesi üzerinde doğrudan etkileri bulunmakta ve bu sübvansiyonlar kırsal kalkınma stratejilerinin merkezinde yer almaktadır. Ancak, sübvansiyon politikalarının etkinliği ve adil bir şekilde dağıtımı, sürdürülebilir tarımsal gelişim ve kırsal kalkınma için hayati önem taşımaktadır.

1.4.6. Kooperatif Politikaları

Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri olarak sıralanabilir. Tarım kooperatifleri ülkenin ekonomik, sosyal ve endüstriyel gelişimine ve tarım sektörü ile toplumun demokratikleşmesine sınırlı bir etki yapabilmektedir. Bunun sebepleri, finansman, entegrasyon, eğitim ve araştırma, yönetim, mevzuat ve denetim gibi temel sorun alanlarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, tarım kooperatifleri farklı yapılar ve işlevlerle tarım sektöründe önemli roller üstlenmektedir. Her bir kooperatif türü, üyelerinin ihtiyaçlarına yönelik belirli hizmetler sunmakta ve tarımsal üretimden pazarlamaya, finansmandan kalkınmaya kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. En çok kullanılan tarım kredi kooperatifleri, tarım satış kooperatifleri ve tarımsal kalkınma kooperatifleridir.

Tarım Kredi Kooperatifleri, çiftçilere finansal hizmetler ve tarım girdileri sağlama konusunda önemli bir role sahiptir. Bu kooperatifler, üyelerine düşük faizli krediler ve çeşitli tarım girdileri sunar. Devlet destekli olan bu kooperatifler, genellikle tarım bankalarından (Ziraat Bankası vb.) finansal destek alırlar ve üyelerinin büyük bir kısmı kooperatiflerden alışveriş yapmaktadır. Tarım Satış Kooperatifleri, çiftçilerin ürettikleri ürünleri pazarlama ve satışında yardımcı olur. Bu kooperatifler genellikle devlet denetimi ve yönlendirmesi altında faaliyet gösterir. Üyelerin büyük bir kısmı, bu kooperatifler aracılığıyla ürünlerini satışa sunmaktadır. Ayrıca, bu kooperatiflerin kurulması ve yönetimi için Ticaret Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir. Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, üyelerinin tarımsal faaliyetlerini geliştirmeyi ve genişletmeyi amaçlar. Bu kooperatifler tamamen demokratik yapıda olup, devlet desteği veya müdahalesi olmaksızın faaliyet gösterirler. Üyeler, kooperatif yönetimine aktif olarak katılır ve kooperatifin işleyişi üzerinde söz sahibidirler. Bu kooperatiflerde üye katılımının ve kooperatif faaliyetlerine ilginin diğer tiplere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Her üç kooperatif türü de çiftçilerin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmaya çalışsa da üye katılımı ve kooperatif prensiplerine bağlılık açısından daha olumlu bir konumda bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu kooperatiflerin finansal dayanıklılık açısından zayıf oldukları ve bu nedenle hükümet destekli kredilere bağımlı oldukları belirtilmiştir (Özdemir, 2005: 315-318).

Kooperatif politikalarının değerlendirilmesi, tarım sektöründeki kooperatiflerin ekonomik ve sosyal etkilerini anlamak için önemlidir. Türkiye'deki Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, çiftçilerin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlayan yapılar olarak dikkat çekmektedir. Genel olarak, kooperatif politikaları, tarım sektöründeki çiftçilerin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlayan olumlu adımlar içermektedir. Ancak, finansal bağımsızlık, etkin yönetim ve kooperatiflerin demokratik yapılarının korunması gibi alanlarda daha güçlü politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, kooperatiflerin tarım sektöründeki etkinliği artırılabilir ve çiftçilerin ekonomik kalkınmasına daha büyük katkılar sağlanabilir.

1.4.7. Kredi Politikaları

Tarımsal kredi politikaları, tarım sektörünün verimliliğini ve genel kalkınmasını artırmada hayati bir role sahiptir. Bu politikalar hem makro ekonomik düzeyde GSYİH büyümesine katkıda bulunmakta hem de mikro ekonomik düzeyde çiftçilerin gelirlerini artırarak ve iş olanaklarını genişleterek kırsal kalkınmayı teşvik etmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, tarımsal kredi erişiminin genişletilmesi, sermaye birikimini kolaylaştırarak ve yeni teknolojilerin benimsenmesini destekleyerek tarım sektörünün modernize edilmesine önemli katkılarda bulunmaktadır. Ayrıca, bu politikalar yoksulluğun azaltılması ve gıda güvenliğinin sağlanması gibi geniş çaplı ekonomik hedeflere ulaşılmasında da kritik bir işlev görmektedir. Kapsamlı ve etkin bir tarımsal kredi politikası, tarım sektörünün sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde gelişimini destekleyerek toplumun genel refah düzeyini yükseltebilmektedir.

Türkiye'de tarım politikaları ve kamu finansmanı üzerine gerçekleştirilen Tan ve diğerlerine (2016) ait çalışmada, tarım sektörüne sağlanan kamu desteklerinin bütçe içindeki payını ve bu desteklerin zaman içindeki dağılımını detaylı bir şekilde incelendiği görülmektedir. Türkiye'de tarım sektörüne ayrılan kamu kaynaklarının, Avrupa Birliği gibi gelişmiş ekonomilerle kıyaslandığında gözle görülür şekilde düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, 2000'li yılların başında başlatılan ve tarım sektörüne yönelik önemli bir politika yeniliği olarak kabul edilen doğrudan gelir destekleri (Direct Income Support, DIS), 2008 yılında sonlandırılmıştır.

Yapılan analizler, tarım sektörünün toplam bütçeden aldığı payın son on yılda anlamlı bir değişiklik göstermediğini belgelemektedir. Araştırmanın bulguları, tarım sektörüne ayrılan bütçenin artırılması gerektiğini ve bölgesel üretim potansiyellerini maksimize etmek amacıyla Havza Bazlı Destek Modelleri gibi yenilikçi politika araçlarının geliştirilmesi gerektiğini önermektedir. Bu tür politikaların uygulanması, tarım sektörünün sürdürülebilirliğini ve uluslararası rekabet gücünü artırma potansiyeline sahiptir (Tan ve diğ., 2016: 238-242).

1.4.8. İstihdam Politikaları

Türkiye'de tarım sektörü, üretim süreçlerini yerine getirmek için genellikle aile içinden gelen iş gücüne bel bağlamaktadır. Tarımsal istihdamın kritik önemi göz önüne alındığında, aile içindeki ücretsiz iş gücü sıkça kullanılmakta ve ihtiyaç duyulduğunda ücretli işçilerle çalışmaya geçilmektedir (Dernek, 2006:6).

Tarım işçiliği, mevsimlik (geçici) ve sürekli olarak iki ana kategoride incelenir. Mevsimlik (geçici) tarım işçiliği, bireylerin başka sahiplere ait tarım arazilerinde çalışması ve tarımsal faaliyetin her aşamasında ücret karşılığında çalışması olarak tanımlanır (Ferele ve diğerleri, 2016:36-37).

Türkiye'nin tarım sektörü hem ekonomik hem de toplumsal açıdan üstün bir öneme sahiptir. Ancak, bu sektördeki istihdam yapıları ve çalışma koşulları, modern çalışma standartları ve sosyal güvenlik sistemleri ile tam anlamıyla bütünleşmemiştir. Bu eksiklikler tarım işçileri pek çok sorun ve zorlukla karşılaşmaktadır. Tarım sektörü esas olarak aile içi iş gücüne dayanmakta; aile bireyleri genellikle ücret almadan çalışmakta ve bu durum, özellikle ekonomik zorluklarla karşılaşıldığında aileler için bir destek noktası işlevi görmektedir. Fakat, bu iş gücü modeli, özellikle genç nesillerin eğitim ve diğer kariyer olanaklarından mahrum kalmasına yol açmakta, ayrıca uzun vadede tarım sektörünün sürdürülebilirliğini ve verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin tarım sektörünün sürdürülebilirliği ve işçi refahı, iş gücü koşullarının iyileştirilmesi ve modern çalışma standartlarının sektöre entegrasyonu ile doğrudan ilişkilidir.

Devlet ve ilgili sivil toplum kuruluşları, tarım işçilerinin çalışma koşullarını iyileştirmek ve sosyal güvencelerini artırmak adına somut adımlar atmalıdır. Bu, sektörün uzun

vadeli kalkınması ve verimlilik artışı için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, aile içi ve mevsimlik tarım işçiliği hem mevcut sorunlar hem de bu sorunlara yönelik çözüm yolları açısından detaylı bir şekilde ele alınmalıdır.

1.4.9. Sulama Politikaları

Tarım politikaları, yatırım, maliye, arazi yönetimi, su kullanımı, girdi tedariki ve fiyat kontrolü önlemleri gibi araçlar aracılığıyla tarımsal kalkınmaya önemli katkılarda bulunur. Özellikle su kullanımı, tarımsal üretimde temel bir faktördür ve etkin bir şekilde yönetilmesi kritik öneme sahiptir.

Su kullanımını zenginleştirmek için tarım politikaları su tasarrufu ve verimliliği teşvik edebilir. Sulama sistemlerinin modernize edilmesi, suyun daha etkin bir şekilde dağıtılmasını sağlayabilir ve su kaynaklarının israfını önleyebilir. Aynı zamanda, tarım alanlarında suyun doğru zamanlarda ve doğru miktarda kullanılmasını sağlamak için çiftçilere eğitim ve destek sağlanabilir. Bununla birlikte, su kullanımıyla ilgili politikaların adaletli ve sürdürülebilir olması da önemlidir. Su kaynaklarının paylaşımı ve kullanımında toplumsal ve çevresel etkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, tarım politikaları su kaynaklarının korunması ve kirliliğin önlenmesi için de tedbirler içermelidir.

Tarım politikaları su kullanımı konusunda dengeli ve etkili bir yaklaşım benimseyerek, tarımsal kalkınmanın sürdürülebilirliğini ve verimliliğini artırabilir. Bu şekilde, su kaynaklarının korunması ve tarımsal üretimin desteklenmesi arasında uygun bir denge sağlanabilir, böylece hem çiftçilerin hem de toplumun refahı artırılabilir (Shakoori, 2001:12).

1.5. Tarım Ekonomisi ile İlgili İktisat Teoremleri

Tarım ekonomisi, dünya genelindeki ekonomik dengelerin ve kalkınma stratejilerinin merkezinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanda yapılan araştırmalar, üretilen politikalar, teoremler, tarımın sürdürülebilirliği, verimliliği ve toplum üzerindeki etkileri bulunmaktadır. Tarım ile ilgili önemli iktisat teoremlerine odaklanarak tarımın ekonomik, politik, sosyal ve çevresel boyutlarını anlamak için bu teoremlerden bahsedilmektedir.

1.5.1. Ricardocu Model

Ricardocu yöntem, tarımsal etkileri öngörmek için basit iklim ısınma senaryolarını çiftçi adaptasyonu ve iklim değişikliğinin etkileriyle kıyaslar. Bu metot, çiftçinin iklim koşullarına uyum sağlamasını esas almaktadır. Çünkü her çiftçinin kendi davranışını yerel iklim koşullarıyla uyumlu hale getirmesi ve bu durumun analiz edilmesi önemlidir. Bu basit iklim ısınma senaryolarının tarımsal etkilerini tahmin etmek için kullanılır (Mendelsohn ve diğ., 1996:55).

Ricardocu rant modelindeki belirsizlik, tarımsal üretim kararlarını, çiftlik çıktısını ve ortalama verimliliği etkileyen bir faktördür. Risk ve riskten kaçınma, arazinin fiyatlandırılması ve tahsisi, Ricardocu modele entegre edilmiştir. Arazi kira fiyatı ve tarımsal üretim kararları, piyasa dengesi bağlamında incelenmektedir. Belirsizliğin Ricardocu kira fiyatını, çiftlik çıktısını, toprağın ortalama verimliliğini ve piyasa dengesinin doğasını nasıl etkilediği gösterilmektedir (Chavas, 1993:451).

Ricardocu yaklaşım, çiftçilerin değişen iklimlere nasıl adapte olduğunu göz önünde bulundurarak iklim değişikliğinin tarım üzerindeki ekonomik etkilerini değerlendirmek için önemli bir çerçeve sunar. Ancak, modelin, arazi kullanım kararları ve tarım dışı etkiler nedeniyle oluşan önyargıları dikkate alması gerekmektedir.

1.5.2. Cobb-Douglas Üretim Fonksiyonu

Cobb-Douglas üretim fonksiyonu, iki ana girdiyi (iş gücü ve sermayeyi) bir ürünün üretiminde nasıl kullanıldığını açıklayan bir matematiksel modeldir. Bu fonksiyon iş gücünü ve sermayeyi çarpan bir formda birleştirir ve genellikle üretimde nasıl bir katkı yaptıklarını göstermek için kullanılmaktadır. Örnek olarak bir fabrikanın bir yıl boyunca ürettiği ürün miktarını hesaplamak istediğimizde, bu fonksiyon iş gücü ve sermayenin her birinin üretime ne kadar katkıda bulunduğunu gösterir. Fonksiyon, her girdinin üretime katkısını belirten katsayılarla (iş gücü ve sermaye için ağırlıklar) ifade edilmektedir. İş gücü ve sermayenin her birinin üretim üzerindeki etkisi bu katsayılarla ölçülür ve fonksiyonun formu bu katsayıların toplamının her zaman 1 olmasını gerektirir, bu da üretimin girdilere orantılı olarak arttığını gösterir.

Cobb-Douglas üretim fonksiyonu, başlangıçta Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD'de) iş gücü ve sermayenin etkinliğini inceleyen ampirik (Deneyssel) bir çalışma ile ortaya çıkmıştır. Bu fonksiyon, sermaye ve emek olmak üzere iki girdiyi içeren çarpımsal bir üretim fonksiyonu olarak tanımlanmaktadır (Debertin, 1986:171-173).

1.5.3. Hotelling Teoremi

Harold Hotelling tarafından 1929'da geliştirilen model, mekânsal rekabetin anlaşılmasında önemli bir araç olarak kabul edilir. Bu model, çeşitli farklılaşma problemlerini tanımlamak için kullanılabilir ve özellikle endüstride ürün çeşitliliğinin seçimine odaklanır. Hotelling'in modeline dayalı çalışmalar genellikle bu iki problem arasında bir denklik olduğunu kabul eder. Ancak, bu denkliğin her zaman genel olmadığı ve tüketicilerin tercihlerine bağlı olduğu vurgulanmaktadır. Hotelling modelinde, her ürün çifti için saf strateji fiyat dengesinin var olduğu gösterilebilir. Ayrıca, firmaların ürün seçimi problemini iki aşamalı bir oyunda incelemek de mümkündür. İlk aşamada, her firma bir ürün seçer; ikinci aşamada ise firma ürünü için bir fiyat belirler. Bu oyunda, mükemmel bir denge aranabilir. Mükemmel denge, firmaların her seçimlerinde ortaya çıkacak işbirlikçi olmayan fiyat dengesinin farkında olarak bir ürün seçtikleri bir oyundaki Nash dengesi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, iki firmanın farklılaşmalarını en üst düzeye çıkaracağı gösterilebilir, yani firmalar pazarın zıt uçlarında konumlanacaktır. Harold Hotelling'in geliştirdiği bu model, benzer ürünlerin fiyatlarını ve konumlandırma düzenini analiz etmek için kullanılır. Özellikle tarım sektöründe, bu model genellikle ürün fiyatlarının coğrafi konuma ve rekabet koşullarına nasıl bağlı olduğunu açıklamak için kullanılır. Bu çalışmalar, Hotelling'in modelinin sadece mekânsal rekabeti değil, aynı zamanda ürün çeşitliliği ve fiyatlandırma stratejilerini anlamak için önemli bir araç olduğunu göstermektedir (Neven, 1985:317).

1.5.4. Stolper-Samuelson Teoremi

Stolper-Samuelson teoremi, özellikle tarım ürünleri de dahil olmak üzere emtia fiyat değişikliklerine yanıt olarak faktör fiyatlarındaki değişikliklerle ilgisini vurgulamaktadır. İki faktör, iki emtia çerçevesinde, bir emtianın fiyatındaki artışın ilgili üretim faktörlerinin fiyatlarını önemli ölçüde etkilediği belirli koşullarda teoremin

geçerliliğini özellikle belirtir. Chipman'ın 1969 yılındaki makalesinde, daha karmaşık ekonomik yapılar içinde teoremin geniş uygulanabilirliğini ve sınırlamalarını araştırarak, ekonomik analizde teorik ve pratik etkilerine dair daha derin anlayışlar sunmaktadır (Chipman, 1969:399).

1.5.5. Malthusian Büyüme Modeli

Thomas Robert Malthus (1766-1834), nüfus teorisiyle hem bilimsel hem de sosyal politikalar açısından derin etkiler bırakmıştır. Malthus'a göre, insan nüfusu katlanarak büyürken, bu nüfusu destekleyen temel kaynaklar yalnızca aritmetik bir oranda artmaktadır. Bu dengesiz büyüme, kaynakların yetersiz kalmasıyla sonuçlanır ve bu durum kıtlık, savaş ve salgın hastalıklar gibi felaketlere zemin hazırlar. Malthus, bu tür demografik baskıların toplumları ve bireyleri zor kararlar almaya ittiğini öne sürmüştür ve bu sorunların üstesinden gelmek için ahlaki çözümler önermiştir. Malthus'un geliştirdiği teori, Charles Darwin'in evrim teorisine önemli katkılarda bulunmuş ve biyolojik ile toplumsal dinamikler arasındaki etkileşimleri anlamamızda bize yeni perspektifler sunmuştur. Bu perspektifler, insanlık tarihinin ve sosyal yapıların evrimini şekillendiren temel güçler olarak kabul edilmektedir.

1.5.6. King Yasası

Tarım ürünlerinin üretimi, doğa koşullarının etkisi altındadır. Bu nedenle, tarımsal üretimde yıllara göre dalgalanmalar yaşanır. Örneğin, don olayları, az yağış veya kuraklık gibi olumsuz hava koşulları, planlanan üretim miktarının altında kalmasına neden olabilir. Ancak, doğa koşullarının uygun olduğu durumlarda, planlanan üretim miktarının üzerine çıkabiliriz. Yüksek üretim, arzın artmasına yol açar. Eğer talep sabit kalırsa, arzın artması ya da azalması, fiyatların düşmesine veya yükselmesine neden olabilir. Tarım ürünlerinin arz ve talebi genellikle esnek değildir. Dolayısıyla, arzda meydana gelen değişiklikler, tarım ürünlerinin fiyatlarında büyük dalgalanmalara ve dolayısıyla tarım üreticilerinin gelirlerinde önemli değişikliklere yol açabilir. Bu durum, 1696'da Gregory King tarafından ilk kez dile getirilmiş ve "King Kanunu" olarak adlandırılmıştır. King'e göre, tarım ürünlerinin bol miktarda üretildiği dönemlerde, tarım üreticilerinin gelirleri düşüktür, bu durum "bolluk paradoksu" olarak bilinir (Dinler, 2014: 253).

Tarım ürünlerinin doğal koşullara bağlı üretimindeki dalgalanmalar, ekonomik dengesizliklere ve fiyat dalgalanmalarına neden olabilir. King Kanunu özellikle buğday gibi stoklanamayan ürünlerde geçerliliğini göstermektedir. Ancak, modern ticaret odaklı ekonomilerde ve stoklanabilir ürünlerde, rekolteye bağlı gelir istikrarsızlığı ve fiyat dalgalanmaları daha az belirgin olabilir. Bu durum, tarım üreticileri için daha stabil gelirlerin ve ekonomik güvenin sağlanmasına katkıda bulunabilir.

1.5.7. Örümcek Ağı (Cobweb) Teoremi

Örümcek Ağı Teoremi, tarım piyasalarındaki fiyat ve arz dalgalanmalarını açıklar. Temel varsayım, çiftçilerin üretim kararlarını önceki yılın piyasa fiyatlarına göre şekillendirdikleri ve bu durumun bir döngüsel etki yarattığıdır. Örneğin, bir yılın fiyatları yüksekse, çiftçiler gelecek yıl daha fazla üretim yapmaya karar verebilirler. Ancak, bu artan arz sonucunda fiyatlar düşer. Bunun üzerine çiftçiler, daha az üretim yapmaya yönelir, bu da sonraki yıl arzın azalmasına ve fiyatların tekrar yükselmesine sebep olur. Bu döngüsel süreç, teoremin adını aldığı örümcek ağını andıran bir model oluşturur. Örümcek Ağı Teoremi, bu şekilde tarım piyasalarındaki fiyat istikrarsızlığının altında yatan dinamikleri aydınlatır.

Tarım ürünleri piyasaları, arz ve talep esnekliklerinin düşük olması sebebiyle fiyat istikrarsızlığına sıkça rastlanan piyasalardır. Diğer sektörlerin aksine, tarım ürünlerinin fiyatları piyasa koşulları tarafından belirlenir ve tahmin etmek görece daha zordur. Tarım üretiminde talep ve arz esnekliğinin düşük olması, üretim miktarlarının yüksek olduğu dönemlerde fiyatların aşırı düşmesine, arzın az olduğu zamanlarda ise fiyatların beklenmedik şekilde yükselmesine yol açar. Bu tür fiyat dalgalanmaları, arz üzerinde de dalgalanmalara sebep olabilir ve bu durum, fiyatların yükseliş ve düşüş döngüsünü tetikleyebilir. Bu olgu, literatürde Örümcek Ağı Teoremi olarak adlandırılmıştır. Cari fiyatların denge fiyatlarından sapması durumunda, arzın bu fiyat değişikliklerine uyum sağlaması için bir üretim dönemi geçmesi gerektiği ve tarım üreticilerinin gelecek dönemdeki kararlarının önceki yılın fiyatları tarafından etkilendiği varsayımına dayanan bu teorem, fiyat ve arz arasındaki bu ilişkinin örümcek ağını andıran şekillerle ifade edilmesinden dolayı bu ismi almıştır (Dinler, 2014:255-257).

Örümcek Ağı Teoremi, tarım piyasalarındaki fiyat ve arz dalgalanmalarının döngüsel etkilerini net bir şekilde ortaya koyarak, bu döngülerin piyasa istikrarını nasıl tehdit edebileceğini gösterir. Bu teorem, tarım sektöründe fiyat tahminlerinin zorluğunu ve üretim kararlarının dikkatle planlanması gerektiğini vurgulayarak, tarım politikalarının oluşturulmasında önemli bir rehber niteliği taşımaktadır.

1.6. Türk Tarım Sektörünün Ekonomik ve Toplumsal Önemi

Türkiye'nin tarım sektörü, ekonomik ve toplumsal yapısı içerisinde merkezi bir role sahiptir. Milli gelire olan katkısının yanı sıra sanayi sektörüne girdi sağlaması, yüksek istihdam kapasitesi ve dış ticaretteki etkisiyle ekonomik sürdürülebilirliğin temel taşlarından biri olarak kabul edilir. Özellikle son yıllarda, tarım politikalarında gözlemlenen evrimsel değişimler, sektörün yapısal dönüşümünü ve modernizasyonunu desteklemektedir.

2000'li yıllar itibarıyla, Avrupa Birliği'ne (AB'ye) uyum süreçleri çerçevesinde yapılan reformlar, özellikle hayvancılık sektöründe dönüşüm gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu süreç, teknolojik entegrasyon ve sürdürülebilir tarım uygulamalarına yönelik kamusal desteklerle desteklenmiş, sektörün verimliliği artırılarak ekonomik bağımsızlık ve genel refah seviyesinin yükseltilmesine katkıda bulunmuştur.

Ancak, tarım sektörünün karşı karşıya olduğu mevcut sorunlar da göz ardı edilemez. Bürokratik engeller, finansman yetersizlikleri ve eğitim alanındaki eksiklikler gibi yapısal sorunlar, sektörün tam kapasite ile işlemesine engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda, etkin, adil ve sürdürülebilir bir tarım politikası yönetimi için bilimsel araştırmalara ve çiftçi deneyimlerine dayalı bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi şarttır.

Türkiye için tarım sektörü, sadece ekonomik bir değer olmanın ötesinde, toplumsal refah ve kalkınmanın da bir göstergesidir. Bu nedenle, gelecekteki politika yapıcılar ve sektör paydaşları için sektördeki gelişmeler hem ekonomik büyüme hem de toplumsal refah açısından belirleyici olacaktır. Bu kontekste, tarım politikaları, devamlı olarak gözden geçirilmeli ve her yeni bulgu, politikaya yansıtılmalıdır. (Yaman, 2021:123-133)

1.7. Sürdürülebilir Tarım ve Ekolojik Politikaların Önemi

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci, tarım politikalarında önemli değişikliklere yol açmıştır. AB'ye tam üyelik süreci, Türkiye'nin tarım politikalarının ve desteklerinin de AB standartlarına uyumlu hale getirilmesini gerektirmiştir. Bu süreçte, tarımsal destekler, doğrudan gelir desteği ve çevresel koruma politikaları gibi alanlarda önemli reformlar yapılmıştır. Ayrıca, tarımsal desteklerin piyasa müdahalelerini azaltacak şekilde yeniden yapılandırılması ve üretim fazlalarını önlemek amacıyla doğrudan gelir ödemeleri sistemine geçilmiştir.

Bu dönemde, Türkiye'nin tarım politikaları, AB'nin Ortak Tarım Politikası (OTP) ile uyumlu hale getirilmiş ve çevresel, hayvan ve gıda güvenliği standartlarının karşılanmasına bağlı olarak çiftçilerin destek sisteminden yararlanması sağlanmıştır. Bu değişiklikler, Türkiye'nin tarımsal ihracatını artırma ve dünya tarım pazarlarında rekabet gücünü artırma çabalarını desteklemiştir (Mouysset, 2014: 19-23).

1.8. Yerel ve Organik Tarımın Desteklenmesi

Yerel üretim ve sürdürülebilir tarım hem çevresel hem de sosyo-ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır. Yerel üretim, tarımın sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynamaktadır. Çünkü yerel kaynakların etkin kullanımı, yerel ekonomilerin güçlendirilmesi ve toplulukların gıda güvenliğinin artırılması gibi faydalar sağlar. Yerel üretim, aynı zamanda ulaşım maliyetlerini ve karbon ayak izini azaltarak çevresel sürdürülebilirliğe de katkıda bulunur.

Sürdürülebilir tarım, ekolojik dengeyi koruyarak uzun vadeli tarımsal üretimi sağlama amacını taşır. Sürdürülebilir tarım uygulamaları arasında organik tarım, ekim nöbeti, biyolojik çeşitliliğin artırılması ve su kaynaklarının etkin kullanımı gibi yöntemler bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, toprağın verimliliğini korurken pestisit ve kimyasal gübre kullanımını en aza indirir ve böylece çevre kirliliğini azaltır.

Sürdürülebilir tarımın başarısı, üç ana bileşenin entegrasyonuna bağlıdır: çevresel kalite ve ekolojik denge, bitki ve hayvan üretkenliği ile sosyo-ekonomik yaşam. Ekolojik sürdürülebilirlik, tarım sistemlerinin uzun vadede devam edebilmesi için kritik öneme sahiptir ve bu da toprak sağlığının korunmasını, su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını ve biyolojik çeşitliliğin desteklenmesini gerektirir.

Sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik ise tarımsal faaliyetlerin ekonomik olarak uygulanabilir olmasını ve toplulukların yaşam kalitesini artırmasını ifade eder. Bu, çiftçilerin ekonomik olarak desteklenmesi, kırsal alanlarda istihdamın artırılması ve yerel toplulukların güçlendirilmesi ile mümkündür.

1.9. Tarihsel Süreçte Türkiye Tarım Politikalarının Genel Değerlendirmesi

Cumhuriyetin ilk yıllarında, devletin tarım sektörüne yönelik reformları ve teşvikleri, tarımın modernizasyonunu ve üretkenliğini artırmayı amaçlamıştır. Devletin tarım politikaları, özellikle bu dönemde buğday üretimini desteklemek amacıyla yürürlüğe konan fiyat politikaları ve girdi desteği önlemleri ile belirlenmiştir. Deneysel çiftlikler açılmış, yeni tohum türleri ücretsiz olarak dağıtılmış ve çiftçilere kooperatifler kurmaları teşvik edilmiştir. Devlet arazileri topraksız çiftçilere dağıtılmış ve 1934'te büyük bir toprak dağıtım programı dahi başlatılmıştır. Devletin genel tarım politikası, tarımsal üretimi desteklemek olarak yorumlanabilir. Orta çiftçi kesimi, büyük ölçüde buğday üreticileri oldukları için bu politikalardan en çok yararlanan kesim olmuştur (Birtek ve Keyder, 1975: 454-455).

1950'li yıllara gelindiğinde, Türkiye'nin dış politikadaki yönelimi ve ekonomik entegrasyon çabaları tarım politikalarında da kendini göstermeye başlamıştır. 1959 yılında Türkiye, o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) (bugünkü AB) ile ortak üyelik müzakerelerine başlamış ve 1963 yılında Ankara Anlaşması ile entegrasyon sürecine girmiştir (Larson ve diğ., 2014: 1-5). Bu süreç, Türkiye'nin tarım politikalarını Avrupa standartlarına uyumlu hale getirme zorunluluğunu doğurmuştur. Tarımsal üretim ve pazarlama standartlarının yükseltilmesi, ithalat ve ihracat dengelerinin sağlanması, AET'nin tarım politikalarına uyum sağlama çabalarının bir parçası olmuştur.

2000'li yılların başında, Türkiye'nin tarım politikalarında köklü bir dönüşüm yaşanmıştır. 2001 yılında başlatılan Tarımsal Reform Uygulama Projesi (ARIP), tarım sektörünün yeniden yapılandırılmasını hedeflemiş ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ile Avrupa Birliği'nin (AB) tarım politikalarına uyumu öngörmüştür (Akder, 2007: 517). ARIP ile birlikte, tarım destek politikalarında da önemli değişiklikler yapılmıştır.

Geleneksel sübvansiyon sistemleri yerine çiftçilere doğrudan gelir desteği sağlanması gibi modern yöntemler benimsenmiştir (Tan ve diğ., 2016: 238).

Türkiye'nin tarım politikaları, küresel eğilimler ve uluslararası örnekler göz önünde bulundurularak geliştirilmiştir. AB ve ABD'deki tarım destek politikaları incelenmiş ve Türkiye'de uygulanabilecek benzer modeller geliştirilmiştir (Abdullahi & Arısoy, 2022: 73). Bu bağlamda, tarım politikalarının modernizasyonu, sürdürülebilir tarımsal üretim, gıda güvenliği ve çiftçilerin ekonomik refahını artırma hedefleri doğrultusunda şekillenmiştir.

Türkiye'nin tarım politikaları tarihsel süreç içerisinde sürekli bir evrim geçirmiş ve çeşitli dış ve iç dinamiklerin etkisiyle şekillenmiştir. Erken Cumhuriyet dönemindeki devlet müdahalelerinden, AET entegrasyon sürecine, ARIP reformlarından günümüzün modern tarım destek politikalarına kadar uzanan bu süreçte, Türkiye tarım sektörü uluslararası normlara uyum sağlama çabasında olmuştur. Bu politikaların başarısı, sadece tarımsal üretimi ve verimliliği artırmakla kalmamış, aynı zamanda kırsal kalkınma ve köylülerin refah seviyesinin yükseltilmesinde de önemli rol oynamıştır.

1.10. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Tarım Politikaları ve Sistemleri

Osmanlı İmparatorluğu, tımar sistemi ile belirli bölgelerdeki arazilerden sorumlu sipahilere, bu arazilerdeki üretim karşılığında askeri hizmet vermeleri şartıyla gelir sağlamıştır. Ancak, bu sistem zamanla yerini daha karmaşık bir yapı olan İltizam sistemine bırakmıştır. İltizam sistemi, üretici (köylü) ile tüketici (kasaba halkı) arasında doğrudan bir bağ kurulmasını sağlayarak, kırsal alanlardaki tarımsal üretim ve dağıtımın daha etkin bir şekilde yönetilmesine olanak tanımıştır. İltizam sistemi altında, mültezimler olarak bilinen kişiler, devlet adına belirli bölgelerde vergi toplama hakkını satın alırlar ve bu vergiler genellikle tarımsal ürünlerin bir kısmı şeklinde tahsil edilir.

Yüzyılın sonlarına doğru iltizam sisteminin etkisiyle tarım üretimi artmış, ancak bu durum aynı zamanda köylüler üzerindeki vergi yükünü de artırmıştır. Bu yüksek vergi oranları, köylüleri mevcut toplumsal düzenden kopma noktasına getiren Celali isyanlarına kadar giden sosyal huzursuzluklara yol açmıştır. Bu dönemde, mültezimlerin devlet tarafından belirlenen oranların üzerinde vergi toplama eğilimi, köylüler ile devlet arasında önemli gerilimlere neden olmuştur.

İmparatorluk, iltizam sistemini uygulayarak, kırsal ekonomi üzerindeki kontrolünü artırmaya ve tarımsal üretimi maksimize etmeye çalışmıştır. Ancak, bu süreçte devlet, tarım ürünlerini etkili bir şekilde kentsel pazarlara sunma ve köylülerin yaşam standartlarını koruma konusunda ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı tarım politikalarının bu evrimi hem ekonomik büyüme hem de sosyal istikrar açısından karmaşık sonuçlar doğurmuştur. Arazi Kanunun (1858) kabulü ile arazilerin mülkiyeti tamamı ile bireylere verilmiştir (Giray, 2010: 86). Mülk arazi rejiminde topraklar, önemli bir kaynak olarak kabul edilir ve bu nedenle hukuki açıdan ikiye ayrılmıştır. öşür toprakları, Müslümanlar tarafından fethedilmeden önce de Müslümanların elinde olan topraklardır. Bu topraklar, vergi olarak öşür vergisi (aşar vergisi) alındığından dolayı bu topraklara öşür toprakları denilmiştir. Gayrimüslimlerin elinde olan topraklardan haraç vergisi alındığı için bu topraklara haraç toprakları denilmiştir. Bu toprakların sınıflandırılması, vergi politikalarının belirlenmesi ve toprak yönetiminin yürütülmesi açısından önemlidir. Haraç topraklarının yani gayrimüslimlerin ellerindeki topraklardan alınan vergi yükü daha yüksek olması beklenirken, öşür topraklarının vergi yükü daha düşük olması beklenir. Bu nedenle, toprak yönetiminin yürütülmesi sırasında, bu toprakların sınıflandırmasına özellikle dikkat edilmesi gerekir (Yavuz, 2005:45).

Öşür vergisi, Osmanlı'da en önemli gelir kaynağı olan şer'i bir vergi olarak arazi-i nehriye ve arazi-i şemsiye gibi iki farklı toprak türünden ürünlerden alınmaktaydı. arazi-i nehriye, doğal sularla sulanırken, arazi-i şemsiye ise yapay bir biçimde sulanırdı. Bu vergi, arazi rejimi sonucu ortaya çıkan miri bir vergi olarak onda bir veya yirmide bir oranında ürünlerden alınmaktaydı. Tarıma bağımlı bir ekonomiye sahip olan Osmanlı Devleti'nde bütçenin çoğu tarım sektöründen elde edilen vergilerle finanse edilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun tarım politikaları ve sistemleri, ekonomik ve sosyal yapının temel taşlarını oluşturmuş, devletin ve ordunun gelir kaynağı olarak büyük bir öneme sahip olmuştur. Tımar sistemi, askeri hizmet karşılığında toprakların kullanım hakkını sipahilere devretmiş ve bu sayede kırsal alanlarda düzeni sağlamıştır. Ancak, tımar sisteminin bozulmasıyla birlikte iltizam sistemi devreye girmiş ve mültezimler aracılığıyla vergi toplama yöntemi benimsenmiştir. Bu sistem, tarımsal üretimi artırmış olsa da köylüler üzerindeki vergi yükünü artırarak sosyal huzursuzluklara neden

olmuştur. Celali isyanları gibi olaylar, bu sosyal gerilimlerin bir sonucudur. 1858 Arazi Kanunu ile arazilerin mülkiyetinin bireylere verilmesi, Osmanlı toprak rejiminde köklü değişikliklere yol açmıştır. Öşür ve haraç toprakları olarak sınıflandırılan araziler, vergi politikalarının ve toprak yönetiminin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Öşür vergisi, Osmanlı Devleti'nin en önemli gelir kaynaklarından biri olarak farklı sulama yöntemlerine göre alınan tarımsal ürünlerden tahsil edilmiştir. Bu vergi, tarıma bağımlı olan Osmanlı ekonomisinin bütçesinin büyük bir kısmını karşılamıştır.

1.10.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda Tarımın Ekonomik Yapısı

1863 yılında yayınlanan ilk bütçe incelendiğinde, bütçenin gelir kaynaklarının yaklaşık %70'inin tarım sektöründen geldiği görülür. Devletin mali bunalım döneminde, aşar vergisi oranı %15'e kadar yükselmiştir. Başlangıçta %10 olarak belirlenen aşar vergisi, ulaşım, haberleşme ve eğitim-öğretim yatırımlarını finanse etmek amacıyla %11,5'e ve daha sonra bütçe açığını kapatmak için %12'ye çıkarılmıştır. 1900 yılında ise ek vergilerle birlikte oran %12,6'ya yükselmiştir. Ancak bu dönemde, kırsal kesimin milli gelirden aldığı payın %50'nin altında olmasına rağmen, vergi yükü %87 olduğu görülmektedir (Gökbunar ve Bursalıoğlu, 2012: 75).

Osmanlı İmparatorluğu ekonomik anlamda toprak ve tarıma dayalı bir yapıya sahip olup nüfusun %80'lik bir kısmı tarımla uğraşmaktaydı. Bu sebeptendir devletin, ordunun ve halkın gelir kaynağı da elbette tarım idi. Temel gelir kaynağını oluşturan tarım vergi içinde ana kaynaklardan birisi haline gelmişti. Bu vergiler öşür ve salariye vergileri, tahıl ürünlerinden alınan Nüzul ve Sürsat vergileri de ordu sefere çıkacağı zaman ihtiyaç olarak alınan vergi türlerinden bazılarıydı. Vakıf arazi, miri arazi ve mülk arazisi olarak Osmanlıda arazi 3 ana bölümden oluşmakta idi. Osmanlı döneminde vakıf arazilerinin kişisel amaçlar için kullanımını ve satışını yasaklamış sadece vakıfların kullanımına tahsis edilmişlerdi. Başka bir mülki arazi ise miri arazidir. Bu araziler kullanım hakkı itibari ile fertlere verilmişse de mülkiyeti tamamen devlete aittir (Yavuz, 2005: 45).

Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik yapısında tarım, en temel gelir kaynağını oluşturmuyordu. 1863 yılında yayınlanan ilk bütçeye göre, gelir kaynaklarının %70'i tarım sektöründen gelmekteydi. Devletin mali bunalım dönemlerinde, aşar vergisi oranı %10'dan %12,6'ya kadar yükseltilecek bütçe açıkları kapatılmaya çalışıldı. Nüfusun

%80'inin tarımla uğraştığı Osmanlı'da, devletin, ordunun ve halkın gelir kaynağı büyük ölçüde tarımdan sağlanıyordu. Temel gelir kaynakları arasında öşür ve salariye gibi tarım vergileri yer alırken, nüzul ve sürsat gibi vergiler de ordu seferlerine yönelik ihtiyaçları karşılıyordu. Osmanlı toprak sistemi vakıf, miri ve mülk arazileri olarak üçe ayrılıyordu. Vakıf arazilerinin kişisel kullanımına ve satışına izin verilmezken, miri arazilerin mülkiyeti devlete ait olup kullanım hakkı fertlere verilmişti. Bu sistem, devletin ekonomik yapısını ve tarıma dayalı gelir modelini belirlemekteydi.

1.11. Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Tarım Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan önce ileriye dönük büyük bir potansiyel taşıyan, fakat gelişmemiş bir tarım ekonomisine ev sahipliği yapmaktaydı. Çeşitli gözlemciler, Türk tarım üretiminin geliştirilmesi durumunda, Avrupa'nın artan ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve bu sayede Osmanlı'nın gelirlerinin yükselerek imparatorluğun sürdürülmesine ve modernleşme girişimlerine katkıda bulunacağı konusunda aynı fikirdeydi. Bu tarihçe, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına uzanan süreçte, tarımın modernleştirilmesine yönelik çabaların bir devamlılığını ortaya koyar (Quataert, 1975: 210-211). Cumhuriyet dönemi toprak reformu, Türkiye'de tarımın modernleşmesine yönelik önemli adımların atıldığı bir dönemi kapsar. 11 Haziran 1945'te çıkarılan 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, topraksız veya az topraklı çiftçilere arazi sağlamayı amaçlamıştır. Bu kanunla büyük toprakların kamulaştırılması ve çiftçilere dağıtılması hedeflenmiş, aynı zamanda üretim ekipmanları ve sermaye sağlanması gibi destekler de öngörülmüştür. 1973 yılında kabul edilen ve 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu ise toprak mülkiyeti ve kullanımında daha kapsamlı düzenlemeler getirmiştir. Şanlıurfa gibi pilot bölgelerde uygulanan bu reform, tarım arazilerinin daha adil dağılımını sağlamayı ve kırsal kesimlerin kalkınmasını hedeflemiştir. Bu reform, büyük toprak sahiplerinin direnişi ve Anayasa Mahkemesi'nin kamulaştırma bedellerinin piyasa değerinde ödenmesi yönündeki kararı nedeniyle istenen başarıya ulaşamamıştır. 1984 yılında yürürlüğe giren 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu, sulama bölgelerinde arazi toplulaştırması ve tarımsal üretimin artırılması amacıyla çıkarılmıştır. Bu yasa ile belirlenen normların üzerindeki arazilerin kamulaştırılarak çiftçilere verilmesi hedeflenmiştir. Bu reformlar, Türkiye'de tarımsal üretimi ve verimliliği artırma çabalarının bir parçası olmuş, ancak krediye erişim ve

eğitim eksiklikleri gibi engeller nedeniyle beklenen başarıyı tam anlamıyla sağlayamamıştır (Esen, Çay ve Toklu, 2017: 64-67).

1.11.1. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarım Sektörüne Yönelik Yapısal Değişimler

Türkiye'nin modernleşme süreci genellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sonrası başlamış olarak kabul edilir, ancak bu perspektif, 19. yüzyıl Tanzimat reformlarından Cumhuriyet dönemine kadar olan sürecin sürekliliğini yeterince değerlendirmemektedir. Bu süreklilik, 1780'lerde Türk bürokratik elitinin yükselişiyle başlayıp, Cumhuriyet'in erken dönem tarım reformları ve daha genel reformlarına kadar uzanır. Bu dönem boyunca yapılan reformlar, modernite ile İslam arasında bir kurumsal yapı ve sentez oluşturma çabalarını ortaya koyar ve Cumhuriyet öncesinden başlayan bu süreçlerin, erken Cumhuriyet döneminin reformlarını nasıl şekillendirdiğine dikkat çeker (Mardin, 2005: 145).

Köy Enstitüleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme sürecinde kırsal kalkınmayı hedefleyen eğitim odaklı bir girişim olarak 1940-1948 yılları arasında ülke genelinde 21 bölgede kurulan enstitülerdir. Bu enstitüler, kırsal kesimden gelen öğrencilerin modern eğitimle buluşmasını sağlamış ve İsmail Hakkı Tonguç'un öncülüğünde, Atatürk'ün vefatından sonra Milli Eğitim Bakanı olan Hasan-Âli Yücel'in desteğiyle hayata geçirilmiştir. Köy Enstitüleri, bilimsel bilgiyi köy yaşamına entegre eden ve öğrencilerin uygulamalı öğrenme ile becerilerini geliştirdiği yenilikçi bir modeldir. Öğrenciler, teorik bilgilerini tarım, inşaat ve el sanatları gibi pratik alanlarda pekiştirerek köylerinde öncülük yapmış ve kırsal kalkınmada önemli roller üstlenmiştir. Kısa sürede 10.000'e yakın mezun veren enstitüler, köylere hizmet götüren ve yerel kalkınmayı teşvik eden bireyler yetiştirmiştir. 1946'da Milli Eğitim Bakanı olarak atanan Reşat Şemsettin Sirer'in desteğini kaybeden enstitüler, 1946-1947 yılları arasında kapatılmıştır (Özcan, 2020: 457-461).

1.11.2. Çok Partili Dönem Tarım Politikaları

Çok partili dönemde Türkiye'nin tarım politikaları, değişen ekonomik ve siyasi koşullara uyum sağlamak amacıyla çeşitli evrelerden geçmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra başlatılan tarım politikaları, planlı dönemlerde beş yıllık kalkınma planları ile düzenlenmiş ve tarımsal destek alımları yoluyla sürdürülmüştür. 1980 sonrası dönemde destek alımları ikincil öneme düşmüş ve desteklenen ürün sayısı önemli ölçüde

azaltılmıştır. 2000'lerin başında, Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARIP) kapsamında ciddi reformlar gerçekleştirilmiş ve doğrudan gelir desteği uygulamaları başlatılmıştır. Bu uygulamalar, diğer desteklerin yerini alarak 2002'de toplam desteklerin %78'ini oluşturmuş, ancak 2008 yılında sonlandırılmıştır.

Günümüzde Türkiye'de uygulanan tarımsal destekler, bitkisel ve hayvansal üretim destekleri, yapısal iyileştirme destekleri, kırsal kalkınma ve çevresel destekler gibi çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Ayrıca, %50 devlet destekli tarım sigortası uygulamaları da risk yönetimi ve üretici gelirlerinin istikrarı için kullanılmaktadır. Tarıma ayrılan merkezi yönetim bütçesi, 2004 yılında 3.084 milyon TL iken, 2014 yılında yaklaşık üç katına çıkarak 9.470 milyon TL'ye ulaşmıştır. Ancak, tarımın GSYİH içindeki payı yıllar içinde çok fazla değişmemiş ve %0.5-0.6 aralığında kalmıştır. Benzer şekilde, tarım sektörüne ayrılan merkezi bütçe payı da %2.0 ile %2.2 arasında değişim göstermiştir. Çok partili dönemde Türkiye'nin tarım politikaları, çeşitli destek mekanizmaları ve reformlar yoluyla tarım sektörünün gelişimini desteklemeyi amaçlamış, ancak uygulamalardaki farklılıklar ve zorluklar nedeniyle karmaşık bir yapıya sahip olmuştur. Bu politikaların etkinliğini artırmak için bütçe paylarının artırılması ve bölgesel üretim potansiyelini en iyi şekilde kullanacak destek modellerinin geliştirilmesi önerilmektedir (Tan ve diğ., 2016: 238-241).

1.11.3. 1950 Sonrası Politikalar ve Liberal Tarım Politikaları

1950'lere kadar, Türkiye tarımı genellikle piyasalardan kopuk ve geçimlik üretime dayalı kalmıştı, sadece Ege Bölgesi'nin kıyı kesimleri ve Çukurova'nın belirli ürünleriyle dış piyasalarla ilişki içindeydi. Verim düşüklüğü ve ulaşım olanaklarının yetersizliği nedeniyle diğer bölgelerdeki tarımsal üretim de piyasalardan uzaktı. Ancak 1950'lerde başlayan yeni tarımsal politikalar, kapitalizmin Türkiye tarımına etkilerini hızlandırdı. Tarımda makineleşmenin yaygınlaşması, tarım alanlarının genişletilmesi ve sulanan arazilerin artması sonucunda önemli bir üretim artışı olduğu görülmektedir. Karayollarının gelişmesi de artan üretimin pazarlara ulaşımında hareketlilik sağladı. Küçük mülk sahipleri, geçimlik üretimden kısmi de olsa sermaye biriktirebilen üreticiler düzeyine yükseldi ve piyasanın genelleşmiş meta üretimine katıldı. Bazı küçük meta üreticileri büyük toprak sahibi oldular ve ücretli emek istihdamı yaratarak kapitalist meta üretime geçtiler. Ancak bu durum, Ege ve Çukurova'nın verimli ovalarındaki

Üreticiler için geçerliydi ve sayıları oldukça azdı. Kırsal alanda hâkim olan üretici tipi, köylü olan küçük meta reticileriydi (Teoman, 2001: 42-45). Türkiye'nin tarımı genellikle geçimlik üretime dayalı ve pazarlarla baēlantısı zayıf kalmıştır. Ancak 1950'lerde başlayan tarımsal politikalar ile tarımda makineleşme ve sulama alanlarının genişletilmesi gibi uygulamalarla birlikte üretim artışı saēlanmıřtır. Bu süreçte, küçük mülk sahipleri ve geçimlik üreticileri de piyasanın genelleşmiş meta üretimine dahil olmuşlardır. Ancak, büyük toprak sahibi olanların sayısı azdır ve genellikle Ege ve Çukurova bölgelerinde yer almaktadır. Kırsal alanda hâkim olan üretici tipi ise küçük meta üreticisi olan köylülerdir. Bu retim ilişkisi sürekli sömürü ilişkisi doēurmamıř olsa da ortaya çıkan üretim ilişkisi küçük meta üretimine dayalıdır. Köy-dışı piyasalar için üretime geçilip endüstriyel işletmelerle ilişkiye geildiēi andan itibaren, tüccar sermayesinin artıēa el koyan veya artıēı paylaşan bir kategori olarak ortaya çıkmasının nesnel koşulları da doēmuřtur (Boratav, 1980: 19-27). 1963 yılından itibaren planlı ekonomiye geçilirken, devletin entansif üretim için verdiēi destekle, kırsal alanda tarımsal üreticiyi temsil eden küçük meta reticiliēi güçlenmiştir. Boratav, küçük meta üretimini, "dolaysız üreticinin esas itibariyle üretim araçlarına sahip olduēu; kendi ve ailesinin emeēiyle, kısmen veya tamamen piyasa için, fakat birikim yapmadan tüketim amacıyla üretimde bulunduēu bir durumu" olarak tanımlamaktadır (Boratav, 1980: 33).

Bu baēlamda, Türkiye tarımında yaşanan dönüşüm ve tarımsal politikaların etkileri, genel olarak tarım sektöründeki yapısal deēiřikliklerle ilişkilidir. Napolyon'un bařlattıēı ve sonraki hükümetler tarafından devam ettirilen tarımın burjuva liberalleşmesi süreci, sadece Türkiye'yi deēil, aynı zamanda güney ve doēu Avrupa'nın kırsal alanlarını da etkileyen geniş bir etki yelpazesi yaratmıştır. Bu etki, ekonomik büyüme ve çiftçiler arasındaki siyasi aktivizme dek uzanırken, tarım piyasalarının liberalleşmesi, piyasa sistemlerine ilişkin kurumsal yapı, riskler ve işlem maliyetlerinin yanı sıra tarımsal ürün fiyatlarını belirleyen ekonomi politikalarıyla sıkı bir şekilde ilişkilidir.

Napolyon'un bařlattıēı ve sonraki hükümetlerin devam ettirdiēi tarımın burjuva liberalleşmesi, güney ve doēu Avrupa'nın kırsal alanlarında yaşanan ekonomik duraēanlık ve gten, ekonomik büyüme ve çiftçiler arasında siyasi aktivizme dek geniş bir etki yelpazesi yaratmıştır. Bu sürecin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri uzun süreli olmuştur (Macdonald & Macdonald, 1964: 113). Düşük gelirli ve tarıma dayalı

ekonomilerde gerçekleştirilen başarılı liberalleştirme reformlarının, piyasa sistemlerine ilişkin kurumsal yapı, riskler ve işlem maliyetlerinin önemi ile tarımsal ürün fiyatlarını belirleyen ekonomi politikalarıyla sıkı bir şekilde ilişkili olduğu belirtilmiştir. İşlem maliyetlerini düşüren ve rekabeti teşvik eden bir kurumsal ve politik vrenin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Jones, 1996: 810). Tarım piyasalarının liberalleşmesi, uluslararası düzeyde yoğun tartışmalara neden olan bir meseledir. Bu tartışma, koruyucu tarım sübvansiyonlarının sonlandırılmasının ahlaki zorunlulukları ile marjinal çiftçilerin geçim kaynakları ve çevresel bütünlüğe dair endişeler arasında hassas bir dengeyi gözetmektedir. Özellikle Avrupa ile ilişkilendirilen “ok işlevlilik” kavramı, tarımsal alanlarda neoliberal politikalarla uyum açısından önemli bir değerlendirme sürecine tabi tutulmaktadır (Potter ve Tilzey, 2007: 1291). Türkiye'de de benzer bir liberalleşme süreci yaşanmış olup, bu dönüşüm, tarımsal üretim ve kırsal kalkınma üzerindeki etkileriyle birlikte, piyasa odaklı ekonomik politikaların ve uluslararası tarım politikalarının Türkiye tarımına olan yansımalarını anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

1.11.4. Günümüzde Tarım Politikaları

Dünyadaki ülkelerin farklı ekonomik yapıları, çeşitli tarımsal destek politikalarının temel nedenidir. 1980'lerdeki küreselleşme eğilimleri, tarım sektörünü etkileyerek tarım politikalarında büyük dönüşümlere yol açmıştır. 2000'li yıllarda, dünya genelinde tarımsal destekler fiyat ve girdi desteklerinin yerine doğrudan gelir desteği, risk azaltıcı destekler ve kırsal kalkınma destekleri ile değişmiştir. AB ve ABD, üretimden bağımsız doğrudan gelir ödemeleri yaparak üretim fazlasını önlemeye çalışmış, çevresel koruma ve kırsal kalkınma politikalarına yönelmiştir. 2013'ten itibaren AB, çiftçilerin destek sisteminden yararlanmasını çevresel ve gıda güvenliği standartlarına bağlamıştır. ABD'de ise gıda sübvansiyonları hem sağlıklı nesiller yetiştirmeyi hem de tarımsal üretimi desteklemeyi amaçlamaktadır.

Dünya genelindeki destek politikaları pazar müdahalesinden kaçınarak tarımsal yapıyı iyileştirmeyi ve rekabetçi bir tarım sektörü oluşturmayı hedeflemektedir. 2010-2021 döneminde, Türkiye, AB ve ABD'de toplam destek tahmini, üretici destek tahmini ve tüketici destek tahmini azalmıştır. Ancak, genel hizmetlere ayrılan tahsisatlar artmıştır. ABD, tüketici destek tahmini pozitif olan tek ülkedir, yani tüketiciler vergilendirilmemektedir. Türkiye ise en yüksek negatif değerlerini kaydetmiştir, bu da tüketicilerin en fazla vergilendirildiği anlamına gelir. Tarımsal desteklerin uzun vadeli olması, çiftçilerin uzun vadeli planlar yapabilmesi için gereklidir. Desteklerin her yıl değişmesi, çiftçilerin uzun vadeli planlama yapmasını engeller. Bu nedenle, ABD ve AB'de olduğu gibi, desteklerin 7 yıl veya daha uzun bir süre planlanarak uygulanması, çiftçilerin yapısal iyileştirmelere yönlendirilmektedir (Abdullahi ve Arısoy, 2022: 77-78).

1.11.5. AB Uyum Süreci ve Tarım Politikalarındaki Değişiklikler

Türkiye, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde uzun bir yol kat etmiştir. 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile başlayan bu süreç, 1995 yılında Gümrük Birliği'nin kurulmasıyla hız kazanmıştır. Aralık 1999'da Türkiye'nin AB'ye aday ülke ilan edilmesinin ardından 2001 yılında AB'ye üyelik için Katılım Ortaklığı Belgesi kabul edilmiş ve 2005 yılında Müzakere Çerçeve Belgesi ile tam üyelik müzakerelerine başlanmıştır. Ancak, bu süreçte çeşitli siyasi ve ekonomik engellerle karşılaşmıştır. AB üyeliği için gerekli olan AB müktesebatının 35 fasıl altında incelenmesi

gerekmektedir ve bu fasıllardan sadece Bilim ve Araştırma başlığı 2014 yılı itibarıyla tamamlanmıştır. Kıbrıs sorunu ve bazı AB üye ülkelerinin politik tutumları gibi konular, sürecin ilerlemesini zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin AB ile ekonomik entegrasyon süreci, tarım ve gıda güvenliği standartlarının uyumlaştırılmasını gerektirmiştir ve bu uyum süreci, Türkiye'nin yüksek değerli tarım ürünleri pazarlarına erişimini artırmıştır (Larson ve diğ., 2014: 1-5, 17-23).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum süreci, tarım politikalarında kayda değer değişiklikler meydana getirmiştir. 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970 yılında imzalanan Ek Protokol, Türkiye'nin AB ile olan tarımsal ilişkilerinin temelini oluşturmuştur. Ankara Anlaşması kapsamında, AB bazı Türk tarım ürünleri (tütün, kuru üzüm, incir ve fındık gibi) için tarife oranı kotaları ve düşük tarifeler şeklinde tek taraflı tavizler vermiştir. Ek Protokol ise ek olarak bazı tarım ürünleri (meyve ve sebzeler gibi) için daha düşük tarifeler sağlayan ikili tercihli sistemi oluşturmuştur.

1996 yılında tamamlanan Türkiye -AB Gümrük Birliği ile işlenmiş gıda ürünleri (süt, şeker ve tahıl içeren ürünler) gümrük birliği kapsamında iken, işlenmemiş gıda ürünleri kapsam dışında kalmıştır. Gümrük birliği sanayi ürünleri için tarifeleri ortadan kaldırırken, tarım ürünleri için tarifeleri korumuştur. AB, Türkiye'nin tarımsal ticaretinde önemli bir yere sahip olup, Türkiye'nin toplam tarımsal ihracatının %30'unu oluşturmaktadır.

AB'ye tam üyelik süreci, Türkiye'nin tarım politikalarının ve desteklerinin AB standartlarına uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu süreçte, tarımsal desteklerde önemli reformlar gerçekleştirilmiş; doğrudan gelir desteği ve çevresel koruma politikaları gibi alanlarda yenilikler yapılmıştır. Ayrıca, tarımsal destekler piyasa müdahalelerini azaltacak şekilde yeniden yapılandırılmış ve üretim fazlalarını önlemek amacıyla doğrudan gelir ödemeleri sistemine geçilmiştir.

Bu dönemde, Türkiye'nin tarım politikaları AB'nin Ortak Tarım Politikası (CAP) ile uyumlu hale getirilmiş; çiftçilerin destek sisteminden yararlanması, belirli çevresel, hayvan ve gıda güvenliği standartlarının karşılanmasına bağlanmıştır. Bu değişiklikler, Türkiye'nin tarımsal ihracatını artırma ve dünya tarım pazarlarında rekabet gücünü artırma çabalarına katkı sağlamıştır (Atici ve diğ., 2011: 281-289).

Türkiye, AB ile gerçekleştirdiği tarım ticaretinde gümrük birliği avantajlarından yararlanmış; ancak bu süreçte tarımsal işletmelerin modernizasyonu ve sürdürülebilir tarım uygulamaları gibi konularda çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. AB'nin ortak tarım politikaları ve Türkiye'nin bu politikalarla uyum çabaları, tarımsal destekleme sistemleri, kalite standartları ve tarımsal ürünlerin ihracatı gibi alanlarda önemli yer tutmaktadır (Darıcı, B. 2008:87,155).

2.BÖLÜM

MISIR BİTKİSİNİN ÖNEMİ ve KARAMAN İLİNİN DEMOGRAFİK ve TARIMSAL YAPISI

Mısır, dünya genelinde önemli bir tarım ürünü olup hem besin kaynağı hem de sanayi hammaddesi olarak geniş bir kullanım alanına sahiptir. Türkiye’de özellikle Karaman bölgesinde tarımsal üretim açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bölümde, mısır bitkisinin tanımı, ekonomik değeri ve Karaman ilinin tarımsal yapısı üzerinde durulacak. Alt başlıklar altında tarımsal teşvikler, su yeterlilik düzeyi, bitkilerin su ihtiyaçları ve stratejik hedefler gibi konular detaylandırılacaktır.

2.1. Mısır Bitkisi ve Mısır Bitkisinin Ekonomik Önemi

Mısır, tarımsal üretimde önemli bir yere sahip olup, özellikle nemli iklim bölgelerinde verimli bir şekilde yetiştirilebilen bir bitkidir. Orijinal olarak Meksika ve Orta Amerika kökenli olan mısır, 1600’lü yıllarda İstanbul’a "Mısır buğdayı" veya "Mısır darısı" adıyla tanıtılmıştır. Bu isimler zamanla kısaltarak günümüzde kullanılan "mısır" adını almıştır (Eren, H. 1999: 295).

Avrupa'ya Osmanlı İmparatorluğu aracılığıyla yayılan mısır, Avrupa dillerinde "Türk buğdayı" olarak isimlendirilmiştir. Bu isimlendirme, mısırın Osmanlı topraklarından Avrupa'ya tanıtılması ve yaygınlaşması sürecinin bir yansımasıdır.

Mısır hem gıda hem de endüstriyel kullanım alanlarında büyük bir ekonomik öneme sahiptir. Dünya genelinde temel gıda maddesi olarak tüketilmesinin yanı sıra, biyoyakıt üretiminde, hayvan yemi olarak ve çeşitli endüstriyel ürünlerin üretiminde de kullanılmaktadır. Mısırın bu geniş kullanım alanı, tarımsal üretiminin ekonomik değerini ve küresel pazar üzerindeki etkisini artırmaktadır (Ögel, B. 1978: 214).

Mısır, tarımsal üretimde önemli bir rol oynayan stratejik bir üründür. Gıda sektöründe temel bir besin kaynağı olarak büyük önem taşımasının yanı sıra, sanayi sektöründe de geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Mısır, sanayide biyoyakıt, nişasta, ve biyoplastik gibi ürünlerin hammaddesi olarak kullanılırken, yem sanayisinde de hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Sektörlerdeki çok yönlü kullanımı, mısırın ekonomik

değerini artırmakta ve küresel tarım politikalarının şekillenmesinde etkili bir faktör haline getirmektedir (Smith & Wessel, 2020; Johnson et al., 2018; Murphy, 2017; Hernandez & Ortiz, 2019).

2.1.1. Temel Gıda Maddesi

Mısır bitkisi, dünya genelinde en yaygın tüketilen temel gıda maddelerinden biridir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, mısır tüketim açısından önemli bir hammadde olarak öne çıkmaktadır. Mısır, karbonhidrat açısından zengin olup, düşük maliyetle yüksek miktarda enerji sağlayabilmesi nedeniyle, geniş kitlelerin beslenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. İnsan beslenmesinde doğrudan tüketilen mısır, aynı zamanda işlenerek un, nişasta, yağ ve mısır gevreği gibi birçok ürünün hammaddesi olarak da kullanılmaktadır. Mısırın bu çok yönlü kullanım potansiyeli, onu tarımsal üretimde stratejik bir ürün haline getirmektedir (Smith ve Wessel, 2020: 245).

2.1.2. Sanayi Ürünü

Mısır, sadece bir gıda maddesi olarak değil, aynı zamanda önemli bir sanayi ürünü olarak da geniş bir kullanım alanına sahiptir. Mısırdan elde edilen ürünler, gıda sanayisinden kimya endüstrisine kadar birçok sektörde kritik hammaddeler olarak kullanılmaktadır. Özellikle mısır nişastası, glikoz şurubu, biyoyakıt (etanol) ve biyoplastik üretiminde büyük önem taşımaktadır. Sanayideki bu geniş kullanım yelpazesi, mısırın ekonomik değerini artırmakta ve tarımsal üretim politikalarının belirlenmesinde etkili bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Mısırın sanayi ürünü olarak önemi hem yerel ekonomilerin gelişimine hem de küresel ticaretin şekillenmesine katkıda bulunmaktadır (Johnson et al., 2018:120).

2.1.3. Hayvan Yemi

Mısır, küresel ölçekte hayvan yemi olarak da yaygın şekilde kullanılmaktadır. Özellikle yem sanayisinde temel bir bileşen olan mısır, büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvanların beslenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Mısırın yüksek enerji içeriği ve sindirilebilirliği, hayvanların verimliliğini artırmakta ve et, süt, yumurta gibi hayvansal ürünlerin üretimini desteklemektedir. Mısırın hayvan yemi olarak kullanımı, aynı zamanda gıda zincirindeki sürdürülebilirliği ve hayvansal üretimin ekonomik verimliliğini doğrudan etkilemektedir (Murphy, 2017:102).

2.1.4. Beslenme ve Gıda Güvenliği

Mısır, dünya genelinde milyonlarca insanın beslenmesinde kritik bir rol oynarken, aynı zamanda gıda güvenliği açısından da büyük bir öneme sahiptir. Özellikle düşük gelirli toplumlar için mısır, temel bir besin kaynağı olarak gıda güvenliğinin sağlanması merkezli bir yer tutmaktadır. Mısır üretimindeki dalgalanmalar, küresel gıda arzında ciddi etkilere yol açabilmekte ve fiyat istikrarını bozabilmektedir. Bu nedenle, mısır üretiminin sürdürülebilirliğini sağlamak, iklim değişikliği, tarımsal politikalar ve piyasa koşulları gibi faktörlerin yönetilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Mısırın beslenme ve gıda güvenliği üzerindeki bu stratejik rolü, tarım politikalarının belirlenmesinde ve gıda güvenliği stratejilerinin oluşturulmasında dikkate alınması gereken bir unsurdur (Hernandez & Ortiz, 2019).

2.2. Karaman'ın Demografik ve Tarımsal Yapısı

Karaman ili, tarih boyunca çeşitli isimlerle anılmış olup Hitit kaynaklarında Laranda olarak geçmektedir. Hitit Devleti döneminde önemli bir ticari ve askeri merkez olan Karaman, Lidyalılar, Frigyalılar, Romalılar, Bizanslılar ve Persler gibi medeniyetlerin egemenliği altında kalmıştır. M.S. 1165'te Anadolu Selçuklu Devleti'nin egemenliğine girmiş ve 1256'da Karamanoğlu Beyliği'nin başkenti olmuştur. Bu dönemde önemli bir ticaret, eğitim ve kültür merkezi haline gelmiştir. 1467'de Osmanlı Devleti'ne katılarak sancak merkezi olmuş ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde ilçe merkezi olmuştur. 15 Haziran 1989'da 3578 sayılı Kanun ile Türkiye'nin 70. ili olmuştur.

Anadolu'nun merkezi konumunda bulunan Karaman, Batı Anadolu'dan Çukurova ve Akdeniz'e giden yolların geçiş noktasında yer alır. Stratejik konumu ve bereketli toprakları nedeniyle ilk çağlardan beri yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir. Arkeolojik kazılar, Karaman ovasında yaşayan uygarlığın 8000 yıl öncesine dayandığını göstermektedir. Hitit kitabelerinin incelenmesi, bu dönemde Karaman'ın önemli bir ticari ve askeri merkez olduğunu ortaya koymaktadır (Adak, 2021: 316).

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Karaman, zengin tarihi mirasıyla Anadolu'nun önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Osmanlı döneminde Konya vilayetine bağlı bir sancak merkezi olan Karaman, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ilçe merkezi statüsüne kavuşmuştur.

Coğrafi konum açısından, Karaman'ın kuzeyinde Konya, güneyinde İçel (Mersin) ve batısında Antalya yer almaktadır. Karaman, toplam 6 ilçe, 10 kasaba ve 158 köyden oluşmaktadır. Bu ilçeler arasında en geniş yüzölçümüne sahip olan Merkez İlçe, tarımsal ve ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı bir bölgedir. İl topraklarının üçte ikisi dağlık olup, kent merkezi verimli bir ovada kurulmuştur. Toros Dağları'nın uzantıları, ilin güneyinde önemli bir doğal engel teşkil etmektedir.

Karaman'ın su kaynakları açısından da zengin bir yapısı vardır. İlde bulunan başlıca akarsular arasında 80 kilometre uzunluğundaki Gödet Çayı, Ayrancı Barajı'nı besleyen Berendi Çayı, 80 kilometre uzunluğundaki İbrala Deresi, Deliçay ve 112 kilometre uzunluğundaki Ermenek Çayı bulunmaktadır. İlin deniz seviyesinden yüksekliği ise 1.033 metredir. Bu coğrafi ve tarihi özellikleriyle Karaman hem doğal güzellikleri hem de stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin ilgisini çekmiş ve önemli bir yerleşim yeri olmuştur (Karaçayır, 2010: 59).

Tablo 1: Karaman İli ve İlçeleri Nüfus Bilgileri (2023)

İL-İLÇE	İL- İLÇE MERKEZİ	BELDE/KÖY	TOPLAM
Merkez	176.071	32.128	208.199
Ayrancı	2.431	5.199	7.630
Başyayla	1.944	1.490	1.490
Ermenek	11.557	16.546	28.103
Kazımkarabekir	3.605	1.105	4.710
Sarıveliler	5.664	6.220	11.884
Toplam	201.272	62.688	263.960

Kaynak: (URL-2)Karaman Valiliği, 2024.

Karaman ili, Türkiye'nin önemli yerleşim merkezlerinden biri olup, 2023 yılı verilerine göre toplam nüfusu 263.960 kişi olarak tespit edilmiştir. Bu nüfusun büyük bir kısmı, (208.199) kişi ile il merkezinde yaşamaktadır. İlçeler arasında en yüksek nüfus, 28.103 kişi ile Ermenek'te, en düşük nüfus ise 1.490 kişi ile Başyayla'da bulunmaktadır.

Merkez ilçe, Karaman ilinin en yoğun nüfusa sahip bölgesi olarak öne çıkmaktadır. Merkez ilçede toplam nüfus 208.199 kişidir ve bu nüfusun 176.071'i ilçe merkezinde, 32.128'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Merkez ilçenin bu denli yoğun bir nüfusa sahip olmasının temel sebepleri arasında ilin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin büyük ölçüde burada toplanmış olması yer almaktadır. Ayrancı ilçesi, toplam nüfusu 7.630 olan bir yerleşim birimidir. İlçe merkezinde 2.431 kişi, belde ve köylerde ise 5.199 kişi yaşamaktadır. Bu dağılım, ilçenin kırsal yerleşimlere sahip olduğunu ve kırsal alanların nüfusunun ilçe merkezine kıyasla daha fazla olduğunu göstermektedir. Başyayla ilçesi, Karaman ilinin en düşük nüfuslu ilçesi olarak dikkat çekmektedir. Toplam nüfusu 1.490 olan ilçede, ilçe merkezi nüfusu 1.944 kişi olarak belirlenmiştir. Bu durum, ilçenin göç verme eğiliminde olduğunu ve nüfusun büyük ölçüde azaldığını işaret etmektedir. Ermenek ilçesi ise 28.103 kişilik toplam nüfusu ile Karaman ilinin en kalabalık ilçelerinden biridir. İlçe merkezinde 11.557, belde ve köylerde ise 16.546 kişi yaşamaktadır. Ermenek'in yüksek nüfusu, ilçenin hem merkezi hem de kırsal alanlarda yoğun yerleşimlere sahip olduğunu ve bu bölgede ekonomik aktivitelerin canlı olduğunu göstermektedir. Kazımkarabekir ilçesi, toplam nüfusu 4.710 olan bir diğer ilçedir. İlçe merkezinde 3.605, belde ve köylerde ise 1.105 kişi yaşamaktadır. Bu veri, ilçenin merkezde daha yoğun, kırsal alanlarda ise daha seyrek nüfuslu olduğunu ortaya koymaktadır. Sarıveliler ilçesi, 11.884 kişilik toplam nüfusa sahiptir. İlçe merkezinde 5.664, belde ve köylerde ise 6.220 kişi yaşamaktadır.

Karaman ili ve ilçelerindeki nüfus dağılımı, il merkezinin ve bazı ilçelerin daha yoğun nüfuslu olduğunu, diğer ilçelerin ise daha seyrek nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin yoğunluğu, göç hareketleri ve kırsal-şehir yerleşim dengesi gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu veriler, Karaman ilinin nüfus yapısının ve dağılımının anlaşılması açısından önemli bilgiler sunmaktadır. İlin merkezi ve ilçelerindeki nüfus yoğunluklarının farklılıkları, bölgenin sosyoekonomik yapısını ve yerleşim dinamiklerini anlamak için kritik öneme sahiptir.

Tablo 2: Karaman İline İlişkin Bazı Göstergeler

GÖSTERGELER	DEĞERLER/VERİLER
Yüzölçümü	8.851 km ²
Komşu iller	Konya, Antalya, Mersin
Rakım	1.033 m
Tarım Alanı	3.270 km ²
Nüfus (2024)	263.960
Sıcaklık ve Yağış	-12.2(kış), 20.2(ilkbahar), 37.4(yaz), CO, Yıllık Yağış miktarı 350 mm
Başlıca Tarım Ürünleri	Elma, Buğday, Arpa, Mısır, Şeker Pancarı, Fasulye, Nohut, Ay çekirdeği, Kabak, Ceviz, domates, biber, patates,
Ana Sanayi Ürünleri	Bisküvi, Çikolata, Şekerleme, Bulgur, Gıda ve Zirai Makineler
İthalat	29 milyar 686 milyon dolar
İhracat	18 milyar 198 milyon dolar

Kaynak: (URL-3) Karaman Ticaret ve Sanayi Odası, 2024.

Karaman İl'inin ekonomik ve tarımsal yapısını değerlendiren bu analiz, bölgenin mevcut durumunu ve potansiyel gelişim alanlarını ortaya koymaktadır. Karaman, 8.851 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin önemli tarım ve sanayi merkezlerinden biridir. İlin komşu illeri Konya, Antalya ve Mersin'dir. 1.033 metre rakıma sahip olan Karaman, 2024 yılı itibarıyla 263.960 kişilik bir nüfusa sahiptir.

Karaman'ın tarım alanı 3.270 km²'lik geniş bir alanı kaplamaktadır. İklim verilerine göre, kış aylarında en düşük sıcaklık -12.2°C, ilkbaharda ortalama sıcaklık 20.2°C ve yaz aylarında en yüksek sıcaklık 37.4°C olarak kaydedilmiştir. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 350 mm'dir. Bu iklim koşulları, bölgedeki tarımsal faaliyetlerin çeşitliliğini ve verimliliğini etkilemektedir.

Başlıca tarım ürünleri arasında elma, buğday, arpa, mısır, şeker pancarı, fasulye, nohut, ay çekirdeği, kabak, ceviz, domates, biber ve patates bulunmaktadır. Bu ürünlerin çeşitliliği, Karaman'ın tarım sektöründeki güçlü konumunu ve geniş üretim kapasitesini

göstermektedir. Özellikle elma ve buğday üretimi, ilin tarımsal ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Karaman'ın ana sanayi ürünleri arasında bisküvi, çikolata, şekerleme, bulgur, gıda ve zirai makineler yer almaktadır. Bu ürünler, ilin sanayi sektöründeki güçlü yönlerini ve geniş üretim yelpazesini ortaya koymaktadır. Karaman'ın sanayi sektörü, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve katma değer yaratılması açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Ekonomik verilere bakıldığında, Karaman'ın ithalat ve ihracat rakamları dikkat çekicidir. 2024 yılı itibarıyla, ilin ithalatı 29 milyar 686 milyon dolar, ihracatı ise 18 milyar 198 milyon dolar olarak kaydedilmiştir. Bu rakamlar, ilin ticaret hacminin büyüklüğünü ve dış ticaretteki aktif rolünü göstermektedir.

Sonuç olarak Karaman İl'inin ekonomik ve tarımsal göstergeleri, bölgenin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaktadır. Tarım ve sanayi sektörlerindeki çeşitlilik ve üretim kapasitesi, ilin ekonomik büyümesine ve sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Gelecekte, bu potansiyelin daha da değerlendirilmesi ve stratejik planlamalar ile bölgenin ekonomik kalkınmasının desteklenmesi büyük önem arz etmektedir.

Bu analiz, Karaman İl'inin mevcut durumunu anlamak ve gelecekteki gelişim fırsatlarını belirlemek açısından önemli bir temel sunmaktadır. Bölgenin ekonomik ve tarımsal yapısının güçlü yönleri ve potansiyel alanları, doğru stratejilerle desteklendiğinde, Karaman'ın Türkiye ekonomisinde daha büyük bir rol oynaması kaçınılmaz olacaktır.

Tablo 3: Karaman İli Arazi Kullanımı ve Çiftçi Kayıt Sistemine Kayıtlı Çiftçi Sayısı

ÇKS Kayıtlı Çiftçi Sayısı	14 bin kişi
Yüz Ölçümü	8 Milyon 678 Bin Dekar
Toplam Tarım Alanı	3 Milyon 332 Bin Dekar
Mera Alanı	2 Milyon 167 Bin 400 Dekar
Nadas Alanı	178 Bin Dekar

Kaynak : (URL-4)TÜİK İstatistik Verileri, 2024.

Karaman İli, tarımsal faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirildiği bir bölge olarak dikkat çekmektedir. 2024 yılı verilerine göre, ilin toplam nüfusu 258 bin kişidir ve bu nüfusun önemli bir kısmı tarımsal faaliyetlerle uğraşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından sağlanan veriler ışığında, Karaman ilinde Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı çiftçi sayısı 14 bin kişidir. Bu veri, ilin tarımsal potansiyelini ve tarımla uğraşan nüfusun büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Karaman'ın yüz ölçümü 8 milyon 678 bin dekar olup, bu alanın 3 milyon 332 bin dekarı tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Bu geniş tarım alanları, bölgenin tarımsal üretim kapasitesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Tarım arazilerinin yanı sıra Karaman'da 2 milyon 167 bin 400 dekar mera alanı ve 178 bin dekar nadas alanı bulunmaktadır. Bu alanlar, tarımsal faaliyetlerin çeşitliliğini ve hayvancılık gibi diğer tarımsal aktivitelerin de önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Karaman'ın orman alanı ise 2 milyon 433 bin 510 dekar olarak kaydedilmiştir. Bu geniş ormanlık alanlar, bölgenin ekosistemini destekleyen ve çevresel sürdürülebilirliği sağlayan önemli doğal kaynaklardır. Ormanlık alanlar, aynı zamanda tarım dışı ekonomik faaliyetler ve ekoturizm gibi potansiyel gelişim alanlarına da katkıda bulunmaktadır.

ÇKS kayıtlı çiftçi sayısının yıllara göre değişimi, bölgedeki tarımsal faaliyetlerin ve tarım politikalarının etkisini değerlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Çiftçi sayısının sabit veya artış göstermesi, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini ve genç nüfusun tarıma olan ilgisini de yansıtabilir. Öte yandan, çiftçi sayısında bir azalma gözlenmesi durumunda, bu durum tarım sektörünün karşılaştığı zorluklar ve olası çözüm önerileri üzerinde durmayı gerektirebilir.

Karaman ilinin tarımsal yapısı ve ÇKS kayıtlı çiftçi sayısının analizi, bölgenin ekonomik ve sosyal yapısının anlaşılması açısından önemli bir veri seti sunmaktadır. Bu veriler, tarımsal politikaların geliştirilmesi, tarım sektörünün desteklenmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanması adına stratejik planlamalar için kullanılabilir. Ayrıca, tarımsal

faaliyetlerin sürdürülebilirliği ve tarımın bölgedeki ekonomik rolünün korunması için gerekli adımların atılması açısından da rehber niteliğindedir.

Sonuç olarak Karaman ilinde ÇKS kayıtlı kişi sayısının analizi, tarım sektörünün mevcut durumu ve gelecekteki potansiyel gelişim alanları hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Bu veriler, tarımsal kalkınma ve ekonomik büyüme hedeflerine ulaşmada önemli bir temel teşkil etmektedir.

Tablo 4: Karaman İli Nüfusu ve Artış Hızı

YIL	KARAMAN NÜFUSU	ARTIŞ HIZI
2016	245.610	%1.41
2017	246.672	%0.43
2018	251.913	%2.12
2019	253.279	%0.54
2020	254.919	%0.65
2021	258.838	%1.54
2022	260.838	%0.77
2023	263.960	%1.20

Kaynak :(URL-5)Karaman Valiliği, 2024.

Karaman ilinin 2016-2023 yılları arasındaki nüfus artış oranlarını inceleyen bu tablo, ilin demografik gelişimini gözler önüne sermektedir. 2016 yılında 245.610 olan nüfus, 2023 yılına gelindiğinde bir önceki yıla oranla %1,20 oranında artış göstererek 263.960'a ulaşmıştır.

Günümüzde nüfus sayımları, elektronik sistemler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu modern yöntem, sayım sürecinin hızlanmasını ve doğruluğunun artmasını sağlamaktadır. Elektronik sayım sistemleri sayesinde veriler anında işlenmekte ve analiz edilmekte, böylece ülkemizin demografik, ekonomik ve sosyal yapısına dair güncel ve doğru bilgiler elde edilmektedir. Bu dönüşüm hem zamandan tasarruf sağlamakta hem de insan kaynaklı hataların önüne geçmektedir.

2.3. Karaman İlinde Uygulanan Tarımsal Teşvik Politikaları

Karaman, Türkiye'nin tarımsal üretiminde stratejik bir öneme sahiptir ve bölgedeki tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla çeşitli teşvikler sunulmaktadır. Bu teşvikler, çiftçilerin üretim kapasitelerini artırmalarını, modern tarım tekniklerini benimsemelerini ve sürdürülebilir tarım uygulamalarını hayata geçirmelerini sağlamaktadır. Özellikle seracılık, meyvecilik ve tahıl üretimi gibi kritik alanlarda sağlanan destekler, Karaman'ın tarımsal verimliliğini ve rekabet gücünü artırmaktadır. Tarımsal kredi imkanları, hibe programları ve eğitim seminerleri gibi çeşitli destek mekanizmaları, bölgedeki çiftçilerin finansal yükünü hafifletmekte ve tarım sektörünün gelişimine önemli katkılar sunmaktadır. Bu teşvikler, Karaman'ın hem ulusal hem de uluslararası pazarlarda daha güçlü bir konuma gelmesine yardımcı olmaktadır.

2.3.1. KDV İstisnası

Tarımsal faaliyetlerle uğraşan kişilere, tarım ürünlerinin üretimi ve satışı esnasında Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası uygulanmaktadır. Bu istisna, çiftçilerin maliyetlerini düşürerek, tarımsal üretimin teşvik edilmesine ve rekabet gücünün artırılmasına yardımcı olmaktadır. KDV istisnası, tarımsal üretimi teşvik etmek ve çiftçilerin ekonomik yüklerini hafifletmek amacıyla önemli bir politikadır. Ancak, devletin vergi gelirlerindeki azalma ve uygulama zorlukları gibi bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bu nedenle, KDV istisnasının etkin bir şekilde yönetilmesi ve denetlenmesi hem çiftçilerin hem de devletin yararına olacaktır. Bu konuyu artı ve eksi yönleriyle ele alacak olursak;

Maliyet Azaltma: KDV istisnası, çiftçilerin tarımsal üretim girdileri üzerindeki maliyetlerini düşürerek, üretim maliyetlerini azaltır. Bu durum, çiftçilerin kar marjını artırır ve daha sürdürülebilir bir üretim yapısına katkı sağlar.

Rekabet Gücü: KDV istisnası, tarım ürünlerinin pazarda daha rekabetçi fiyatlarla satılmasına olanak tanır. Bu durum, yerli üreticilerin ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet edebilme yeteneklerini artırır.

Teşvik: Tarımsal faaliyetlerde bulunmayı teşvik eder. Yeni çiftçilerin sektöre girmesi ve mevcut çiftçilerin üretimlerini artırması için önemli bir motivasyon kaynağıdır.

Nakit Akışı: Çiftçilerin nakit akışını iyileştirir. KDV ödemesi yapmamak, çiftçilerin ellerindeki likiditeyi daha verimli kullanmalarına ve acil ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olur.

Gelir Kaybı: Devlet için potansiyel vergi gelirinde azalma anlamına gelir. KDV istisnası, devletin vergi gelirlerini düşürerek, bütçe açıklarını artırabilir.

Yönetim Zorlukları: KDV istisnasının uygulanması ve denetlenmesi, bürokratik ve idari zorluklar yaratabilir. Yanlış beyanlar veya istismarlar, vergi kayıplarına ve yolsuzluklara neden olabilir.

Fiyat Anomalisine Sebep Olabilir: KDV istisnası, tarımsal ürünlerin fiyatlarında dalgalanmalara ve fiyat anomalilerine yol açabilir. Piyasada haksız rekabete neden olabilir ve fiyat yapılarının bozulmasına sebep olabilir.

Eşitsizlik: KDV istisnası, tarım sektöründe faaliyet gösteren farklı büyüklükteki işletmeler arasında eşitsizliklere yol açabilir. Büyük işletmeler bu istisnadan daha fazla fayda sağlayabilirken, küçük çiftçiler aynı ölçüde yararlanamayabilir.

2.3.2. Vergi İndirimi

Türkiye’de tarımsal yatırımlara yönelik vergi indirimleri uygulanmaktadır. Çiftçiler, belirli yatırım projeleri kapsamında gelir ve kurumlar vergisinde indirimlerden yararlanabilirler. Bu indirimler, tarım sektörüne yapılan yatırımların cazibesini artırarak bölgedeki tarımsal üretimi desteklemektedir. Vergi indirimleri, çiftçilerin ve tarımsal işletmelerin finansal yüklerini hafifletir. Azalan vergi yükü, çiftçilerin daha fazla kar elde etmelerine ve bu karı yeniden yatırım yaparak üretimlerini artırmaları amaçlanmaktadır. Böylelikle istihdam artışı gibi dolaylı yoldan çözüm üretimi sağlanması hedeflenir buna karşı vergi indirimleri, büyük tarımsal işletmeler için daha fazla avantaj sağlayabilirken, küçük çiftçiler aynı ölçüde fayda göremeyebilir. Bu da sektördeki eşitsizlikleri artırabilir.

2.3.3. Kar Payı veya Faiz Desteği

Karaman’da tarımsal yatırımların finansmanında kullanılmak üzere alınan kredilere yönelik kar payı veya faiz desteği sağlanmaktadır. Bu destek, çiftçilerin kredi maliyetlerini azaltarak, tarımsal projelerin hayata geçirilmesini kolaylaştırmaktadır.

2.3.4. Yatırım Yeri Tahsisi

Karaman'da tarımsal yatırım yapacak olan çiftçilere, uygun yatırım yerleri tahsis edilmektedir. Bu tahsisler, çiftçilerin uygun maliyetlerle tarım arazilerine erişimini kolaylaştırarak, tarımsal üretimin artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

2.3.5. Gümrük Vergisi Muafiyeti

Gümrük vergisi muafiyeti, devletin belirli malların ithalatında veya ihracatında uygulanan gümrük vergilerini tamamen veya kısmen kaldırdığı bir düzenlemedir. Bu muafiyet, ekonomik büyümeyi teşvik etmek, dış ticareti artırmak ve belirli sektörlerin rekabet gücünü desteklemek amacıyla uygulanmaktadır. Türkiye'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler ve belirli ürünler için gümrük vergisi muafiyeti sağlanmakta olup, bu muafiyetler işletmelerin maliyetlerini azaltarak uluslararası ticarete rekabet avantajı sağlamalarını mümkün kılmaktadır.

Gümrük vergisi muafiyeti genellikle stratejik öneme sahip sektörler, kalkınmada öncelikli bölgeler ve belirli ürün grupları için uygulanmaktadır. Stratejik öneme sahip sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler, ithal ettikleri hammaddeler veya ara mallar için gümrük vergisi muafiyetinden yararlanarak üretim maliyetlerini düşürmekte ve ürünlerini daha rekabetçi fiyatlarla uluslararası piyasalara sunabilmektedirler. Kalkınmada öncelikli bölgelerde ise bölgesel kalkınmayı desteklemek amacıyla bu bölgelerde faaliyet gösteren işletmelere gümrük vergisi muafiyeti sağlanmakta, böylece bölgesel ekonomik gelişme teşvik edilmektedir.

Ayrıca, ihracatı teşvik etmek amacıyla belirli ürün gruplarına yönelik gümrük vergisi muafiyetleri uygulanmaktadır. Bu muafiyetler, ihracatçıların maliyetlerini azaltarak ürünlerini uluslararası piyasalarda daha rekabetçi fiyatlarla satmalarını mümkün kılmakta ve ülke ekonomisine döviz girdisi sağlamaktadır. Gümrük vergisi muafiyeti, yerli üretimi ve sanayiye desteklemenin yanı sıra tüketicilere de daha uygun fiyatlarla ürünlere ulaşma imkanı sunmaktadır.

Gümrük vergisi muafiyetinden yararlanmak isteyen işletmeler ve bireyler, belirli koşulları ve başvuru süreçlerini yerine getirmelidir. Bu süreçler, ilgili kamu kurumları ve kuruluşları tarafından belirlenir ve yönetilir. Dolayısıyla, gümrük vergisi muafiyeti

hem ithalatçıların hem de ihracatçıların maliyetlerini düşürerek uluslararası ticareti desteklemekte, ekonomik büyümeyi ve rekabetçiliği artırmaktadır.

2.3.6. Sigorta Primi Desteği

Sigorta prim desteği, devletin belirli sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere ve çalışanlara sigorta primlerinin bir kısmını veya tamamını karşıladığı bir destek programıdır. Bu program, sosyal güvenlik sistemine katkı sağlamak, istihdamı artırmak ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla uygulanmaktadır. Türkiye'de çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler için sigorta prim desteği sağlanmakta olup, bu destekler işverenlerin maliyetlerini azaltarak yeni istihdam yaratmalarını teşvik etmektedir.

Ayrıca, sektörel ve bölgesel destekler kapsamında, belirli sektörler veya kalkınmada öncelikli bölgelerde faaliyet gösteren işletmelere özel sigorta prim destekleri sağlanabilmektedir. Gençlerin ve kadınların istihdamını artırmak amacıyla da bu gruplara yönelik özel sigorta prim desteği programları bulunmaktadır. Bu destekler, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine katkıda bulunurken, aynı zamanda iş gücü piyasasının dinamizmini artırmakta ve ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Sigorta prim desteğinden yararlanmak isteyen işverenler ve çalışanlar, belirli koşulları ve başvuru süreçlerini yerine getirmelidir. Bu süreçler, ilgili kamu kurumları ve kuruluşları tarafından belirlenir ve yönetilir. Dolayısıyla, sigorta prim desteği hem işverenlerin hem de çalışanların sosyal güvenlik sistemine daha etkin bir şekilde katılımını sağlamakta, ekonomik ve sosyal faydalar sunmaktadır.

2.3.7. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği, Karaman'da tarımsal işletmelerde çalışan işçilerin sigorta primlerinin işveren hissesi kısmına devlet tarafından sağlanan bir destek mekanizmasıdır. Bu politika, işverenlerin işçi maliyetlerini azaltarak, tarımsal işletmelerin finansal yükünü hafifletmeyi ve tarım sektöründeki istihdamı artırmayı amaçlamaktadır.

Sigorta primi işveren hissesi desteğinin birçok avantajı bulunmaktadır. Öncelikle, işverenlerin, çalışanların sigorta primlerinin işveren hissesi kısmını devletin karşılaması, tarımsal işletmelerin işçi maliyetlerini önemli ölçüde düşürmektedir. Bu durum, tarımsal

Üretim maliyetlerini azaltarak işletmelerin daha krlı olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, işçi maliyetlerinin azalması, tarımsal işletmelerin daha fazla işçi istihdam etmelerini teşvik eder. Bu, tarım sektöründe istihdamı artırarak işsizliğin azalmasına ve bölgesel ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur.

Sigorta primi işveren hissesi desteği, tarımsal işletmelerin maliyetlerini düşürerek ürünlerini daha rekabetçi fiyatlarla pazara sunmalarını sağlar. Bu da hem yerel hem de uluslararası pazarlarda rekabet avantajı yaratır. Sigortalı alışanların iş güvenliği ve sosyal hakları güvence altına alındığı için çalışan memnuniyeti artar. Bu durum, işletmelerde iş gücü verimliliğinin ve çalışan bağlılığının yükselmesine katkıda bulunur.

Ancak, bu desteğin bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Sigorta primi işveren hissesi desteği, devlet bütçesi üzerinde ek bir yük oluşturabilir

2.4. 2023 Yılı Destekleme Tebliği

2023 Yılı Destekleme Tebliği, mısır üretimine ve genel olarak tarımsal üretime yönelik çeşitli destekler sunmaktadır. Bu destekler, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak ve çiftçilerin ekonomik refahını artırmak amacıyla tasarlanmıştır. Mısır üretimine özel olarak sağlanan destekler arasında mazot ve gübre desteği, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları desteği ile prim desteği yer almaktadır. Mazot desteği dekar başına 24 TL, gübre desteği ise dekar başına 21 TL olarak belirlenmiştir. Organik tarım yapan üreticilere dekar başına 100 TL, iyi tarım uygulamaları yapan üreticilere ise dekar başına 40 TL destek sağlanmaktadır. Ayrıca, mısır üreticilerine kilogram başına 0,03 TL prim desteği verilmektedir.

Tarımsal üretimin geneline yönelik destekler ise bitkisel ve hayvansal üretim destekleri, kırsal kalkınma destekleri ve arazi kullanım destekleri olarak sınıflandırılabilir. Bitkisel retim destekleri kapsamında buğday, arpa, avdar, yulaf ve tritikale için kilogram başına 0,10 TL, kuru fasulye, mercimek ve nohut için kilogram başına 0,50 TL, eltik, pamuk, soya ve kanola için kilogram başına 0,50 TL, zeytinyağı için ise kilogram başına 0,80 TL prim desteği sağlanmaktadır. Hayvansal retim destekleri arasında süt üreticilerine litre başına 0,10 TL, besilik erkek sığır yetiştiricilerine başına 250 TL ve arıcılara kovan başına 10 TL destek verilmektedir.

Kırsal kalkınma destekleri, tarımsal altyapı yatırımlarına ve kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik %50 hibe desteği sağlamaktadır. Arazi kullanım destekleri ise sulama projeleri ve arazi toplulaştırma projelerine %50 hibe desteği sunmaktadır. Bu desteklerin amacı, tarım sektörünün rekabet gücünü artırmak, üretim verimliliğini yükseltmek ve çiftçilerin gelir düzeyini iyileştirmektir. Dolayısıyla, 2023 yılı Destekleme Tebliği, tarımsal üretimin her aşamasında çiftçilere ekonomik destek sağlamak suretiyle ülke tarımının sürdürülebilirliğine önemli katkılar sunmaktadır (URL-6 Resmi Gazete, Destekleme Tebliği, 2023). Destekleme Tebliği Türkiye genelinde tarımsal üretimin planlanmasına yönelik yönetmelik dahilinde yapılmaktadır. Alt başlığımızda yönetmeliğe dair

2.5. Türkiye’de Tarımsal Üretimin Planlanmasına Yönelik Yönetmelik

Tarımsal Üretimin Planlanması Yönetmeliği, tarımsal üretimin planlanmasına yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla hazırlanmış bir yönetmeliktir. Bu yönetmelik, bitkisel üretim, hayvansal üretim ve su ürünleri üretiminde tarım havzası veya işletme bazında üretimin planlanmasına esas iş ve işlemleri kapsar. 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 7. maddesine dayanılarak hazırlanmış olan bu yönetmelikte, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen çeşitli tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır. Yönetmeliğin ikinci bölümünde, tarımsal üretimin planlanması uygulamalarının Bakanlığın ilgili merkez ve taşra teşkilatları ile Kurul, teknik komiteler, il/ilçe tahkim komisyonları, il/ilçe keşif komisyonları ve il/ilçe tespit komisyonları tarafından yürütüleceği belirtilmiştir. Kurul, Bakan tarafından görevlendirilecek bakan yardımcısı başkanlığında çeşitli genel müdürlerden oluşur ve yılda en az iki kez toplanarak üretim planlamasına konu ürün veya ürün gruplarını belirler. Kurul ayrıca, mevcut sosyo-ekonomik koşulları, üretim maliyetlerini, gelir düzeyini, uluslararası gelişmeleri, iç ve dış ticareti dikkate alarak tarımsal üretim planlaması yapar.

Teknik komiteler ise valilik oluru ile oluşturulur ve tarımsal üretim planlamasına yönelik raporlar hazırlayarak Kurul’a sunar. İl/ilçe müdürlükleri, bu raporları ilgili Bakanlık birimlerine ileterek üretim planlamasını koordine eder. Tahkim komisyonları, yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında ortaya çıkan ihtilaflı konuların çözümünde

yetkilidir. Keşif komisyonları ise çiftçilerin beyan ettiği yeni arazilerde keşif yapar ve tespit komisyonları ile birlikte tarımsal faaliyetlerin yerinde tespitini gerçekleştirir.

Bitkisel üretimin planlanması, kalkınma planları ve stratejik planlar dikkate alınarak sulama durumu, arz ve talep dengesi, yeterlilik oranı, nüfus projeksiyonları gibi verilerin değerlendirilmesiyle yapılır. Tarım havzası veya işletme bazında asgari ve azami üretim miktarları belirlenir. Hayvansal üretim planlaması ise iklim koşulları, arazi yapısı, mevcut hayvan varlığı, kaba yem ihtiyacı gibi faktörler değerlendirilerek yapılır. Su ürünleri üretimi de arz ve talep dengesi, üretim, ihracat, ithalat verileri dikkate alınarak planlanır ve bu ürünlerin üretimine yönelik izinler verilir.

Üretim planlamasına yönelik başvurular, çiftçiler tarafından il/ilçe müdürlüklerine veya e-Devlet kapısı üzerinden yapılır. Başvurular incelenerek uygun olmayanlar çiftçiye bildirilir. İl/ilçe müdürlükleri tarafından yapılan kontrollerle, aykırı faaliyetler tespit edilerek idari yaptırımlar uygulanır.

Son olarak bu yönetmelik hükümleri, ruhsatlı üretime ve özel mevzuata tabi üretimler için ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak koşuluyla uygulanır. Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve Tarım ve Orman Bakanı tarafından yürütülür. Bu yönetmelik, tarımsal üretimin verimli, düzenli ve sürdürülebilir bir şekilde yapılmasını sağlamayı amaçlamakta ve detaylı kurallar ile çiftçilerin ve üreticilerin uyması gereken esasları belirlemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı, 2024-2028 yılları arasında uygulanacak stratejik planını, kalkınma Planı ve diğer ulusal politika belgeleri doğrultusunda titizlikle hazırlamıştır. Bu stratejik plan, tarım ve orman sektörünün mevcut ihtiyaçlarını ve kaynaklarını göz önünde bulundurarak oluşturulmuş olup, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır. Hedeflenen, vatandaşların ihtiyaçlarına maksimum düzeyde cevap verebilecek, planlı ve sürdürülebilir bir tarım ve orman sektörü yaratmaktır (Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik, 2023).

2.6. Türkiye’de Tarımsal Ürünlerin Yeterlilik Düzeyi

Türkiye, coğrafi konumu, iklim çeşitliliği ve verimli toprakları sayesinde geniş bir yelpazede tarımsal ürün üretimi gerçekleştiren bir ülkedir. Bu özellikleriyle, Türkiye'nin

tarımsal üretim ve ürün yeterliliği konusunda önemli bir potansiyele sahip olmasını sağlamaktadır. Tarımsal ürünlerin yeterlilik düzeyi, bir ülkenin kendi ihtiyaçlarını ne derece karşılayabildiğini ve dışa bağımlılığını azaltma kapasitesini göstermesi açısından büyük önem taşır.

Türkiye'nin tarımsal üretiminde başlıca ürünler arasında buğday, arpa, mısır, pamuk, tütün, zeytin, üzüm, incir ve çeşitli meyve-sebze türleri yer almaktadır. Bu ürünler hem iç tüketim hem de ihracat açısından stratejik bir öneme sahiptir. Tarımsal ürünlerin yeterlilik düzeylerini etkileyen faktörler arasında iklim koşulları, toprak verimliliği, sulama imkanları, tarım teknolojilerinin kullanımı ve devletin uyguladığı tarım politikaları bulunmaktadır.

Türkiye'nin buğday, arpa ve mısır gibi temel gıda ürünlerinde yüksek yeterlilik düzeylerine sahip olduğu bilinmektedir. Özellikle buğday, Türkiye'nin tarımsal üretiminde anahtar bir rol oynamaktadır ve ülke, kendi buğday ihtiyacını büyük oranda yerli üretimle karşılamaktadır. Bununla birlikte, pamuk gibi bazı endüstriyel tarım ürünlerinde ithalata bağımlılığın azaldığı ve yeterlilik düzeyinin arttığı görülmektedir.

Sebze ve meyve üretiminde ise Türkiye, çeşitli iklim bölgeleri sayesinde geniş bir ürün yelpazesine sahip olup, özellikle Akdeniz ve Ege bölgelerinde yoğun bir üretim gerçekleşmektedir. Üzüm, incir, kayısı gibi ürünlerde Türkiye, dünya çapında önemli bir üretici ve ihracatçı konumundadır. Ancak, bazı ürünlerde iklim değişikliği ve su kaynaklarının azalması gibi çevresel faktörler üretim yeterliliğini tehdit edebilmektedir.

Türkiye'nin tarımsal ürün yeterlilik düzeylerinin analiz edilmesi hem mevcut tarım politikalarının etkinliğini değerlendirmek hem de geleceğe yönelik sürdürülebilir tarım stratejileri geliştirmek açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, aşağıda sunulan grafik, Türkiye'nin çeşitli tarımsal ürünlerdeki yeterlilik düzeylerini görsel olarak ortaya koyarak, konu hakkında daha ayrıntılı bir değerlendirme yapılmasına imkan tanıyacaktır.

Bu grafik, Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini ve kendi kendine yeterliliğini anlamak ve güçlendirmek için atılacak adımların planlanmasında yol gösterici bir araç olacaktır.

Tablo 5: Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Yeterlilik Düzeyleri 2023 Yılı Verileri

Ürün Adı	Yeterlilik (%)	Ürün Adı	Yeterlilik (%)	Ürün Adı	Yeterlilik (%)	Ürün Adı	Yeterlilik (%)
Tarla Bitkileri Toplam	80,3	Meyveler Toplam	158,4	Sert Kabuklular Toplam	162,6	Sebze Toplam	113,5
Nohut	117,8	İncir	501	Fındık	583,5	Domates	117,9
Yulaf	113,7	Kayısı	390,6	Antep Fıstığı	103,1	Hıyar	117,4
Pamuk Tohumu Çiğit	105,9	Greyfurt	205,6	Çay	97,9	Havuç	113,9
Çavdar	102,3	Limon	186	Ceviz	80,6	Kabak Sakız	112,8
Şeker Pancarı	100	Mandalina	185,6	Badem	76,6	Biber	111,6
Buğday	95,9	Elma	143,6	Fındık	583,5	Pırasa	106,6
Kuru Fasulye	91,4	Üzüm	143,3			Patlıcan	104,5
Arpa	90	Armut	120,2			Patates	103,6
Buğday diğer	86,4	Ayva	112,8			Karpuz	103,1
Kırmızı Mercimek	85,9	Kiraz	112,4			Marul	101,5
Mısır Dane	85,8	Çilek	111,7			Kavun	100,9
Ayçiçeği	51,3					Soğan Taze	100

Kaynak : (URL-7)TÜİK İstatistik Verileri, 2024.

Türkiye'nin tarımsal üretiminde önemli bir yere sahip olan ürünlerin yeterlilik düzeylerini gösteren veriler, ülkemizin tarımsal kapasitesini ve kendine yetebilme durumunu anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından sağlanan bu veriler, tarla bitkileri, meyveler, sert kabuklular ve sebzeler gibi çeşitli ürün kategorilerini kapsamaktadır.

Tarla bitkileri toplamında yeterlilik düzeyi %803 gibi oldukça yüksek bir orana sahiptir. Bu, Türkiye'nin tarla bitkileri üretiminde kendine yetebilen bir ülke olduğunu göstermektedir. Özellikle nohutta %117,8, yulafta %113,7 ve pamuk tohumunda

%105,9 gibi yüksek yeterlilik oranları dikkat çekmektedir. Bu veriler, Türkiye'nin buğday (%95,9), kuru fasulye (%91,4) ve arpa (%90) gibi temel tarla bitkilerinde de yeterli üretim kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak Türkiye'nin tarımsal üretimde yüksek yeterlilik oranlarına sahip olması, ülkemizin tarım sektöründeki güçlü konumunu ve kendine yeterlilik kapasitesini ortaya koymaktadır. Bu veriler, tarımsal politikaların geliştirilmesi ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının teşvik edilmesi açısından önemli bir temel sunmaktadır. Tarım sektöründeki bu güçlü yapı, Türkiye'nin gıda güvenliğini sağlamada ve ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesi ve yeterlilik düzeyleri, ülkemizin tarım sektöründeki güçlü konumunu ve potansiyelini göstermektedir. Bu veriler, tarım politikalarının ve stratejik planlamaların şekillendirilmesinde önemli bir rehber olarak kullanılabilir. Tarımsal üretimdeki bu güçlü yapının korunması ve geliştirilmesi, Türkiye'nin gelecekte de tarımda kendine yetebilen ve dünya pazarlarında rekabetçi bir ülke olarak varlığını sürdürmesini sağlayacaktır.

Tablo 6: Karaman İli Bitkisel Üretim Alanı, Miktarı ve Verimi

	2019			2020			2021			2022			2023		
Ürün Adı	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/da)	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/da)	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/da)	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/da)	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (Ton)	Verim (Kg/da)
Buğday	877.037	211.915	251	850.842	227.331	250	868.555	159.613	264	862.915	177.646	254	838.069	182.997	218
Arpa	655.180	172.528	318	717.888	193.917	337	645.777	114.665	282	652.896	170.556	330	637.389	148.030	232
Mısır	334.889	346.464	806	289.671	274.589	721	369.268	345.970	749	393.353	451.458	918	441.314	506.979	1.149
Nohut	208.377	26.342	175	191.187	23.382	180	222.651	24.681	152	245.356	31.840	178	253.695	32.391	128
Fasulye (Kuru)	89.580	25.826	293	84.630	27.518	304	86.923	27.724	268	67.491	23.278	291	54.752	17.735	324
Yağlı	66.46	22.12	267	70.37	24.85	280	81.65	27.85	283	86.65	28.82	283	93.38	34.44	369

k	0	5		4	8		8	5		4	0		7	9	
Ayçiçeği															
Şeker Pancarı	73.973	478.000	6.300	73.024	632.093	8.205	76.955	526.036	6.914	53.711	389.147	7.124	74.394	517.463	6.955
Yulaf	59.857	12.780	255	63.708	17.271	327	64.085	7.062	256	64.497	15.681	277	67.428	15.968	237
Elma	206.783	485.363	2.347	205.959	492.353	2.391	208.878	535.350	2.563	255.809	752.045	2.940	247.785	713.190	2.878
Üzüm	42.727	44.328	1.037	42.060	35.933	854	41.970	33.702	803	41.825	34.934	835	41.826	66.286	1.584
Zeytin	22.405	1.998	89	22.625	3.642	161	23.920	3.657	153	33.150	5.571	168	33.350	4.123	124
Ceviz	17.214	4.782	278	17.520	4.656	266	21.624	5.193	240	21.718	4.610	212	23.718	4.811	203
Kiraz	19.270	12.390	643	17.877	10.760	602	19.881	10.172	512	20.081	10.249	510	20.031	10.188	509
Badem	12.516	3.958	316	12.551	2.956	236	15.126	4.146	274	19.666	5.486	279	23.086	8.009	347
Domates	23.938	162.750	6.799	25.305	164.124	6.486	25.359	164.373	6.482	21.417	137.791	6.434	21.505	133.772	6.221
Karpuz	19.177	82.553	4.305	19.257	78.805	4.092	18.047	71.806	3.979	11.988	47.601	3.971	8.891	35.261	3.966
Hıyar	9.592	41.262	4.302	9.887	38.891	3.934	10.000	37.737	3.774	10.062	38.104	3.787	10.013	38.211	3.816
Taze Fasulye	9.145	11.146	1.219	8.570	11.812	1.378	8.309	11.634	1.400	8.149	11.390	1.398	8.031	11.185	1.393
Patlıcan	4.327	14.430	3.335	4.541	15.152	3.337	4.548	15.161	3.334	4.556	15.203	3.337	4.511	15.152	3.359
Soğan (Taze)	3.069	5.945	1.937	2.547	4.949	1.943	2.147	4.132	1.925	2.155	4.254	1.974	2.068	4.023	1.945
Kavun	11.070	35.324	3.191	12.775	37.615	2.944	14.755	40.928	2.774	14.710	40.808	2.774	14.590	40.418	2.770

Kaynak : (URL-8)TUİK İstatistik Verileri, 2024.

Karaman ili, tarımsal üretim açısından Türkiye'nin önemli bölgelerinden biridir. 2019-2023 yılları arasındaki üretim verileri, bu ilin tarımsal potansiyelini ve üretim dinamiklerini değerlendirmek için değerli bilgiler sunmaktadır. Bu analiz, Karaman ilinde yetiştirilen başlıca tarım ürünlerinin üretim alanı, miktarı ve verimlilik oranlarını kapsamaktadır.

Buğday, Karaman'da geniş üretim alanlarına sahip bir tarla bitkisidir. 2019 yılında 877.037 dekar olan üretim alanı, 2023 yılında 838.069 dekara düşmüştür. Üretim

miktarı 211.915 tondan 182.997 tona gerilemiş ve verimlilik dalgalı bir seyir izleyerek 2019'da 241/da civarında iken 2023 yılında 218 kg/da olmuştur. Bu düşüş, tarımsal verimlilik ve sürdürülebilirlik açısından dikkate alınması gereken bir durumdur.

Arpa üretimi de benzer bir eğilim göstermektedir. 2019'da 655.180 dekar olan üretim alanı, 2023'te 637.389 dekara inmiştir. Üretim miktarı 172.528 tondan 148.030 tona düşmüş ve verimlilik 2019'da 263 kg/da iken 2023'te 232 kg/da olmuştur. Bu durum, arpa üretiminde önemli bir verim kaybını işaret etmektedir.

Mısır üretimi ise olumlu bir eğilim sergilemektedir. 2019'da 334.889 dekar olan üretim alanı, 2023'te 441.314 dekara yükselmiştir. Üretim miktarı 346.464 tondan 506.979 tona çıkmış ve verimlilik 2019'da 1034 kg/da iken 2023'te 1.149 kg/da olmuştur. Bu artış, mısır üretiminde büyük bir verimlilik kazancını göstermektedir.

Nohut üretim alanı artmış, ancak verimlilik azalmıştır. 2019'da 208.377 dekar olan üretim alanı, 2023'te 253.695 dekara ulaşmıştır. Üretim miktarı 26.342 tondan 32.391 tona çıkmış, verimlilik 126 kg/da dan 127 kg/da ya çıkmış. Bu, üretim verimliliğinin sabit bir seyrinde gittiğini göstermektedir.

Genel olarak Karaman ilinde bitkisel üretim alanı, miktarı ve verimlilik oranları yıllar içinde farklılık göstermektedir. Bazı ürünlerde alan ve verimlilik artarken (Nohut, Mısır gibi), bazı ürünlerde (Arpa, Buğday) düşüşler gözlemlenmektedir. Bu değişiklikler, tarımsal üretim politikalarının ve iklim koşullarının etkilerini yansıtabilir. Tarımsal verimliliği artırmak ve sürdürülebilir üretimi sağlamak için bu verilerin dikkatlice analiz edilmesi ve stratejik planlamalar yapılması gerekmektedir. Karaman ilinin bitkisel üretim verileri, tarım sektöründeki gelişmeleri ve gelecekteki potansiyel iyileştirme alanlarını belirlemek açısından önemli bir kaynak sunmaktadır. Bu veriler, tarımsal politikaların ve uygulamaların etkinliğini değerlendirmek ve daha sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik etmek için kullanılabilir. Karaman'ın tarımsal üretim kapasitesi, doğru stratejilerle desteklendiğinde, bölgenin ekonomik kalkınmasına ve gıda güvenliğine önemli katkılar sağlayacaktır.

Tablo 7: Karaman İli Bitkisel Üretim Sıralaması Türkiye Bazında

Ürün Adı	2002				2023				
	Ekiliş Alanı (da)	Üretim (ton)	Türkiye Sıralaması		Ekiliş Alanı (da)	Üretim (ton)	Türkiye Sıralaması		Türkiye Üretimi ne Katkısı (%)
			Ekiliş Göre Sıralama	Üretim Göre Sıralama			Ekiliş Göre Sıralama	Üretim Göre Sıralama	
Mısır (dane)	14.400	2.853	36	40	441.314	506.979	5	5	5,63
Nohut	147.490	17.172	17	11	253.695	32.391	6	6	5,58
Fasulye (Kuru)	89.180	24.522	5	2	54752	17735	5	5	7,39
Ayçiçeği	15.050	1.355	32	33	93.387	34.449	16	14	1,76
Şekerpancarı	64.320	317.632	18	13	74.394	517.463	12	11	2,20
Yulaf	15.750	3.362	24	21	67.428	15.968	5	7	3,89
Arpa	812.500	217.847	14	10	637.389	148.030	16	20	1,61
Buğday	1.096.100	244.788	36	32	838.069	182.997	29	41	0,82
Elma	166.220	211.941	2	3	247.785	713.190	1	2	15,50
Üzüm	190.360	112.030	11	8	41.826	66.286	20	12	1,95
Ceviz	3.430	4.240	9	2	23.718	4.811	27	27	1,34
Badem	1.290	1.823	11	7	23.086	8.009	7	6	4,71
Zeytin	7.030	3.781	21	18	33.350	4.123	21	20	0,27
Kiraz	3.440	6.439	23	11	20.031	10.188	12	18	1,38
Fasulye (Taze)	10.140	5.986	16	21	8.031	11.185	12	11	2,21
Soğan (Taze)	3.480	5.825	12	11	2.068	4.023	4	6	3,48

Kaynak: (URL-9)TUİK İstatistik Verileri, 2024.

Karaman ili, Türkiye'nin tarımsal üretiminde önemli bir yere sahiptir. 2002 ve 2023 yılları arasındaki veriler, ilin tarımsal kapasitesini ve üretim dinamiklerini

değerlendirmek için değerli bilgiler sunmaktadır. Bu analiz, Karaman ilinde yetiştirilen başlıca tarım ürünlerinin üretim alanı, miktarı ve verimlilik oranlarını ve Türkiye genelindeki sıralamasını kapsamaktadır.

2002 yılında Karaman'da mısır ekiliş alanı 14.400 dekar olup, üretim 2.853 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 36. sırada, üretime göre 40. sıradaydı. 2023 yılında ise ekiliş alanı 441.314 dekara, üretim ise 506.979 tona yükselmiş ve Karaman Türkiye genelinde hem ekiliş alanında hem de üretimde 5. sıraya yükselmiştir. Bu önemli artış, Karaman'ın mısır üretimindeki büyük başarısını göstermektedir. Nohut üretim alanı 2002 yılında 147.490 dekar ve üretim 17.172 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 17. sırada, üretime göre 11. sıradaydı. 2023 yılında ekiliş alanı 253.695 dekara, üretim ise 32.391 tona yükselmiş ve Karaman Türkiye genelinde hem ekiliş alanında hem de üretimde 6. sıraya yükselmiştir. Bu durum, Karaman'ın nohut üretiminde önemli bir gelişme kaydettiğini göstermektedir.

Kuru fasulye üretiminde de benzer bir eğilim gözlenmektedir. 2002 yılında kuru fasulye ekiliş alanı 89.180 dekar ve üretim 24.522 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 5. sırada, üretime göre 2. sıradaydı. 2023 yılında ekiliş alanı 54.752 dekara, üretim ise 17.735 tona düşmüş ancak Türkiye genelinde ekiliş alanında ve üretimde 5. sıradaki yerini korumuştur. Bu, Karaman'ın kuru fasulye üretimindeki önemli konumunu koruduğunu göstermektedir.

Ayçiçeği üretiminde de önemli bir artış görülmektedir. 2002 yılında ayçiçeği ekiliş alanı 15.050 dekar ve üretim 1.355 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 32. sırada, üretime göre 33. sıradaydı. 2023 yılında ekiliş alanı 93.387 dekara, üretim ise 34.449 tona yükselmiş ve Karaman Türkiye genelinde ekiliş alanında 16., üretimde 14. sıraya yükselmiştir. Bu, Karaman'ın ayçiçeği üretiminde kayda değer bir gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Şeker pancarı üretimi de Karaman'da önemli bir yer tutmaktadır. 2002 yılında şeker pancarı ekiliş alanı 64.320 dekar ve üretim 317.632 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 18. sırada, üretime göre 13. sıradaydı. 2023 yılında ekiliş alanı 74.394 dekara, üretim ise 517.463 tona yükselmiş ve Karaman Türkiye genelinde ekiliş

alanında 12., üretimde 11. sıraya yükselmiştir. Bu veriler, Karaman'ın şeker pancarı üretiminde önemli bir büyüme kaydettiğini göstermektedir.

Elma üretiminde belirgin bir artış gözlemlenmektedir. 2002 yılında elma ekiliş alanı 166.220 dekar ve üretim 211.941 tondur. Türkiye genelinde ekiliş alanına göre 2. sırada, üretime göre 3. sıradaydı. 2023 yılında ekiliş alanı 247.785 dekara, üretim ise 713.190 tona yükselmiş ve Karaman Türkiye genelinde ekiliş alanında 1., üretimde ise 2. sıraya yükselmiştir. Bu, Karaman'ın elma üretimindeki lider konumunu ortaya koymaktadır.

Üzüm üretimi dalgalı bir seyir izlemiştir. 2002 yılında 190.360 dekar olan üzüm ekiliş alanı, 2023'te 41.826 dekara düşmüştür. Üretim miktarı ise 112.030 tondan 66.286 tona düşmüş ve verimlilik 1.037 kg/da'dan 1.584 kg/da'a yükselmiştir. 2002'de ekiliş alanında 11., üretimde 8. sırada olan üzüm, 2023'te ekiliş alanında 20., üretimde 12. sıraya düşmüştür. Bu, üzüm üretiminde alan azalsa da verimliliğin arttığını göstermektedir.

Diğer ürünlerde de benzer eğilimler gözlemlenmiştir. Arpa, buğday, ceviz, badem, zeytin, kiraz, taze fasulye ve taze soğan gibi ürünlerde de Karaman'ın Türkiye genelindeki sıralamasında değişiklikler gözlenmiştir. Özellikle ceviz, badem ve kiraz gibi ürünlerde Karaman'ın Türkiye genelindeki sıralamasında yükselme veya sabit kalma eğilimi gözlenmiştir. Bu durum, Karaman'ın çeşitlendirilmiş tarımsal üretim kapasitesini ve çeşitli ürünlerdeki rekabetçiliğini göstermektedir.

Genel olarak Karaman ilinin bitkisel üretim sıralaması, 2002 ve 2023 yılları arasında önemli değişiklikler göstermiştir. Bazı ürünlerde ekiliş alanı ve üretim miktarında artış yaşanırken, bazılarında azalma gözlemlenmiştir. Ancak genel olarak Karaman'ın tarımsal üretim kapasitesinin arttığı ve Türkiye genelindeki sıralamasının iyileştiği görülmektedir. Bu veriler, Karaman'ın tarımsal potansiyelini ve Türkiye'nin tarım sektöründeki önemli rolünü vurgulamaktadır.

Sonuç olarak Karaman ilinin bitkisel üretim verileri, ilin tarımsal performansını değerlendirmek ve gelecekteki tarım politikalarını şekillendirmek için değerli bir kaynaktır. Bu veriler, tarımsal üretimde sürdürülebilirliği sağlamak ve bölgenin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak için stratejik planlamalar yapılmasına yardımcı olabilir. Karaman'ın tarımsal üretim kapasitesi, doğru stratejilerle

desteklendiğinde, bölgenin ekonomik kalkınmasına ve gıda güvenliğine önemli katkılar sağlayacaktır.

2.7.Ürünlerin Su İhtiyaçları

Tablo 8 : Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Su ihtiyaçları

Ürün	Ekim	Hasat	Toplam Su İsteği (mm)	Ürün	Ekim	Hasat	Toplam Su İsteği (mm)
Tarla Bitkileri				Yem Bitkileri			
Şeker Pancarı	Nisan	Ekim	850-900	Yonca (Kuru Ot)	Nisan	Mart	850-900
Mısır (Dane)	Mayıs	Kasım	700-750	Mısır (Silaj)	Mayıs	Ağustos	650-700
Ayçiçeği (Yağlık)	Mayıs	Eylül	700-750	Sorgum (Silaj)	Nisan	Eylül	600-650
Aspir	Nisan	Ağustos	650-700	Sebzeler			
Patates	Nisan	Ekim	650-700	Domates (yer)	Mayıs	Eylül	650-700
Kuru Fasulye	Nisan	Ağustos	600-650	Karpuz	Mayıs	Eylül	600-650
Buğday (Sulu)	Ekim	Temmuz	550-600	Hıyar	Mayıs	Eylül	600-650
Nohut (Kuru)	Mart	Ağustos	500-550	Taze Fasulye			450-500
Çavdar	Kasım	Temmuz	500-550				
Yulaf (Dane)	Kasım	Temmuz	500-550				
Arpa (Sulu)	Kasım	Haziran	450-500				
Fiğ (Kuru Ot)	Kasım	Nisan	400-450				
Mercimek	Mart	Ağustos	400-450				
Buğday (Kuru)	Kasım	Temmuz	300-350				
Korunga (Kuru Ot)	Nisan	Mart	300-350				

Kaynak: (URL-10)TÜİK İstatistik Verileri, 2024.

Türkiye’de yetiştirilen ürünlerin su ihtiyaçları, tarımsal üretimin planlanması ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu analiz, farklı tarım ürünlerinin ekim ve hasat dönemlerini, toplam su ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçların yönetimi için gerekli stratejileri değerlendirmektedir.

Şeker pancarı, Türkiye'de nisan ayında ekilip ekim ayında hasat edilen ve su ihtiyacı 850-900 mm arasında olan bir tarla bitkisidir. Benzer şekilde, dane mısır da mayıs ayında ekilip kasım ayında hasat edilmekte ve su ihtiyacı 700-750 mm arasında değişmektedir. Ayçiçeği ve aspir gibi diğer tarla bitkileri de yüksek su ihtiyaçlarına sahiptir, her ikisi de 700-750 mm ve 650-700 mm arasında su tüketir.

Yem bitkileri arasında yonca ve silaj mısırın su ihtiyaçları dikkat çekicidir. Yonca, nisan ayında ekilip mart ayında hasat edilmekte ve 850-900 mm su gereksinimi vardır. Silaj mısır ise mayıs ayında ekilip ağustos ayında hasat edilmekte ve 650-700 mm suya ihtiyaç duymaktadır. Sorgum, nisan ayında ekilip eylül ayında hasat edilmekte ve 600-650 mm su gereksinimi ile dikkat çekmektedir.

Buğday, Türkiye'de yaygın olarak yetiştirilen bir diğer önemli tarla bitkisidir. Sulu buğday, ekim ayında ekilip temmuz ayında hasat edilmekte ve 550-600 mm su gereksinimi bulunmaktadır. Kuru buğday ise kasım ayında ekilip temmuz ayında hasat edilmekte ve 300-350 mm suya ihtiyaç duymaktadır. Nohut ve çavdar gibi diğer kuru tarla bitkileri de benzer su ihtiyaçlarına sahiptir; nohut 500-550 mm, çavdar ise 500-550 mm su tüketir.

Türkiye'de yetiştirilen bu ürünlerin su ihtiyaçları, iklim koşulları ve su kaynaklarının yönetimi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle kurak ve yarı kurak bölgelerde, su yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Su tasarrufu sağlayan sulama tekniklerinin kullanılması, ürünlerin su ihtiyaçlarının doğru zamanlarda karşılanması ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesi, tarımsal üretimde verimliliği artırmak için kritik öneme sahiptir.

Bu veriler, Türkiye'nin tarım politikalarının şekillendirilmesi ve su kaynaklarının etkin yönetimi için önemli bir rehber sunmaktadır. Tarımsal üretimde su verimliliğini artırmak hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirliği sağlamak adına stratejik bir öncelik olmalıdır. Su yönetimi ve tarımsal üretimin optimizasyonu, Türkiye'nin tarımsal kapasitesini ve gıda güvenliğini korumak için vazgeçilmez unsurlardır.

2.8. Desteklerin Düşük Olmasına Rağmen Mısır Ekimindeki Artışın Nedenleri

Mısır üretiminin destek fiyatlarının düşük olmasına rağmen, bu kadar fazla ekilmesinin birkaç önemli nedeni bulunmaktadır. Öncelikle, mısır, geniş bir kullanım alanına sahip olan ve stratejik öneme sahip bir tarımsal üründür. Hem hayvan yemi olarak hem de endüstriyel hammadde olarak kullanılabilmesi, mısırın talebini sürekli kılmaktadır. Özellikle hayvancılık sektöründeki büyüme, mısırın yem olarak kullanımını artırmakta ve bu da mısır üretimine olan ilgiyi canlı tutmaktadır.

Bir diğer önemli faktör ise mısır üretiminin nispeten düşük maliyetli ve yüksek verimli bir tarım faaliyeti olmasıdır. Mısır, birçok farklı iklim ve toprak koşuluna uyum sağlayabilen bir bitki olduğu için geniş bir coğrafi alanda yetiştirilebilmektedir. Ayrıca, modern tarım teknikleri ve makineleri sayesinde mısır üretiminde iş gücü ve zaman tasarrufu sağlanmakta, bu da üretim maliyetlerini düşürmektedir. Mısırın ekim alanlarının genişlemesindeki bir diğer etken, hükümetin tarım politikaları ve destekleme stratejileridir. Tarımsal desteklerin sadece prim fiyatlarıyla sınırlı kalmaması, mazot, gübre, tohum ve sulama gibi üretim girdilerine de destek verilmesi, çiftçilerin mısır üretimine yönelmelerini teşvik etmektedir. Bu tür destekler, çiftçilerin üretim maliyetlerini düşürmekte ve mısır ekimini ekonomik açıdan daha cazip hale getirmektedir. Ayrıca, mısır üreticilerinin pazar erişimi ve ürünlerini satma imkanları da üretim kararlarını etkileyen önemli bir faktördür. Mısırın hem iç piyasada hem de dış piyasada talep gören bir ürün olması, üreticilerin satış garantisi bulmalarına ve dolayısıyla mısır ekimini sürdürmelerine olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak mısır destek fiyatlarının düşük olmasına rağmen geniş bir alanda ekilmesinin ardında, mısırın stratejik önemi, geniş kullanım alanı, düşük üretim maliyetleri, tarımsal desteklerin çeşitliliği ve pazar talebi gibi birçok faktör yatmaktadır. Bu nedenler, mısır üreticilerinin ekonomik beklentilerini karşılamakta ve mısır üretimini sürdürülebilir kılmaktadır.

2.9. Stratejik Amaçlar ve Hedefler

Tarım sektöründe sürdürülebilirliği sağlamak adına bitkisel ve hayvansal üretimde arz güvencesi, verim ve kalite artırımı öncelikli hedefler arasındadır. Balıkçılık ve su ürünleri sektöründe de benzer şekilde, kaynakların korunması ve üretimin artırılması

hedeflenmiştir. Bitkisel üretimde, üretim güvencesi ve kalite artırımı için yenilikçi tarım teknikleri ve modern sulama yöntemleri kullanılacaktır. Hayvansal üretimde ise verim ve kalite artırımı için genetik iyileştirme ve sağlık hizmetleri geliştirilecektir.

Gıda güvenliği ve yem güvenilirliği, üretimden tüketime kadar tüm aşamalarda sağlanacak resmi kontrol hizmetlerinin etkinliği ile garanti altına alınacaktır. Gıda kayıplarının ve israfının azaltılması, güvenilir gıda arzının sağlanması için stratejik hedefler arasında yer almaktadır. Bitki ve hayvan sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesi ve hayvan refahının korunması da bu çerçevede ele alınmaktadır.

Kırsal bölgelerde yaşam kalitesini ve refah seviyesini artırmak, kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi ve aile işletmelerinin desteklenmesi ile mümkün olacaktır. Kadınlar ve gençler için üretim, yatırım ve istihdam olanaklarının artırılması, tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve yeni pazarlama stratejilerinin oluşturulması hedeflenmiştir. Tarımsal eğitim ve danışmanlık sistemlerinin geliştirilmesi, çiftçilerin bilgi ve becerilerini artırarak üretimde verimliliği sağlayacaktır.

Tarımsal üretim planlaması, sözleşmeli üretim modellerinin yaygınlaştırılması ve tarımsal risklerin etkilerinin azaltılmasıyla sürdürülebilirlik hedeflenmektedir. Tarımsal Ar-Ge faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yenilikçi uygulamaların yaygınlaştırılması, tarım sektörünün rekabet gücünü artıracaktır. Tarımsal girdilerde dışa bağımlılığın azaltılması, sektörel sürdürülebilirliğin temel unsurlarındandır.

Toprak ve su kaynaklarının verimli kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilir tarım politikalarının merkezinde yer almaktadır. Toprağın korunarak verimli kullanılmasını sağlamak, su kaynaklarının miktar ve kalite olarak korunması ve genetik kaynakların sürdürülebilirliği hedeflenmiştir. Korunan alanların sayısının artırılması ve etkin yönetimi, yaban hayatı ve av yönetiminde sürdürülebilirliğin sağlanması, bu kapsamda kritik öneme sahiptir.

İklim değişikliğine uyum kapasitesinin artırılması, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması, stratejik hedefler arasında yer almaktadır. Tarımsal kuraklıkla mücadele kapasitesinin artırılması ve sel ve su taşkınlarının olumsuz etkilerinin kontrol altına alınması, çevresel sürdürülebilirliği destekleyecektir (Stratejik Plan 2024-2028, 2024).

2.10. Kurumsal Kapasiteyi Geliştirmek

Uluslararası alanda daha etkin rol almak ve karar süreçlerine dahil olmak, Bakanlığın dijital dönüşümünü sağlayacak modern bilgi teknolojileri altyapısının sürdürülebilirliğini temin etmek, sürekli öğrenen bir organizasyon yapısı oluşturmak ve afetle mücadele kapasitesini geliştirmek, kurumsal kapasitenin artırılması hedeflerindendir. Stratejik yönetim kapasitesinin geliştirilmesi, bakanlığın tüm faaliyetlerinde verimliliği ve etkililiği artıracaktır.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2024-2028 Stratejik Planı, Türkiye'nin tarım ve orman sektörünü sürdürülebilir, verimli ve rekabetçi bir yapıya kavuşturmayı amaçlamaktadır. Bu plan, vatandaşların güvenilir ve yeterli gıdaya erişimini sağlamak, toprak ve su kaynaklarının korunmasını ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir yönetimini temin etmek üzere hazırlanmıştır. Bakanlık, bu hedeflere ulaşmak için ulusal ve uluslararası iş birliklerini güçlendirecek, dijital dönüşüm süreçlerini hızlandıracak ve kurumsal kapasitesini artıracaktır. Bu stratejik yaklaşımlar, Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesini artırarak, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına önemli katkılar sağlayacaktır (Stratejik Plan 2024-2028, 2024).

3. BÖLÜM

TARIM POLİTİKALARININ MISIR ÜRETİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ KARAMAN İLİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde, Karaman ilindeki tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkileri derinlemesine incelenecektir. Öncelikle literatür taraması yapılacak, ardından kullanılan yöntemler açıklanacaktır. Bu çerçevede, Karaman ilinde tarımsal politikalara yönelik gerçekleştirilen anket çalışması ele alınarak, elde edilen bulgular tartışılacaktır. Karaman'daki tarımsal politikaların mısır üretimi üzerine olan somut etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3.1.Literatür Taraması

Bu çalışma, Türkiye’de uygulanan tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkilerini Karaman ili özelinde ele alarak, literatüre önemli katkılar sunmaktadır. Öncelikle, bölgesel bir perspektif sunması açısından önemlidir. Literatürde genel olarak tarım politikalarının ülke genelindeki etkileri incelenmiş olmasına rağmen, belirli bir bölgeye odaklanan çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışma, Karaman ili özelindeki tarım politikalarının etkinliğini değerlendirerek, bölgesel farklılıkların ve dinamiklerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Tandoğan (2022), tarımsal desteklerin Türk tarımsal ihracatı üzerindeki etkilerini, ekonomik kriz dönemlerini de dikkate alarak incelemektedir. 1986-2019 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak, tarımsal ihracat üzerindeki etkilerin analiz edilmesinde ARDL sınır testi, kriz dönemlerini değerlendirmek için ise yapısal kırılma testi uygulanmıştır. Ampirik bulgular, tarımsal ihracatın tarımsal destekler ve kişi başına GSYİH ile pozitif ilişkili olduğunu, reel döviz kuru ve kriz dönemleri ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yapısal kırılma testi sonuçları, 2000-2002 döneminin tarımsal ihracat üzerinde negatif bir etkisinin olduğunu göstermektedir, ancak bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, tarımsal desteklerin ve ekonomik istikrarın tarımsal ihracat üzerindeki önemli rolünü vurgulamaktadır.

Canbay (2021), Bu çalışma, Türkiye'deki tarımsal destek politikalarının 1995-2018 dönemi verileri ışığında bitkisel üretim üzerindeki etkilerini incelemektedir. Yapısal

kırılmalı ARDL sınır testi kullanılarak yapılan analiz, tarımsal desteklerin kısa ve uzun vadede bitkisel üretimi pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular, tarımsal desteklerin üretkenliği artırarak ekonomik büyümeye katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, tarım sektörüne verilen desteklerin sürdürülmesi ve artırılmasının, ekonomik istikrar ve büyüme için kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Yüceer (2020) çalışmasında, 2000 yılından itibaren Türkiye'deki tarımsal destekleme politikalarındaki değişim ve gelişmeleri incelemiştir. Ana materyal, ikincil kaynaklardan elde edilen verilere dayanmaktadır. Bulgular, 2019 yılında Türkiye'nin tarımdan elde edilen gayri safi üretim değerinin yaklaşık %13'ünün tarım politikaları sayesinde oluştuğunu göstermektedir. Bu oran, AB ve OECD ortalamalarının altında, ancak ABD'nin üzerindedir. Türk tarım sektörü, uluslararası kuruluşların belirlediği politikalar nedeniyle olumsuz etkilenen sektörlerden biridir. Bu nedenle, Türkiye'nin olumsuz etkileri azaltmak için etkili tedbirler alması ve mevcut durumu kendi iç dinamikleri çerçevesinde değerlendirmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Civan'a (2016) göre, tarım destek politikaları, dünya genelindeki liberalleşme eğilimlerine rağmen etkisini korumaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde tarım sektörü, en çok korunan sektörlerden biri olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak, destekleme düzeyi tarım alt sektörleri ve üretim dalları arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmada, sektörün ekonomik ve politik büyüklüğü ile desteklenme oranı arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğunu varsayan Becker modeli test edilmiştir. Türkiye'deki 12 tarımsal üretim dalına ait veriler bu modeli doğrulamaktadır. Ayrıca, ülke geliri arttıkça ve seçimlere yaklaşıldıkça, tarımsal üretim dallarının daha fazla desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş, Altıok ve Songur (2015) Farklı ülkelerdeki tarımsal destekleme politikalarının tarımsal üretim üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı analiz yaparak incelemiştir. Panel veri analizi kullanılmıştır. Tarımsal destekleme politikalarının üretim üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Günsoy ve Günsoy (2001) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de tarımsal destekleme politikalarının etkin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Artan maliyetler ve tüketici üzerindeki yük nedeniyle tarımsal politikaların güncellenmesi gerektiğini ifade

etmişlerdir. OECD verileri kullanılarak analiz yapılmıştır. Türkiye’de tarımsal destekleme politikaları etkin değildir; bu nedenle politikaların güncellenmesi gerekmektedir.

Hennessy (1998) Çalışmasında tarımsal destek politikalarının belirsizlik altında üretime etkilerini araştırmıştır. Çalışma, tarımsal desteklerin sigorta etkilerinin girdi seviyesini pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Von Neumann-Morgenstern fayda fonksiyonu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, tarımsal destek politikaları, belirsizlik altında üretimi artırmaktadır.

Johnston ve Mellor (1961) çalışmalarında tarımın ekonomik kalkınmadaki rolünü incelemişlerdir. Çalışma, tarımsal kalkınma ve sanayi kalkınması arasında bir denge sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Tarımın kırsal kalkınma üzerindeki büyük önemi belirtilmiş, ancak tarımsal kalkınmanın sanayi gelişiminden daha önemli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmada, Canbay (2021) ve Tandoğan (2022) çalışmalarındaki benzer metodolojik yaklaşımlar benimsenmiştir. Ancak, çalışma bölgesel bir odaklanma ile bu yöntemleri uygulayarak literatüre yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu kapsamlı veri ve metodolojik yaklaşım, çalışmanın güvenilirliğini artırmakta ve literatürdeki mevcut boşlukları doldurmaktadır.

Ayrıca, bu çalışma Türkiye’deki tarım politikalarının bölgesel etkilerini analiz ederek, politika yapıcılar için somut öneriler sunmaktadır. Günsoy ve Günsoy (2001) tarafından belirtilen etkin olmayan tarım politikaları ve Hennessy (1998) tarafından vurgulanan belirsizlik altındaki üretim etkileri göz önünde bulundurularak, Karaman ili özelinde tarım politikalarının nasıl iyileştirilebileceği konusunda öneriler geliştirilmektedir. Bu öneriler, tarım politikalarının bölgesel düzeyde daha etkili bir şekilde uygulanabilmesine yönelik yol gösterici niteliktedir. Özellikle, Karaman ili özelindeki bulgular, Türkiye genelindeki tarım politikalarının daha hedefe yönelik ve etkin bir şekilde nasıl uygulanabileceği konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Johnston ve Mellor (1961) tarafından vurgulanan tarım ve sanayi kalkınması arasındaki denge, bu çalışmada Karaman ili özelinde incelenerek tarım politikalarının yerel

ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulguları, bölgesel ekonomik kalkınma ve tarım politikaları arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, çalışma, tarım politikalarının sadece tarımsal üretim üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda ekonomik kalkınma üzerindeki daha geniş etkilerini de gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, literatürde mevcut olan tarım politikaları ve mısır üretimi konusundaki bilgi boşluğunu doldurarak hem akademik çevrelere hem de politika yapıcılara değerli bilgiler sunmaktadır. Özellikle, Karaman ili örneğinde gerçekleştirilen bu analizler, tarım politikalarının bölgesel düzeydeki etkilerini ortaya koyarak daha etkili ve hedefe yönelik politikaların geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Çalışmanın bulguları, Türkiye'deki tarım politikalarının gelecekteki şekillenmesinde önemli bir rehber niteliği taşımaktadır.

3.2. Yöntem

Bu bölümde, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın yöntemsel yaklaşımı detaylandırılmıştır. Araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntem, araştırmanın amacına ulaşmak ve doğru sonuçlar elde etmek için uygun görülmüştür. Araştırma kapsamında kullanılan evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizi gibi konular alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

Araştırmanın evrenini, Karaman ili merkez ve köylerinde tarım işi ile uğraşan ÇKS sistemine kayıtlı çiftçiler oluşturmuştur. Bu evrenden rastgele seçilen 362 kişilik örneklem üzerinde çalışma yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve 5'li Likert ölçeği kullanılarak hazırlanan anket formu tercih edilmiştir. Veriler, yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmış ve SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin analizinde frekans dağılımları, yüzde hesaplamaları, ortalamalar ve standart sapmalar gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Ayrıca, t-testi, ANOVA ve korelasyon analizi gibi istatistiksel yöntemler ile verilerin anlamlılığı test edilmiştir. Anketin güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak amacıyla Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmış ve anketin yüksek düzeyde güvenilir olduğu belirlenmiştir. Geçerlilik

analizi için kapsam geçerliliği ve yapı geçerliliği değerlendirilmiş ve anket sorularının kapsam geçerliliği sağlanmıştır.

Bu metodolojik yaklaşım, araştırmanın amacına ulaşmasına ve elde edilen sonuçların güvenilirliğine katkıda bulunmuştur. Aşağıdaki alt başlıklarda, bu süreçlerin detayları yer almaktadır.

3.2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının Karaman ili içindeki mısır üretimi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, değişkenler arasındaki ilişkiyi ve değişimin düzeyini ortaya çıkarmayı hedefleyen ilişkisel tarama modeli (Karasar, 2009:292) kullanılarak yapılmıştır. Bu model, genel tarama yöntemlerinden biridir ve çalışmanın analitik çerçevesini oluşturmuştur.

3.2.2. Kişisel Bilgi Formu

Bu form, 7 ana başlık altında toplamda 22 alt başlıktan oluşmaktadır. Formdaki sorular ve alt başlıklar şu şekildedir: cinsiyet (2), yaş (4), eğitim durumu (4), medeni durum (2), çiftçilikle uğraşan baba mesleği (2), tarım faaliyetleri süresi (4) ve arazinin büyüklüğü (4) den oluşmaktadır.

3.2.3. Tarım Politikalarının Tarım Verimliliği Maliyeti ve Ekonomi Büyüme

Üzerindeki Etkisini Belirleme Anketi

Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının tarım verimliliği ve ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla "Tarım Politikalarının Tarım Verimliliği Maliyeti ve Ekonomi Büyümesi Üzerindeki Etkisini Belirleme Anketi" kullanılmıştır. Anket, beşli Likert tipi bir derecelendirme ölçeğine sahiptir: "kesinlikle katılmıyorum" (1), "katılmıyorum" (2), "kararsızım" (3), "katılıyorum" (4), "kesinlikle katılıyorum" (5). Ankette 27 madde bulunmaktadır.

Güvenirlik analizi sonucunda, anketin Cronbach's Alpha değeri 0.794 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, anketin yüksek derecede güvenilir olduğunu ve maddeler arasında tutarlı bir iç tutarlılık bulunduğunu göstermektedir. Ortalama puan aralıkları, "kesinlikle katılmıyorum" (1.00-1.79), "katılmıyorum" (1.80-2.59), "kararsızım" (2.60-

3.39), "katılıyorum" (3.40-4.19) ve "kesinlikle katılıyorum" (4.20-5.00) şeklinde belirlenmiştir.

3.2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın katılımcı grubunu, Karaman ilinde merkez ve köylerinde ikamet eden, çiftçilik yapan ya da tarım işi ile uğraşan ve Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı 362 kişi oluşturmaktadır. Yamane (1967) tarafından geliştirilen örneklem büyüklüğü hesaplama yöntemi kullanılarak, 14 bin kişiden oluşan Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı popülasyon içinden, %5,19 hata payı ile güvenilir sonuçlar elde edebilmek amacıyla bu örneklem büyüklüğü belirlenmiştir.

n: örneklem büyüklüğü

N: Popülasyon büyüklüğü

e: Kabul edilebilir hata payı

$$n = \frac{n}{1+N.e^2}.$$

e ifadesini eşitliğin diğer tarafına alırsak örneklem büyüklüğünün kabul edilebilir hata payı %5,19 olarak bulunmaktadır.

$$e = \sqrt{\frac{N - n}{n \cdot N}}$$

$$e = \sqrt{\frac{14.000 - 362}{362 \cdot 14.000}}$$

$$\text{Sonuç}=0.05186$$

Anketimize katılan 362 kişiye ait anket sonuçlarından çıkan demografik veriler tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: Çalışma Grubundaki Katılımcıların Demografik Verileri

Cinsiyet	n	%
----------	---	---

Kadın	24	6.7
Erkek	338	93.3
Eğitim Durumu	n	%
İlköğretim	56	15.4
Lise	170	46.9
Üniversite	111	30.6
Yüksek Lisans	25	6.9
Medeni Durum	n	%
Evli	275	75.9
Bekar	87	24.0
Çiftçi Baba Mesleği	n	%
Evet	248	68.5
Hayır	114	31.4
Tarım Uğraşı Yıl	n	%
5 yıl ve altı	86	23.7
5-10 yıl arası	89	24.5
10-20 yıl arası	83	22.9
20 yıl ve üzeri	104	28.7
Yaş	n	%
18-26 yaş	25	6.7
26-35 yaş	58	15.6

36-45 yaş	80	21.5
45 yaş ve üzeri	209	56.2
Arazi Büyüklüğü	n	%
20 dekar ve altı	146	40.3
20-40 dekar arası	105	29.0
40-100 dekar arası	57	15.7
100 dekar ve üzeri	54	14.9
Toplam	362	100.0

Bu bölümde, Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) ile kayıtlı olan ve mısır üretimi yapan çiftçilerden alınan anket verilerinin analizi sunulmaktadır. Anket verileri, Karaman ilinde mısır üretimi yapan çiftçilerin demografik özelliklerini, eğitim durumlarını, tarımsal faaliyet geçmişlerini ve arazi büyüklüklerini kapsamaktadır. Elde edilen bu veriler, tarım politikalarının mısır üretimine olan etkilerini anlamak ve değerlendirmek için kritik bir önem taşımaktadır.

Anket verilerine göre, katılımcıların büyük çoğunluğunu erkek çiftçiler oluşturmaktadır. 362 katılımcının %93,3'ü erkek, %6,7'si ise kadındır. Eğitim durumu incelendiğinde, çiftçilerin %46,9'unun lise mezunu olduğu, %30,6'sının üniversite mezunu olduğu, %15,4'ünün ilköğretim mezunu olduğu ve %6,9'unun yüksek lisans yaptığı görülmektedir. Bu durum, çiftçilerin büyük çoğunluğunun eğitilmiş olduğunu ve tarımsal faaliyetlerde bilgiye dayalı kararlar alabildiklerini göstermektedir.

Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında, %75,9'unun evli, %24,0'ının ise bekar olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, çiftçilerin %68,5'inin babalarının da çiftçi olduğu ve %31,4'ünün ise babalarının çiftçi olmadığı belirtilmektedir. Bu bulgu, tarım faaliyetlerinin genellikle aileden gelen bir meslek olarak sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır.

Çiftçilerin tarımla uğraş süreleri incelendiğinde, %28,7'sinin 20 yıl ve üzeri, %24,5'inin 5-10 yıl arası, %23,7'sinin 5 yıl ve altı ve %22,9'unun ise 10-20 yıl arası tarım ile uğraştığı görülmektedir. Bu veri, çiftçilerin büyük bir kısmının uzun yıllardır tarımla uğraştığını ve bu alanda deneyimli olduklarını göstermektedir.

Yaş dağılımına bakıldığında, çiftçilerin %56,2'sinin 45 yaş ve üzeri, %21,5'inin 36-45 yaş arası, %15,6'sının 26-35 yaş arası ve %6,7'sinin 18-26 yaş arası olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, tarım sektöründe genç nüfusun daha az yer aldığını ve deneyimli yaşlı çiftçilerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Arazi büyüklükleri açısından değerlendirildiğinde ise çiftçilerin %40,3'ünün 20 dekar ve altı, %29,0'ının 20-40 dekar arası, %15,7'sinin 40-100 dekar arası ve %14,9'unun 100 dekar ve üzeri araziye sahip olduğu belirtilmektedir. Bu veri, Karaman ilindeki çiftçilerin genellikle küçük ve orta ölçekli arazilere sahip olduğunu göstermektedir.

Bu demografik ve sosyo-ekonomik veriler, tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir temel oluşturmaktadır. Çiftçilerin eğitim düzeyi, tarımsal faaliyet geçmişi ve arazi büyüklüğü gibi faktörler, tarım politikalarının etkinliği ve uygulanabilirliği açısından kritik rol oynamaktadır. Bu analiz, Karaman ilindeki mısır üretimi yapan çiftçilerin genel profilini ortaya koyarak, tarım politikalarının bu profil üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Ayrıca yapılan anket çalışmasında katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcılardan belirgin şekilde fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu dengesizliğin temel sebepleri arasında anketin genellikle köy kahvelerinde gerçekleştirilmesi ve bu ortamlarda kadınların bulunma oranının düşük olması, ayrıca bazı kadınların ankete katılmayı tercih etmemesi yer almaktadır. Dolayısıyla, anket katılımcılarının büyük bir kısmını erkekler oluşturmuştur. Bu durum, sonuçların yorumlanmasında dikkate alınması gereken önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

3.2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

İlişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bu çalışmada, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan "Katılımcı Kişisel Bilgi Formu" ve "Tarım Politikalarının Tarım Verimliliği, Maliyet ve Ekonomik

Büyüme Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Anket” kullanılmakta ve uzman görüşü ile genel bir analiz yapılmaktadır.

3.3. Bulgular

Bu bölümde, önceki bölümde tanımlanan veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler, her alt probleme özgü istatistiksel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular ile bu bulguların yorumları sunulmuştur. Bu çalışma, disiplin içinde kabul görmüş metodolojik yaklaşımlar çerçevesinde ilerlemiştir, ve bu bulgularla alakalı olarak yorumlara yer verilmektedir.

3.3.1. Birinci Probleme İlişkin Bulgular

Birinci probleme ilişkin bulgular aşağıda görülen tablo 10’de yer almaktadır.

Tablo 10: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistik Sonuçları

	<u>n</u>	Min	Max	$\bar{X}$	Ss
Verilen Desteğin Yeterliliği	362	1.0	5.0	2.472	1.283

Tablo 10’da görüldüğü gibi, katılımcıların Türkiye’de mısır üretimi için devlet tarafından verilen destek ve teşvikleri yetersiz bulduklarını göstermektedir. Aritmetik ortalaması 2.472 olup, bu teşviklerin yeterliliği konusundaki kararsızlık ile katılmama arasında bir düzeyi işaret etmektedir. Standart sapma ise katılımcıların görüşlerinde belirli bir çeşitlilik olduğunu göstermektedir.

Hesaplanan t-test değeri (-7.825), kritik t-değerinden (-1.967) daha küçüktür ve p-değeri (5.684×10^{-14}) 0.05’ten çok daha düşüktür. Bu bulgular, null (sıfır) hipotezi (H0) reddetmek için yeterli kanıt sağlar. Dolayısıyla, katılımcıların mısır üretimi için devlet tarafından verilen destek ve teşvikleri yeterli bulmadıkları anlamlı bir şekilde ortaya konmuştur.

3.3.2. İkinci Probleme İlişkin Bulgular

İkinci probleme ilişkin bulgular aşağıda görülen tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Medeni Durum Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05).

	M. Durum	<u>n</u>	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
	Evli	267	3.3899	0.4656	352	12180.0	0.4948
	Bekar	87	3.3499	0.4645			

Tablo 11’de görüldüğü üzere, p-değeri 0.05’ten büyük olduğundan katılımcıların medeni durumlarına göre “Türkiye’de uygulanan tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin” istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılabilir. Bu bulgu, evli ve bekar katılımcıların tarım politikalarının mısır üretimi üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

3.3.3. Üçüncü Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 12’de, çiftçilik mesleğinin baba mesleği olarak devam ettirilip ettirilmediği durumlarına göre katılımcıların mısır üretimi ile ilgili bir dizi soruya verdikleri yanıtların ortalamaları, standart sapmaları ve gruplar arası farkların anlamlılığı incelenmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Çiftçiliği Baba Mesleği Olduğu İçin Yapma Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)

	Meslek	<u>n</u>	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Baba Mesleği	Evet	248	4.2822	0.7261	360	6.2429	1.2087
	Hayır	114	3.6929	1.0316			

P değeri $p < 0.05$ olduğu için gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, çiftçiliği baba mesleği olarak yapan katılımcıların, baba mesleği olarak yapmayan katılımcılara kıyasla, mısır üretimi ile ilgili belirli bir konuda (örneğin, kendi

tohumlarını yetiştirip kendi kendine yetebilme) daha yüksek skorlar verdiğini göstermektedir.

Bu sonuç, çiftçiliği baba mesleği olarak devam ettirmenin, mısır üretimine ve bu üretimle ilgili görüşlere olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Baba mesleği olarak devam ettirilen çiftçilik, daha yüksek bir bağlılık ve sürdürülebilir üretim inancı ile ilişkilendirilmiştir. Bu bulgu, tarımsal politikaların ve teşviklerin, aile çiftçiliğini destekleyecek şekilde tasarlanmasının önemini vurgulamaktadır. Tarımın aile içi bir miras olarak devam ettirilmesi, daha sürdürülebilir ve kendine yeterli tarım uygulamalarına yol açabilir.

3.3.4. Dördüncü Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü probleme ilişkin bulgular aşağıda görülen tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Yaş Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)

	Grup 1	Grup 2	t	p
Yaş Aralıkları	18-28 Yaş	29-35 Yaş	-1.3175	0.1896
	18-28 Yaş	36-45 Yaş	-1.0734	0.2845
	18-28 Yaş	46 ve üzeri	-1.9039	0.0584
	29-35 Yaş	36-45 Yaş	0.0680	0.9458
	29-35 Yaş	46 ve üzeri	-0.6691	0.5042
	36-45 Yaş	46 ve üzeri	-0.6259	0.5320

Yapılan bağımsız örneklem t-testleri, yaş grupları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Ancak, elde edilen p değerleri ($p > 0.05$) yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Sadece 18-28 yaş grubu ile 46 ve üzeri yaş grubu arasındaki fark $p = 0.058$ ile sınırda anlamlılık göstermektedir, ancak bu da 0.05 eşik değerini aşmamaktadır. Yaş grupları arasında

mısır üretimi ile ilgili belirli bir konuda verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

3.3.5. Beşinci Probleme İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, eğitim durumu değişkenine göre devlet tarafından verilen destek ve teşviklerin yeterliliğine ilişkin algıların farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Analizler için T testi ve ANOVA kullanılmıştır.

Tablo 14: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)

Test Türü	Test İstatistiği	P Değeri
T testi	-2.7257	0.0068
ANOVA	7.4295	0.0068

Her iki testin sonuçları da Tablo 14’de görülmekte olup (T testi ve ANOVA) eğitim durumu ile devlet tarafından verilen destek ve teşviklerin yeterliliği algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($p < 0.05$). Bu bulgu, üniversite mezunları ile lise mezunları arasında devlet destek ve teşviklerinin yeterliliği konusunda algısal bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır.

3.3.6. Altıncı Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı probleme ilişkin bulgular aşağıda görülen tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Tarımla Uğraşım Yılı Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (*p>.05)

	Varyansın Kaynağı	KD	Sd	KO	F	p
	Gruplar arası		3	6.2341	6.2341	0.0003
Tarım Uğraş Yılı	Grup içi	564.7218	358	165,273		
	Toplam	564.7218	361			

Bu sonuçlar, bağımsız değişken olan "Kaç yıldır mısır üreticiliği ile uğraşıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların, bağımlı değişken olan "Mısır üretimi için devlet tarafından verilen destek ve teşvikleri yeterli buluyorum." yanıtları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. P değeri 0.05'ten küçük olduğu için ($p = 0.00039$), bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve varyansın kaynağının bağımsız değişkene bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Özetle, mısır üreticiliği ile uğraşma süresi arttıkça, devlet tarafından verilen destek ve teşviklerin yeterli bulunması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

3.3.7. Yedinci Probleme İlişkin Bulgular

Yedinci probleme ilişkin bulgular aşağıda görülen tablo 16'de yer almaktadır.

Tablo 16: Katılımcıların Ankete Verdikleri Cevapların Arazinin Büyüklüğü Değişkenine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (* $p > .05$)

	Varyansın Kaynağı	KD	Sd	KO	F	p
	Gruplar arası	555.9377	3	8.2181	8.2181	2.6517
Tarım Uğraş Yılı	Grup içi	555.9377	358	555.9377		
	Toplam	555.9377	361			

Bu sonuçlar, bağımsız değişken olan "Kaç dönüm alanda mısır ekimi yapıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların, bağımlı değişken olan "Mısır üretimi için devlet tarafından verilen destek ve teşvikleri yeterli buluyorum." yanıtları üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. P değeri 0.05'ten küçük olduğu için ($p = 0.027$), bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve varyansın kaynağının bağımsız değişkene bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Özetle arazi büyüklüğüne göre yeterli ekipman ve devlet teşvikleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

3.3.8. Uzman Görüşünde İstatistiksel Sonuçlar

Yeterlilik oranı ve stratejik ürün değerlendirmesi: "Türkiye’de dane mısır üretimi açısından yeterlilik oranı ortalama %80 civarındadır. Bu nedenle, tam yeterlilik seviyesine ulaşılması amacıyla stratejik olarak ele alınması gereken önemli ürünlerden biridir" (Tarım ve Orman Bakanlığı Uzman Görüşü, 2024).

Karaman ilinin mısır üretimindeki yeri ve su yönetimi: "Karaman ili, mısır üretiminde Türkiye genelinde beşinci sıraya kadar yükselmiştir. Ancak, mısırın yüksek su tüketimi (yaklaşık 750 mm) nedeniyle su sıkıntısı çeken Karaman gibi bölgelerde alternatif bitki ekimi düşüncesi gündeme gelmektedir" (Tarım ve Orman Bakanlığı Uzman Görüşü, 2024). Ama Tablo 8’de belirtilen su tüketim analizi göz önüne alındığında, verim olarak ekilecek ürünün değiştirmeye yönelik başka bir ürünün ekilemeyeceği diğer bitkilerinde su ihtiyaçların azımsanmayacak seviyede olduğu görülmektedir.

Çiftçilerin ekonomik durumu ve destekler: "Mısır üreticileri, teşvik olarak kilogram başına 3 kuruş destek almaktadır ve bu desteklemelere rağmen çiftçiler ekim yapmaya devam etmektedir. Son iki yıldır çiftçiler ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmış ve finansal açıdan zor durumdadır. Önceki senelerde iyi kazandırmış olsa da genel bir ekonomik sıkıntı olması sebebiyle bu sektörde etkilenmiştir" (Tarım ve Orman Bakanlığı Uzman Görüşü, 2024).

Su yönetimi ve damla sulama destekleri: "Karaman, su kıtlığı yaşayan 11 il arasında yer almaktadır. Bu nedenle, devlet su yönetimi ve sulama politikaları kapsamında damla sulama gibi en az su kaybı ile bitkisel üretim yapılmasını desteklemekte ve bu yöntemin kullanımını teşvik etmektedir" (Tarım ve Orman Bakanlığı Uzman Görüşü, 2024). Verilen üretim desteğini de bu illerde şarta bağlayarak su ile ilgili gerekli koruma politikasını izlediği görülmektedir.

Piyasa ve devlet destekleri: "Devlet, taban fiyatını en iyi şekilde belirleyerek çiftçilerin ürünlerini daha uygun fiyatlarla satmalarını sağlamaktadır. Ancak, tüccarlar daha düşük fiyatlar teklif etmektedir, lakin devlette satış süreci uzun olması ürünün çiftçinin elinde bir süre beklemesi randevu sistemiyle TMO’nun ürünü alması ve 30 gün sonra ücretin verilmesi çiftçiler genellikle ürünlerini devlet yerine tüccarlara satmayı tercih etmesine sebep olmaktadır" (Tarım ve Orman Bakanlığı Uzman Görüşü, 2024).

İktisatçı Dr. Mahfi Eğilmez'in Haziran 2024 tarihli yazısında, Türkiye'de son birkaç aydır ciddi kazanç sağlayan iki grup tanımlanmıştır: İlk grubu “kazananlar kulübü” olarak tanımlamıştır ve bu kulübü kendi arasında 2 gruba ayırmıştır birinci grup: Türkiye’ye döviz getirip, TL’ye çevirip mevduat hesabı açanlar. Bankadaki döviz hesaplarını bozup ellerine geçen parayı TL mevduat hesabına yatıranlar. Devlete veya özel kuruluşlara ait tahvilleri satın alanlar. İkinci grup Fiyatlarını dolar kurunun yıl sonunda 40-45 TL olacağını varsayarak ürün ve hizmetlerin fiyatlarını bu artışa göre belirleyenlerdir. Bu grup mal ve hizmetlerin fiyatlarını aşırı derece arttırırken oldukça büyük kazanç elde ettiler ve enflasyonu olumsuz yönde etkilediler. İkinci grubu ise “kaybedenler kulübü” olarak belirlemiş ve bu kulübü de ikiye ayırmış: bu kulübün ilk üyeleri kamu ve özel sektörde ücret karşılığı gelir elde edenler (sabit gelirliler). Ücretlerdeki artışlar devletin ve işverenin taktir edeceği ücret artışına göre belirlendiği için bu artışlar gerçek enflasyonun hatta açıklanan enflasyonun dahi altında kalmıştır. Bu da orta sınıfın yok olmasına neden olmuştur. Bir toplumda orta sınıf en önemli sınıftır. Üreten tasarruf eden sınıf orta sınıftır. Kaybedenler kulübünün ikinci grubu ise gelirlerini kendileri ayarlayamayan çiftçilerdir. Özellikle buğday, çay, fındık üreticileri ürettikleri ürünlerin büyük kısmını devlet işletmelerine satmak zorundadırlar. Taban ücretleri düşük kaldığı ve kendileri ücretlerini ayarlayamadığı için bu ürünleri üreten çiftçilerin satın alma gücü sürekli olarak düşer. Aynı zamanda son birkaç yıldır çiftçilerin üretim maliyetleri (mazot, elektrik, gübre ve tohum fiyatları gibi) arttığından kar marjları oldukça düşmüştür (Mahfi Eğilmez, Haziran 2024).

SONUÇ

Tarım sektörü, dünya genelinde stratejik bir öneme sahip olup, tüm ülkeler için özel olarak desteklenmesi ve korunması gereken bir sektördür. Türkiye, konumu gereği bir tarım ülkesi olarak Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren tarım sektöründe çeşitli destekleme politikaları uygulamaktadır. Bu politikalar, toplumun ihtiyacı olan gıda maddelerinin düzenli ve yeterli olarak ülke içi tüketime temin edilmesini amaçlamaktadır. Tarım sektörü, sadece gıda temini görevini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda ekonomiye, piyasalara, üretim faktörlerine ve genel üretime önemli katkılar sağlamaktadır. Ancak, destekleme uygulamaları tarım sektörünün yapısal sorunları ile yeterince bağlantılı hale getirilmediği sürece, tarım gelirlerinin artırılması hedefi gerçekleştirilememektedir. Sektörün kaynaklarının kıt olması, verimin doğa koşullarına bağlı olması ve piyasa endeksine bağlı olarak maliyetlerin artması, tarım sektörünün piyasa koşullarına uyum sağlama sürecini zorlaştıran başlıca etmenlerdir.

Tarım sektöründe başarılı olabilmek için sektördeki ilerlemenin ve inovasyonun öneminin farkında olunması gerekmektedir. Bu bağlamda, tarımsal ekonomide orta ve uzun vadeli planların yapılması elzemdir. Devlet ve tarım üreticilerinin iş birliği içinde hareket ederek, hangi alanda hangi ürünün üretileceğinin her yıl planlanması, tarım üretiminde istikrarın sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının mısır üretiminde tarımsal verimlilik üzerindeki etkileri, Karaman ili örneği özelinde incelenmiştir. Çalışma, iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan ve genel tarama modelinin bir türü olan *İlişkisel Tarama Modeli* ile gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye'de uygulanan tarım politikalarının mısır üretiminde tarımsal verimlilik üzerindeki etkilerini, Karaman ili örneği üzerinden incelemektedir. Araştırma, Karaman ilinin merkez ve köylerinde tarım işi ile uğraşan çiftçi kayıt sistemine kayıtlı çiftçilik yapan 362 kişi üzerinde 5'li likert ölçeğine göre anket yapılarak veriler toplanmıştır. Yöntem olarak anket ve uzman görüşü alınarak karma bir yöntem kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, 45 yaş üzeri, evli ve baba mesleği olarak çiftçilik yapan tarım üreticileri, devletin sunduğu desteklerden memnun olup,

çocukları için tarımı bir gelecek olarak görmektedirler. 45 yaş altındakiler ise devletin verdiği desteği yetersiz bularak tarım sektörünün geleceğine ilişkin kaygı duymaktadırlar. Küresel ısınmayla beraber meydana gelen iklim değişikliğinin getirdiği su sorunu tarım sektörünü büyük oranda etkilemektedir ve çiftçiler devletin vermiş olduğu sulama ile ilgili destekleri yetersiz bulmaktadır. Anket sonuçlarının bir kısmı uzman görüşü ile desteklenmiştir. Elde edilen bulgular Türkiye'nin tarım politikalarının genel olarak etkili olduğunu, ancak daha fazla iyileştirme ve güncelleme ihtiyacı duyulduğunu göstermektedir. Bu kapsamda eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması, bürokratik süreçlerin sadeleştirilmesi ve destekleme politikalarının daha kapsamlı hale getirilmesi, mısır üretiminin sürdürülebilirliğini ve verimliliğini artırmak için oldukça önerilmektedir. Çalışmamızın bulguları, tarım sektöründe uygulanacak politikaların, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir tarımsal üretim açısından kritik olduğunu göstermektedir. Özellikle mısır üretimi gibi stratejik ürünlerde, etkin destekleme politikaları ve verimli üretim tekniklerinin benimsenmesi hem ulusal ekonomiye hem de kırsal kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, tarım politikalarının bilimsel ve ekonomik analizler ışığında sürekli olarak güncellenmesi, sektördeki yapısal sorunların çözülmesine ve üreticilerin refahının artırılmasına olanak tanıyacaktır. Özellikle çevre kirliliği, su sorunu ve kuraklıkla mücadelede, kapsamlı ağaçlandırma çalışmaları yapılarak doğal su döngüsünün desteklenmesi, toprak erozyonunun önlenmesi ve bölgesel iklim mikroklima oluşumunun teşvik edilmesi, tarım sektörünün sürdürülebilirliğine açısından son derece önemli politikalardır.

KAYNAKÇA

- Abdullahi, A., & Arısoy, H. (2022). Evaluation of Turkey's Agricultural Support Policies in Terms of World Trends. *Selçuk Journal of Agricultural and Food Sciences*, 36, 72-78. <https://doi.org/10.15316/sjafs.2022.081>
- Adak, M. (2021). Coğrafyanın Karamanoğulları'nın siyasi hayatına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, (14), 313-344.
- Akder, A. (2007). Policy formation in the process of implementing agricultural reform in Turkey. *International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology*, 6, 514-532. <https://doi.org/10.1504/IJARGE.2007.013509>
- Aktaş, E., Altıok, M., & Songur, M. (2015). Farklı Ülkelerdeki Tarımsal Destekleme Politikalarının Tarımsal Üretim Üzerine Etkisinin Karşılaştırmalı Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 55-74. <https://doi.org/10.18037/ausbd.08912>
- Alimkulova, E., & Aitmukhanbetova, D. (2020). STATE REGULATION OF AGRICULTURAL SECTOR. *Problems of AgriMarket 2020*, (4) 47-53. <https://doi.org/10.46666/2020-4-2708-9991.05>
- AÖF. (2019). *Türkiye ekonomisi. Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 251
- Aniyie, I. (2015). Fiscal Policy and Agriculture: Legal and Policy Framework for Stimulating Growth in Nigeria's Agricultural Sector. *Food and Agricultural Law: Readings on Sustainable Agriculture and the Law in Nigeria 2015*, 162-184.
- Arguello, R. (2006). Agricultural Sector and Competition Policy. *Revista de Economía Institucional*, 8(15), 227-249.
- Atici, C., Armagan, G., Tunalioglu, R., & Çınar, G. (2011). Does Turkey's integration into the European Union boost its agricultural exports?. *Agribusiness*, 27, 280-291. <https://doi.org/10.1002/AGR.20263>
- Babić, V., Milošević, B., & Maksimović, G. (2015). Ekonomske subvencije u oblasti poljoprivrede. *Ekonomika poljoprivrede*, 62(3), 693-704. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj1503693B>
- Birkhaeuser, D., Evenson, R., & Feder, G. (1991). The Economic Impact of Agricultural Extension: A Review. *Economic Development and Cultural Change*, 39(3), 607- 650. <https://doi.org/10.1086/451893>
- Birtek, F., & Keyder, Ç. (1975). Agriculture and the state: An inquiry into agricultural differentiation and political alliances: The case of Turkey. *The Journal of Peasant Studies*, 2, 446-467. <https://doi.org/10.1080/03066157508437949>

- Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Mevzuat No. 40448).
Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=40448&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 01.07.2024
- Blaxter, K. (1983). Agricultural science and practice. *Proceedings of The Royal Society B: Biological Sciences* 1983, 84, 1-20.
<https://doi.org/10.1017/S0269727000013725>
- Boratav, K. (1980) Tarımsal yapılar ve Kapitalizm. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları* No: 454, 239.
- Byerlee, D., Janvry, A., & Sadoulet, E. (2009). Agriculture for Development: Toward a New Paradigm. *Annual Review of Resource Economics* 2009, 1, 15-31.
<https://doi.org/10.1146/ANNUREV.RESOURCE.050708.144239>
- Canbay, Ş. (2021). Does Agricultural Support Policy Affect Crop Production in Turkey?. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
<https://doi.org/10.47129/BARTINIIBF.896106>.
- Chipman, J. (1969). Factor Price Equalization and the Stolper-Samuelson Theorem. *International Economic Review*, 10, 399-406. <https://doi.org/10.2307/2525651>.
- Civan, A. (2016). Türkiye’de Tarımsal Destek Politikaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 127-146.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Chukwueloke, O. (2019). The Macroeconomic Contribution of Agricultural Economics to National Growth and Development. *International Journal of Agricultural Economics*, 4(6), 298-300. <https://doi.org/10.11648/J.IJAE.20190406.17>
- Çakmak, E. H., Kasnakoğlu, H. ve Akder, H. (1999). Tarım Politikalarında Yeni Denge Arayışları ve Türkiye, TÜSİAD, Yayın No: TÜSİAD-T/99-12/275, 147-162.
- Chavas, J. (1993). The Ricardian rent and the allocation of land under uncertainty. *European Review of Agricultural Economics*, 20(4), 451-469.
<https://doi.org/10.1093/ERA/20.4.451>
- Darıcı, B. (2008) Türk tarım politikasının Avrupa Birliği ortak tarım politikası kriterlerine uyumu ve Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde Türk tarımında yaşanabilecek sorunlar. *T.C. Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış doktora tezi*, 222.
- Debertin, L. D. (1986) *Agricultural Production Economics*, Mcmillan Publishing Comp, 413.

- Dernek, Z. (2006). Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze tarımsal gelişmeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Dick, W., & Wang, W. (2010). Government interventions in agricultural insurance. *Agriculture and Agricultural Science Procedia*, 1, 4-12. <https://doi.org/10.1016/J.AASPRO.2010.09.002>.
- Dinler Z. (2014). *Tarım ekonomisi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Doğanay, S. ve Alım, M. (2016). Türkiye beşeri ve ekonomik coğrafyası. *Ankara: Pegem Akademi Yayınları*.
- Drabenstott, M., & Barkema, A. (1995). A new vision for agricultural policy. *Econometric Reviews*, 80(Q3), 63-78.
- Eğilmez, M. (2024). Kendime Yazılar <https://www.mahfiegilmez.com/2024/06/kazananlar-kulubu-kaybedenler-kulubu.html> . Erişim Tarihi: 05.07.2024
- Esen, Ö., Çay, T., & Toklu, N. (2017). EVALUATION OF LAND REFORM POLICIES IN TURKEY. *International Journal of Engineering*, 2, 61-67. <https://doi.org/10.26833/ijeg.297223> .
- Eren, H. (1999). Türk dilinin etimolojik sözlüğü. Ankara, 295.
- Fereli, S. Aktaç, Ş. ve Güneş, F. E. (2016). Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşulları, beslenme durumları ve görülen sorunlar. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36-47.
- Fisher, R. A. (1925). Statistical methods for research workers. Edinburgh: Oliver and Boyd.
- French, W. (1908). Agriculture in the Public Schools. *The Elementary School Teacher*, 9, 186- 191. <https://doi.org/10.1086/453814>.
- Gilbar, G. (1997). State and Peasant in the Ottoman Empire. *Agrarian Power Relations and Regional Economic Development in Ottoman Anatolia during the Sixteenth Century*. By Huri Islamoglu-Inan. *The Ottoman Empire and its Heritage*, Volume 1. Leiden: E. J. Brill, 1994. Pp. xvii, 293. *The Journal of Economic History*, 57, 234 - 235. <https://doi.org/10.1017/S0022050700018179>
- Giray, F. (2010). Maliye Tarihi. *Bursa: Ezgi Yayınları*, 403.
- Gökbunar, R & Bursalıoğlu, S. A. “Aşar Vergisi Uygulamasının SosyoEkonomik Sonuçları, Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler”, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını. 2012
- Günsoy, G , Günsoy, B . (2001). TÜRKİYE'DE TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARININ ETKİNSİZLİĞİ . *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 2 (2) , 147-162

- Hawkes, C., & Ruel, M. (2006). The links between agriculture and health: an intersectoral opportunity to improve the health and livelihoods of the poor. *Bulletin of the World Health Organization*, 84 (12), 984-90. <https://doi.org/10.2471/BLT.05.025650>
- Hayran, S. (2013). Türkiye’de Tarım Kesiminin Vergilendirilmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 3(1), 69-72.
- Hennessy, D. (1998). The Production Effects of Agricultural Income Support Policies Under Uncertainty. *American Journal of Agricultural Economics*, February 1998, vol. 80 no. 1, pp. 46-57
- Hernandez, M., & Ortiz, J. (2019). Maize and Global Food Security: Challenges and Opportunities. *Food Security Journal*, 11(2), 245-259.
- Johnson, R., Patel, V., & Singh, K. (2018). Industrial Uses of Maize: From Biofuels to Bioplastics. *Industrial Crops and Products*, 45, 120-135.
- Johnston, B.F. and Mellor, J.W. (1961) The Role of Agriculture in Economic Development. *The American Economic Review*, 51, 566-593.
- Josling, T. (1969). A Formal Approach To Agricultural Policy. *Journal of Agricultural Economics*, 20(2), 175-196. <https://doi.org/10.1111/J.1477-9552.1969.TB01351.X>
- Josling, T. E. (1976). Interrelationship of Agricultural and General Economic Policies. *Agriculture and the State Trade Policy Research Centre*, 209-220. https://doi.org/10.1007/978-1-349-03111-5_7
- Karasar, N. (2009) Bİlİmsel Arastırma Yöntemleri. Nobel Yayınları, Ankara. 368.
- Karaçayır, H. F. (2010). Elma üretimi yapan tarım işletmelerinde tarımsal ilaç kullanımında yayım yaklaşımları; Karaman ili örneği. *T.C. Selçuk Üniversitesi Yayınlanmış yüksek lisans tezi*, 147.
- Kaya, M. Kalaycı, İ. (2021). Türkiye’de tarihsel süreçte tarım politikası ve planlama deneyimi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 23-34. <https://doi.org/10.52791/aksarayiibd.837519>
- Kazgan, G. (2003). Tarım ve Gelişme (Agriculture and Development). *İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*. 1-353.
- Kelikume, I., & Nwani, S. (2020). Agricultural Sector Linkage with Other Sectors of the Economy: Evidence from Nigeria. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 7(1), 1-23. <https://doi.org/10.9734/sajsse/2020/v7i130177>

- Larson, D., Martin, W., Şahin, Ş., & Tsigas, M. (2014). Agricultural Policies and Trade Paths in Turkey. *European Economics: Agriculture. The World Economy* (2015) <https://doi.org/10.1111/twec.12294>
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Macdonald, J., & Macdonald, L. (1964). Institutional Economics and Rural Development: Two Italian Types. *Human Organization*, 23, 113-118. <https://doi.org/10.17730/HUMO.23.2.2563Q213QX521943>
- Malik, h. (2020). Editorial Note On Agriculture Important and its Role in Everyday Life. *Global Journal of Biology, Agriculture & Health Sciences*, 9, 1-1. [doi:10.35248/2319-5584.20.9.102](https://doi.org/10.35248/2319-5584.20.9.102)
- Mardin, Ş. (2005). Turkish Islamic Exceptionalism Yesterday and Today: Continuity, Rupture and Reconstruction in Operational Codes. *Turkish Studies*, 6, 145 - 165. <https://doi.org/10.1080/14683840500119478>
- Mendelsohn, R., Nordhaus, W. ve Shaw, D. (1996). Climate impacts on aggregate farm value: accounting for adaptation. *Agricultural and Forest Meteorology*, 80(1), 55-66. [https://doi.org/10.1016/0168-1923\(95\)02316-X](https://doi.org/10.1016/0168-1923(95)02316-X)
- Mouysset, L. (2014). Agricultural public policy: Green or sustainable?. *Ecological Economics*, 102, 15-23. <https://doi.org/10.1016/J.ECOLECON.2014.03.004>
- Murphy, E. (2017). The Role of Maize in Livestock Nutrition: An Overview. *Journal of Animal Science*, 89(5), 102-115.
- Neven, D. (1985). Hotelling Modelinde İki Aşamalı (Mükemmel) Denge. *Endüstriyel Ekonomi Dergisi*, 33(3), 317-325. <https://doi.org/10.2307/2098539>
- Ögel, B. (1978). Türk kültür tarihine giriş: Türklerde ziraat kültürü. *Kültür bakanlığı yayınları*, 214.
- Özdemir, G. (2005). Cooperative–shareholder relations in agricultural cooperatives in Turkey, *Journal of Asian Economics*, 16 (2), 315-325. <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2005.01.004>
- Özcan, B. (2020). “Fakir Baykurt, Unutulmaz Köy Enstitüleri”. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi Tarih ve Günce*, (7), 457-461.
- Potter, C., & Tilzey, M. (2007). Agricultural multifunctionality, environmental sustainability and the WTO: Resistance or accommodation to the neoliberal project for agriculture?. *Geoforum*, 38, 1290-1303. <https://doi.org/10.1016/J.GEOFORUM.2007.05.001>

- Self, S., & Grabowski, R. (2007). Economic development and the role of agricultural technology. *Agricultural Economics*, 36(3), 395-404. <https://doi.org/10.1111/J.1574-0862.2007.00215.X>
- Shakoori, A. (2001). Agricultural Policies and Agricultural Growth. *The State and Rural Development in Post-Revolutionary Iran*, 99-125. https://doi.org/10.1057/9780230513433_5
- Smith, A. & Wessel, D. (2020). Global Maize Production and Its Impact on Food Security. *Journal of Agricultural Economics*, 65(3), 245-260.
- Student. (1908). The probable error of a mean. *Biometrika*, 6(1), 1-25. <https://doi.org/10.2307/2331554>
- Tan, S., Tan, S., Everest, B. ve Hasdemir, M. (2016). Türkiye'de Tarımsal Destek Politikaları ve Kamu Bütçelemesi. *International Conference On Eurasian Economies 2015*, 266-270. <https://doi.org/10.17265/2328-2185/2016.06.001>
- Tandoğan, N. Ş. (2022). Impact of Agricultural Supports on the Agricultural Export. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 92-103. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.976425>
- Tarımsal Üretimin Planlanması Hakkında Yönetmelik (Mevzuat No. 40323). Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=40323&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 01.07.2024
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Plan <https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf> Erişim Tarihi: 01.07.2024
- Teoman, Ö. (2001). Türkiye Tarımında Kapitalist Dönüşüm Tartışmalarına Bir Katkı. *G.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, 3, 41-60.
- Timmer, C.R (1992), Agriculture and economic development revisited. *PS. Teng and F.W.T. Penning de Vries, special editors, Agricultural Systems*, 38(5), 1-35. [https://doi.org/10.1016/0308-521X\(92\)90015-G](https://doi.org/10.1016/0308-521X(92)90015-G)
- Timmer, C. (2002). Agriculture and economic development. *Handbook of Agricultural Economics*, 2(A) 1487-1546. [https://doi.org/10.1016/S1574-0072\(02\)10011-9](https://doi.org/10.1016/S1574-0072(02)10011-9)
- Traill, B. (1984). The effects of government policies on agricultural input markets. *Food Policy*, 9(2), 111-120. [https://doi.org/10.1016/0306-9192\(84\)90045-9](https://doi.org/10.1016/0306-9192(84)90045-9)

- URL-1 Türk Dil Kurumu (TDK), 2024: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.04.2024
- URL-2 Karaman İli Nüfusu, Karaman valiliği. <http://www.karaman.gov.tr/nufus> Erişim Tarihi:16.06.2024
- URL-3 Karaman Ticaret ve Sanayi Odası, 2024. Erişim Tarihi: 04.04.2024
- URL-4 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). [Karaman İli Arazi Kullanımı ve Çiftçi Kayıt Sistemine Kayıtlı Çiftçi Sayısı]. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 16 Haziran 2024)
- URL-5 Karaman İli Nüfusu, Karaman valiliği. <http://www.karaman.gov.tr/nufus> Erişim Tarihi:16.06.2024
- URL-6 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231126-4.html> Erişim Tarihi:06.06.2024
- URL-7 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). [Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Yeterlilik Düzeyleri]. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 16 Haziran 2024)
- URL-8 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). [Karaman İli Bitkisel Üretim Alanı, Miktarı ve Verimi]. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 16 Haziran 2024)
- URL-9 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). [Karaman İli Bitkisel Üretim Sıralaması Türkiye Bazında]. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 16 Haziran 2024)
- URL-10 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). [Türkiye’de Yetiştirilen Ürünlerin Su ihtiyaçları]. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 16 Haziran 2024)
- Winters, L. (1987). The political economy of the agricultural policy of industrial countries. *European Review of Agricultural Economics*. 14(3), 285-304. <https://doi.org/10.1093/ERA/14.3.285>
- Yan, S. (2020). Research of Financial Support for Agricultural Development. *Journal of Business and Economic Development*, 5(1), 21-25. <https://doi.org/10.11648/JJBED.20200501.13>
- Yaman, H., Sungur, O., & Dulupçu, M. A. (2021). Dünyada Tarım ve Hayvancılığın Dönüşümü: Teknolojiye Dayalı Uygulamalar ve Devrimler. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 27(2), 123-133. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.938925>
- Yavuz, F. (2005). “Türkiye’de Tarım”, *Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Yayını*, 243
- Yüceer, S. E., Tan, S., & Semerci, A. (2020). Türkiye’de 2000-2020 Döneminde Tarımsal Destekleme Politikalarının Gelişiminin İncelenmesi. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 36-46.

Quataert, D. (1975). Dilemma of Development: The Agricultural Bank and Agricultural Reform in Ottoman Turkey, 1888–1908. *International Journal of Middle East Studies*, 6, 210 - 227. <https://doi.org/10.1017/S002074380002451X>

EK

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Yusuf Şamil GÖZEL	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	İktisat
Makale ve Bildiriler	
1. 7. Anadolu International Conference on Economics, EconAnadolu 2024 SÜRDÜRÜLEBİLİR EKONOMİK BÜYÜME İÇİN YAPAY ZEKA: ENERJİ KULLANIMIN GELECEĞİ	